

Auerbach, De Growski

Lisee latine III

Preparacje

Downierki

Jerry Micholski

M. AUERBACH i K. DĄBROWSKI

DISCE LATINE III

PREPARACJE
SŁOWNICZKI

INSTYTUT
BADAŃ LITERACKICH PAN
BIBLIOTEKA
00-330 Warszawa, ul. Nowy Świat, 77
Tel. 26-68-63

J. Micholski

LWÓW
WYDAWNICTWO ZAKŁADU NARODOWEGO IMIENIA OSSOLIŃSKICH
1 9 3 6

WSZELKIE PRAWA ZASTRZEŻONE

23.862

490/36

Z DRUKARNI ZAKŁADU NARODOWEGO IM. OSSOLIŃSKICH WE LWOWIE
POD ZARZĄDEM ADAMA WIERZBICKIEGO

Preparacje.

Skrócenia. abl.(ativus), abs.(olutus), acc.(usativus), compar.(ativus), con.(iunctivus) dat.(ivus), f.(emininum), fr.(ancuskie), gen.(etivus), l.(ub), m.(asculinum), n.(eutrum), niem.(ieckie), p.(atrz), pass.(ivum), plur.(alis), por.(ównaj), praes.(ens), p(er)f.(ectum).

Gwiazdka oznacza, że słówko występuje tylko w sentencji łacińskiej.

I

ubi	skoro ; ilekroć	colligo, -ĕre, -lĕ-	zbieram
convenio, cón-	gromadzę się,	gi, -lectum	(por. kolekcja)
vĕnis, -ire, -vĕ-	spotykam się	(por. cum i lego,	
ni, -ventum		-ĕre)	
(por. cum i venio)			
captio nota, cap-	znana pułapka	ludo, -ĕre, lusi,	bawię się, igram
tionis notae	logiczna	lusum	
(por. capio, -ĕre)		lusus, -us	zabawa, igrasz-
sophisma	sławny sofizmat,		ka, żart
rum, sophis-	(świadomie fał-	eum lusum ludĭ-	bawimy się taką
mătis clari	szywe rozumo-	mus	igraszką, ba-
	wanie)		wimy się w ta-
solvo, -ĕre, sol-	rozwiązuję		kie żarty, u-
vi, solutum			rzadzamy so-
propono, -ĕre,	przedkładam,		bie taką za-
-posui, -posĭ-	zadaję	fere	bawę
tum	(por. propozycja)		
sestertius, -ii	sesterc (moneta	dialecticus, -i	dialektyk, sofi-
	rzymska w cza-		sta (filozof, u-
aes grave, aeris	sach Cezara = o-		prawiający umie-
gravis	koło 15 groszy)		jętność naukowe-
	ciężki spiż,		go dyskutowania
	miedź, mie-		i rozumowania)
	dziane pienią-		
	dze, miedziki		

II (ust. 3¹)

honoribus opẽ- ram do, dãre, dẽdi, dãtum	poświęcam się urzędom, ka- rjerze poli- tycznej	tribunus mili- tarius	trybun wojsko- wy, wyższy oficer, czasem dowódca legjo- nu (za rzeczy- pospolitej)
coepi, -isti, -isse habito, -are, -avi, -atum	zaczãłem mieszkam	obtingo, -ẽre, obtigi	przypadam, by- wam przydzie- lony, dostaję się
inde suadeo, -ẽre, suasi, -sum	stãd radzę, doradzam	memini, -nisi, -nisse (por. mens, memo- ria)	pamiętam
collega, -ae (por. cum i lego, -ẽre = razem wy- brany)	kolega	parentis loco sum	jestem na miej- scu rodzica, jestem jakby ojcem, zastę- puję ojca
in foro sum	biorę czynny u- dział w życiu publicznem	odi, -isti, -isse (por. odium)	nienawidzę
stipendium, -ii	zõld; służba woj- skowa, wypra- wa wojenna	umquam neque umquam	kiedyś i nigdy
mereo, -ẽre, me- rui (por. meritum zasluga; fr. le mẽrite)	służę, zasługuję (por. emeryt)	Sabini, -orum	Sabinowie; kraj Sabinów na põłnoc od Lacjum
primum stipen- dium mereo	po raz pierwszy służę w woj- sku, odbywam pierwszã wy- prawę wojen- nã	Quintus Fabius Maximus	Kwintus Fabjusz Maksymus ²⁾
Q. Fabio M. Clau- dio consulibus	za konsulatu Kw. Fabjusza i M. Klaudju- sza (r. 214 przed Chr.)	Marcus Claudius Marcellus	Marek Klaudjusz Marcellus ³⁾
		Publius Corne- lius Scipio A- fricanus	Publjusz Korne- ljusz Scypjon (sławny pogrom- ca Hannibala)

¹) Liczby podają ustępy czytanki polskiej

²) Zwany później „Cunctator“, był w r. 217 dyktatorem, a w 214 konsulem po raz piãty.

³) W r. 214 konsul po raz czwarty, słynny zdobywca Syrakuz.

III. (ust. 3)

conficio, cónfi- dokonywam, cis, -ĕre, -fĕci, kończę -fectum (por. cum i facio)	vis magna siła wielka expugno, -are, zdobywam -avi, -atum (por. pugno)
quaestor dece- ustępuję jako do, -ĕre, -cessi kwestor	itĕrum powtórnie, po raz drugi
citerior, citerius bliższy, z tej strony leżący	volo, velle, volui chcę
ex quā trium- z której wróciw- phavit szy zwycięż- cą, odbył tri- umf	depello, -ĕre, wypycham, usu- -pŭli, -pulsum wam, odpe- dzam

IV. (ust. 3)

cum (z con.) chociaż	reprĭmo, -ĕre, tłumię, zgnia- -pressi, -pres- tam, ograni- sum czam (por. premo), (por. represja)
senatui iratus, rozgniewany na -a, -um senat	annos octoginta licząc osiem- natus dziesiąt lat
perāgo, -ĕre, -ĕgi, doprowadzam -actum do końca, do- (por. ago, ĕre) konywam, kończę	rei publicae cau- dla dobra pań- sā stwa
severus, -a, um surowy	inimicitia, -ae nieprzyjaźń (por. amicitia)
severe praesum surowo sprawu- ei potestati ję tę władzę	inimicitias susci- podejmuję nie- pio, súscĭpis, przyjaźnie, na- -ĕre, -cepi, rażam się na -ceptum nieprzyjaźń
Hispania citerior Hiszpanja bliż- sza ¹⁾	tempto, -āre, próbuję, wysta- -avi, -atum wiam na po- kusę
animadverto, zwracam uwagę, -ĕre, -verti, spostrzegam -versum (ani- mus i ad -verto)	detrĭmentum, -i szkoda detrĭmentum ponoszę szkodę existimationis na opinji facio
animadverto karzę in aliquem	
cresco, -ĕre, cre- rosnę, wzrastam vi	
luxuria, -ae zbytek (por. luksus)	

¹⁾ Zwana także Tarraconensis, północna i wschodnia część półwyspu Pirenejskiego.

1.

do opuszczenia na rozkaz kon- sula	tł. aby opuścić tł. przez abl. ab- sol.	uwięzić	in carcĕrem ab- duco, -ĕre, -du- xi, -ductum
--	---	---------	--

V.

index plenus, indĭcis pleni (por. dico, -ĕre)	pełny spis, wy- kaz (por. indeks)	iustus, -a, -um (por. ius; fr. juste)	sprawiedliwy, prawem prze- pisany, należ- ny
index rerum a se gestarum	sprawozdanie ze swej działal- ności *	aëneus, -a, -um (por. aes spiż)	spiżowy
depono, -ĕre, -sui, -sĭtum	składam (por. depozyt)	incido, -ĕre, -cĭ- di, -cĭsum	wycinam, wy- rynam, ryję
commemōro, -are, -avi, -atum (por. memoria)	wspominam, czynię wzmiankę	pono, -ĕre, po- sui, posĭtum (por. propono, -ĕre)	kładę, umiesz- czam, usta- wiam
postĕri, -orum (por. post)	potomni, potom- ność	commendo, -are, -avi, -atum (por. mando, -are)	polecam (por. komendant)

VI.

exemplar Grae- cum, exem- plaris Graeci	grecki wzór, eg- zemplarz, od- pis	unus quisque, una quaeque, unum quod- que, (i unum quidque)	każdy (z osob- na)
translatio addĭ- ta, translatio- nis addĭtae	dodany prze- kład, tłuma- czenie	cum (z con.) Ancyra, -ae	gdyż, ponieważ Ancyra ¹⁾)
subicio, subĭcis, -icĕre, -icĕci, -iectum	rzucam pod coś, umieszczam niżej, poddaję (por. subjekt)	Oriens antiquus, Orientis anti- qui	starożytny Wschód
exemplar su- bĭectum	odpis niżej po- dany	* effugio, éffŭ- gis, -ĕre, -fŭgi, -fugĭtum	uciekam, wymy- kam się
impensa, -ae modus, i	koszt, wydatek sposób	* rogas, -i	stos

¹⁾ Miasto w Azji Mniejszej, dziś Angora, po turecku Ankara.

* **struo, -ĕre, buduję, usta-**
struxi, struc- wiam
tum (por. struktura)

* **effugio rogum** uciekam ze sto-
 su

* **honos, -oris = honor, -oris**

VII.

praevenio, praé- uprzedzam
vĕnis, -ire, -vĕ-
ni, -ventum
 (por. venio, -ire)
quietus, -a, -um spokojny, cichy
 (por. requies aeter-
 na — odpoczy-
 nek wieczny)

M. Terentius Marek Teren-
Varro, -onis cjusz Warro
 (sławny rzymski
 uczony, czynny
 na wielu polach
 nauki)
alo, -ĕre, -ui żywię

2.

mieszkaniec Ta- Tarentinus, -i
rentu
głęboko dotknię- graviter commo-
ty tus
naprawdę re verā
co... donesiono con. plusqpf.
 pass.

śmieję się rideo, -ĕre, risi,
 risum
bezkarny impunitus, -a,
 -um
puścił ich bez- tł. puścił ich bez-
karnie karnych

VIII. (ust. 7)

peto, -ĕre, -tivi, godzę na coś,
petitum dążę, podążam
peto Siciliam podążam do Sy-
 cylji
sepulcrum, -i grób, grobowiec
 (por. fr. le sĕpulcre)
in summo sepul- na szczycie gro-
cro bowca
acutus, -a, -m ostry; bystry,
 genjalny
omnino wogóle
 (por. omnis)
teneo (memoriā) pamiętam
versus, -us wiersz
inscribo, -ĕre, piszę na czemś
-psi, -ptum
 (por. inscriptio)

sphaera, -ae kula
 (por. fr. la sphĕre)
cylindrus, -i walec
 (por. fr. le cylindre;
 niem. der Zylin-
 der)
turris alta, tur- wysoka wieża
ris altae
 (por. fr. la tour)
cupressus alta, wysoki cyprys
cupressi altae
 (por. fr. le cyprès,
 niem. die Zy-
 presse)
densus, -a, -um gęsty
securis acuta, se- ostra siekiera
curis acutae

caedo, -ĕre, ce- cīdi, caesum	tnę, wycinam	Agrigentinus, -a, -um	Agryentyński, prowadzący do Agrigen- tum ²⁾
quondam	kiedyś, niegdyś	Arpinas, -atis	pochodzący z Ar- pinum (Arpi- num w Lacjum, rodzinne miasto Cycerona, dziś Arpino)
Ostia, -ae	Ostja (miasto por- towe przy ujściu Tybru)		
Archimedes, -is	Archimedes ¹⁾		
Lilybaeum, -i	miasto na za- chodnim wy- brzeżu Sycylii		

IX. (ust. 5)

partem admini- strandae rei	biorę udział w zarządzaniu państwem	dives, -ĭtis	bogacz, bogaty
publicae capio		pauper, -ĕris	biedak, ubogi (por. paupry = ubo- dzy chłopcy, u- licznicy)
vetus, vetĕris	stary, dawny	parcus, -a, -um	oszczędny, skąpy
contentus, -a, -um	zadowolony	(por. parco)	
(por. fr. content)		honoro, -are, -avi, -atum	czczyć
officium, -ii	obowiązek, służ- ba; stanowi- sko służbowe, urząd	(por. honor; fr ho- norer)	
(por. fr. l'office)	(por. oficjał, ofi- cjalny)	super	ponad
frumentum, -i	zboże	(por. supra, supre- mus)	
creo, -are, -avi, -atum	tworzę, wymy- ślam, stwa- rzam; wybie- ram	decerno, -ĕre, -crevi, -cre- tum	uchwalam (por. dekret)
(por. fr. créer)	(por. kreować, kre- atura)	(por. fr. dĕcerner)	
classis tertia, classis tertiae	klasa trzecia	triumphum	staram się o u- chwalenie triumfu.
		decernendum	
		curo	

¹⁾ Słynny matematyk z III wieku przed Chr.; wsławił się obliczeniem po-
wierzchni koła, powierzchni i objętości kuli i walca.

²⁾ Miasto na południowym wybrzeżu Sycylii, zwane po grecku Akragas, dziś
Girgenti.

X. (ust. 5)

dominatio iniusta, dominatio iniustae (por. dominus)	niesprawiedliwe panowanie		
factio magna, factionis magnae (por. fr. la faction, factieux buntowniczy)	wielkie stronnictwo, partja, klika, fakeja		lejności przemawiania, zabierani głosu, dając mi miejsce konsulów (a więc przed pretorami, edylami i kwestorami)
opprimo, -ēre, -pressi, -pressum (por. fr. opprimer)	uciskam, gniotę (por. opresja),	detrimentum, -i	szkoda
vindico, -are, -avi, -atum	uwalniam, ratuję	detrimentum capio	ponoszę szkodę ¹⁾
in libertatem vindico	przywracam do wolności, wyswabdzam	provideo, provides, -ēre, -vidi, -visum (por. video)	patrzę naprzód, baćczę, dokładam starań
honorificus, -a, -um (por. honor i facio)	zaszczytny, chlubny	uterque, utrumque, utrumque	jeden i drugi, obaj
locum consularium sententiae dicendae dans	dając konsularne miejsce wypowiedzania zdania, w ko-	uterque consul	obaj konsulowie ²⁾
		cado, -ēre, cecidi, casum	padam
		rem publicam constituo, -ēre, -ui, -utum	organizuję państwo

¹⁾ Uchwałą, która brzmiała *Videant consules, ne quid res publica detrimenti capiat*, oddawał senat konsulom nadzwyczajną władzę, równą dyktatorskiej.

²⁾ Wódz Cezara, Antonjusz, oblegał w Mutynie D. Brutusa, namiestnika Galji Przedalpejskiej, jednego z morderców Cezara. Senat uznał Antonjusza za wroga ojczyzny i obaj konsulowie, C. Vibius Pansa i A. Hirtius, ruszyli przeciw Antonjuszowi, a z nimi połączył się za pozwoleniem senatu wnuk siostry Cezara, a adoptowany jego syn, C. Iulius Caesar Octavianus, w charakterze zastępcy pretora, wraz ze swą armją ochotniczą. Gdy pod Mutyną obaj konsulowie zginęli (r. 43 przed Chr.), Oktawjan stanął na czele wszystkich wojsk rządowych, zmusił senat do wybrania go konsulem mimo młodego wieku i razem z Antonjuszem i Lepidem (M. Aemilius Lepidus) utworzył t. zw. drugi triumwirat z tytułem *triumviri rei publicae constituendae*.

XI. (ust. 5)

externus, -a, -um (por. fr. externe)	zewnętrzny, za- graniczny	triumphus curu- lis	triumfalny wjazd zwycię- skiego wodza na złożonym wozie
totus, -a, -um (por. fr. tout)	cały	curulis, -e	kurulny, sena- torski
venia, -ae,	łaska, p zeba- czenie	assigno, -are, -avi, -atum (por. ad i signo, si- gnum; fr. assi- gner)	naznaczam, wy- znaczam, przydzielam (por. asygnata)
veniam peto	proszę o łaskę	solus, -a, -um (por. fr. isoler)	sam jeden (por. śpiew solo, izolacja)
adigo, -ēre, -ēgi, -actum (por. ago)	przypędzam, do- prowadzam, zmuszam	* umbra, -ae	cień (por. umbra do lampy)
sacramento adi- go	związuję przy- sięgą	* umbra sequi- tur hominem	cień ściga czło- wieka, idzie wśląd za czło- wiekiem
sacramentum, -i (por. sacra, -orum)	przysięga wier- ności		
circiter (por. circus)	około		
ovo, -are, -avi, -atum	odbywam triumf skromniejszy, zwany owacją (por. Disce Lati- ne II, Czyt. pol. 4)		

3.

nie mogąc	tl. gdy nie mógł (con. impf.)	dzieło politycz- ne (książka polityczna)	liber, qui ad rem publicam spectat
na polu politycz- nem	tl. w zarządza- niu rzeczą po- spolitą	pałał wielką nie- nawiścią	tl. najgwałtow- niej nienawi- dził

XII. (ust. 5)

princeps sena- tus	pierwszy z se- natu; senator, którego pierw- szego zapyty- wano o zdanie	quindecemviri sacris faciun- dis (= faciendis)	kwindecemwiro- wie dla skła- dania ofiar ¹⁾
-----------------------	--	---	--

¹⁾ Kolegium kapłańskie z 15 mężów, mające nadzór nad księgami sybillińskimi i ofiarami, nakazanymi przez wyrocznie.

senatum lego, -ĕre, lĕgi, le- ctum	wyberam do se- natu, ustalam sk. ad senatu ¹⁾	consultum, -i (por. consũlo, -ĕre)	uchwała, posta- nowienie
census, -us	spis ludności (por. Disce Latine II Czyt. pol. 9)	M. Vipsanius Agrippa	Marek Wipsa- nusz Agry- pa ²⁾
censeo, -ĕre, -ui, -nsum	liczę, szacuję, spisuję	ultimus, -a, -um	najdalszy, ostat- ni
legatio missa, le- gationis mis- sae	wysłane posel- stwo	exspecto, -are, -avi, -atum (por. specto)	wyglądam, oczę- kuję
quisquam, quae- quam, quid- quam	ktoś, jakiś	dies homini exspectanda est	człowiek powi- nien oczeki- wać dnia
numquam apud quemquam	nigdy u żadnego	beatus, -a, -um obitus, -us	szcęśliwy zgon, śmierć

XIII.

proficiscor, pro- ficiscĕris, pro- ficisci, profec- tus sum	wyruszam, uda- ję się	infirmitas sum- ma, infirmita- tis summae	bardzo wielka słabość, nie- moc
liber, qui Brutus inscribitur	książka pod ty- tułem Brutus	commoveo, côm- mōves, -ĕre, -mōvi, -mōtum (por. moveo)	wzruszam, nie- pokoję, mar- twię

¹⁾ W pierwszych latach rzeczypospolitej dokonywał wyboru senatorów konsul, a od r. 443 przed Chr. cenzor. Dyktator Sulla (81—79) zniósł urząd cenzora, a senat uzupełniał się sam urzędnikami kurulnymi; w r. 70 cenzurę przywrócono. Cesarz August połączył cenzurę z konsulem. Później istnieją cenzura osobno, ale władzę republikańskiego cenzora sprawują cesarze, którzy zresztą rzadko tytułują się cenzorami. — August przeprowadził trzykrotną rewizję senatu, złożonego z 900 osób, pierwszą bardzo surowo w r. 28, następną w r. 8 przed Chr., oraz w r. 14 po Chr., i usunął elementy nieodpowiednie, ustalając liczbę senatorów na 600. Później rewizja była coroczna, ale wtedy tylko skreślano zmarłych lub takich, którzy stracili majątek czyli census, wymagany dla senatora, lub też takich, których mocą cesarskiej *potestas censoria* wykluczono z senatu. Jednocześnie dopisywano nowych członków senatu, którzy otrzymali urząd kurulny, lub których cesarz zaliczył do rangi urzędnika kurulnego. Przy tych czynnościach cesarz w razie potrzeby korzystał z pomocy komisji z trzech senatorów, zwanych *triumviri legendi senatus*.

²⁾ Najlepszy wódz, przyjaciel i zięć Augusta. W r. 28 przed Chr. był konsulem po raz drugi i z Augustem przeprowadził census.

contentio sum- ma, contentio- nis summae	najwyższe natę- żenie, wysiłek	loquor, lóquëris, mówię loqui, locutus sum
hortor, -ari, -atus sum (por. fr. exhorter, l'exhortation)	napominam (por. egzorta)	sequor, séquë- ścigam, idę za ris, sequi, se- kimś cutus sum
desisto, -ëre, de- stíti (por. sto, -are; fr. désister)	zaprzestaję	sequor matrem idę za matką admōdum bardzo (por. modus)
valetudo mea, valetudinis meae (por. valeo)	moje zdrowie	regio salubris zdrowa okolica regionis salu- bris

XIV.

biennium, -ii (por. bis i annus)	przeciąg dwulat, dwa lata	moror, -ari, -atus zwlekam, bawię, sum przebywam
versor, -ari, -atus sum (por. verto)	obracam się, je- stem czynny	perāgro, -are, przebiegam, po- -avi, -atum dróżyć przez...
versor in causis	zajmuję się spra- wami sądo- wemi	revertor, revér- wracam (pobyt tëris, reverti, Cyncerona poza reverti Rzymem trwał (por. verto) 2 lata)
moderatio certa, moderationis certae	pewne umiarko- wanie, opano- wanie	Molo, -onis Molon (sławny nauczyciel wy- mowy na Rodos)
vito, -are, -avi, -atum (por. fr. éviter)	unikam	* dicendi peritus doświadczony, biegły w mó- wieniu

XV.

egregie dicta, -orum	trafne powiedze- nia	damno, -are, skazuję -avi, -atum (por. fr. condamner)
nonne?	czy nie?	capitis damno skazuję na śmierć
collōquor, collo- quëris, collō- qui, colloca- tus sum (por. cum i loquor, colloquium)	rozmawiam	natura, -ae, natura, przyroda (por. natus, fr. la nature, niem. die Natur)

lacrima, -ae (por. fr. la larme)	łza	convēnit, -ire, -vēnit	przystoi, wy- pada
moriōr, mōrēris, mōri, mortuus sum (ale: moriturus; por. fr. mourir)	umieram	Socrātes, -is	Sokrates ¹⁾
pallium, -ii num	plaszcz (grecki) czy	Archelāus, -i	Archelaus (król Macedonji, pra- dziad Aleksandra Wielkiego)
		Perdiccas, -ae	Perdykkas (król Macedonji)

4.

pod Mantua Medjolan	ad Mantuam Mediolanum	rodzę się	nascor, nascēris, nasci, natus sum
------------------------	--------------------------	-----------	--

XVI. (ust. 1.)

fere	prawie	prohibeo, próhī- bes, -ēre, -ui, -itum	przeszkadzam, wzbraniam
prudens, -ntis (por. fr. prudent)	roztropny, mą- dry	(por. fr. prohiber)	
sapiens, -ntis (por. sapio)	mądry, rozumny	videor, -ēri, visus sum	zdam się, wy- dam się
utor, útēris, uti, usus sum (por. utilis)	posługuję się, używam	quanto	o ile
linguā Latinā utor	posługuję się ję- zykiem łaciń- skim, używam języka łaciń- skiego	viōlo, -are, -avi, -atum (por. fr. violer)	gwałcę, zniewa- żam, obrażam
admoneo, ádmō- nes, -ēre, -nui, -nitum (por. moneo)	przypominam, przywodzę na myśl	audacia, -ae (por. fr. l'audace)	śmiałość, zu- chwalstwo
		parricida, -ae	ojcobójca
		* crimen ma- gnum, crimi- nis magni	wielkie obwinie- nie, wina, zbrodnia.

XVII.

consto, -are, -stiti (por. sto)	składam się	constitutio Anto- niniana, con- stitutionis An- toninianae	rozporządzenie antoninjan- skie
plebiscitum, -i	uchwała ludu		

¹⁾ Ateńczyk, filozof, nauczyciel Platona, oskarżony w r. 399 przed Chr. o psucie młodzieży i bezbożność i skazany na śmierć.

edictum, -i	obwieszczenie, edukt	significo, -are, -avi, -atum	oznaczam
edico, -ĕre, edixi, edictum	wydaję edukt	(por. signum i facio)	
responsum, -i (por. respondeo)	odpowieź	connumĕro, -are, -avi, -atum	wliczam
prudens (iuris)	mądry w prawie, biegły prawnik	(por. numĕrus)	
disto, -are (por. sto)	stoję daleko, różnię się (por. dystans)	caveo, -ĕre, cavī, cautum	wystrzegam się, zastrzegam (por. kaucja)
appellatio nova, appellationis novae (por. appello)	nowa nazwa	exaequo, -are, -avi, -atum, (por. aequus)	zrównywam, wyrównywam
		inde	stąd, dlatego

XVIII. (ust. 5.)

volo, velle, volui (por. fr. vouloir, niem. wollen)	chcę (por. wolontarjusz)	clementia, -ae (por. fr. clément)	łagodność
satis	dość, dosyć	malo, malle, malui	wolę
nolo, nolle, nolui	nie chcę	C. Suetonius Tranquillus	Gajusz Swetonjusz ¹⁾

XIX (ust. 5)

crimen grave, criminis gravis (por. fr. le crime)	ciężkie oskarżenie, obwinienie, wina, zbrodnia	probo, -are, -avi, -atum (por. niem. die Probe)	udowadniam (por. próba)
crimīni do, dare, dedi, datum	zarzucam, stawiam zarzut	inquirō, -ĕre, -quisivi, -situm (por. quaero)	badam (por. inkwizycja)
conversus, -a, -um (por. verto)	zwrócony, zwróciwszy się	queror, quĕrĕris, queri, questus sum (por. fr. la querelle)	skarżę się, żalę się
commotus (por. commoveo)	wzburzony		

¹⁾ Sekretarz cesarza Hadryjana (w w. II po Chr.), autor Żywotów Cesarzy (od Cezara do Domicjana).

nimius, -a, -um zbytni, zbyt
wielki
nimium zbytnio, zbyt
irascor, irāscē- gniewam się
ris, irasci
(por. iratus)
satis est wystarczy
Cordubensis, -is mieszkaniec
Korduby
(miasta w Hisz-
panji, dziś Kor-
dowa)

* quotiens ilekroć, ile razy
* pecco, -are, grzeszę
-avi, -atum
(por. fr. pécher)
* fulmen illud, ów piorun
fulminis illius
* exiguus, -a, mały, szczupły,
-um krótki
* inermis, -e bezbronny
(por. arma, -orum)

XX.

legis vicem ob- pełnię rolę usta-
tineo, óbtines, wy, mam zna-
-ēre, -ui, -ten- czenie ustawy
tum (por. wicekról)
vel lub, albo
amplus, -a, -um obszerny, rozle-
gły
urbanus, -a, -um miejski
(por. urbs)
peregrinus, -a, obcy
-um
praetor peregri- pretor, który o-
nus rządził w spo-
rach między
obywatelami
a nieobywate-
lami

permitto, -ēre, powierzam, po-
-si, -ssum ruczam
(por. mitto)
iura condo, -ēre, spisuję prawa¹⁾
-didi, -ditum
concurro, -ēre, zbiegam się
-curri, -cur-
sum
(por. curro)
in unum con- zbiegam się w
curro jedno, zga-
dzam się
dissentio, -ire, nie zgadzam się,
-si, -sum różnię się
(por. sentio)
iudex, -icis sędzia
(por. ius i dico)

5.

zabieram głos verba facio
każesz tł. zechcesz (fut.
ex.)zacc.c.inf.

nie prowadź tł. nie chciej
prowadzić

¹⁾ Niektórych znakomitych prawników rzymskich cesarze upoważniali do wydawania orzeczeń (*responsa prudentium*), obowiązujących narówni z prawami. Najwybitniejszymi takimi prawnikami byli: Gaius (II wiek po Chr.), Aemilius Papinianus (II wiek po Chr.) i młodzi Papinjana przyjaciele (III w. po Chr.), Domitius Ulpianus (występuje w *Irydjonie* Krasieńskiego) i Iulius Paulus.

XXI.

instituo, -ĕre, -ui, -utum	nauczam, kształ- cę	dispūto, -are, -avi, -atum	rozprawiam
aetas nostra, ae- tatis nostrae	nasz wiek	diuidico, -are, -avi, -atum	rozsądzam, roz- strzygam
incipio, incĭpis, -ĕre, -cĕpi, -ceptum	zaczynam	M. Fabius Quin- tilianus	Marek Fabjusz Kwintyljan ¹⁾

XXII.

institutio orato- ria, institutio- nis oratoriae	kształcenie mowcy	aequalis, -e (por. exaequo)	równy, jednaki
fio, fiĕri, factus sum	staję się	tueor, -ĕri	strzegę, pilnuję, dbam
disciplina, -ae (por. discipulus)	nauka	officio, ófficis, -ĕre, -fĕci, -fectum (por. facio)	przeszkadzam
fluo, -ĕre, -xi (por. flumen)	plynę	* dum	dopóki
vitium, -ii	błąd	* vernus, -a, -um (por. ver)	wiosenny, mło- dy
os pulchrum, o- ris pulchri	piękne usta, piękna wymo- wa	* etiamnunc * eunt	jeszcze idą

XXIII. (ust. 3)

industria, -ae (por. fr. industrieux, niem. die Indu- strie)	skrzętność, pra- cowitość	memōri animō servo	trwale pamię- tam
peritus, -a, -um iuris consultus (por. ius, consulo)	doświadczony doświadczony w prawie, prawnik	adulescentia, -ae (por. adulescens)	młodość
cupĭdus, -a, -um (por. cupio; fr. eu- pide)	chciwy, żądny	orationes confi- cio, cónficis, -ĕre, -fĕci, -fe- ctum	układam mowy
memor, -ōris	pomny, pamię- tający	orior, -iri, ortus sum	powstaję, pocho- dzę, biorę po- czątek

¹⁾ Słynny nauczyciel wymowy w Rzymie, (2 połowa w. I po Chr.)

origo clara, ori- ginis clarae (por. fr. l'origine, niem. originell)	sławne pocho- dzenie, począ- tek (por. oryginał, ory- ginalny)	noto, -are, -avi, zaznaczam ¹⁾ , -atum zapisuję (por. fr. noter; niem. (por. notować, no- notieren) tes)
reliquus, -a, -um (por. relinquo)	pozostały (por. relikwia)	admiror, -ari, podziwiam -atus sum (por. fr. admiration)
nomino, -are, -avi, -atum (por. nomen; nomi- nativus; fr. nom- mer)	nazywam po imieniu (por. nominacja)	admirandus, -a, godny podziwu -um * nil (nihil) nic

XXIV.

interficio, inté- ficis, -ère, -fé- ci, -fectum	zabijam	decus egregium, znakomita ozdo- decōris egre- ba, chluba gii (por. dekorować)
eo, ire, ii, itum iūvo, -are, iuvi, iutum	idę pomagam, wspieram	redeo, -īre, -ii wracam -itum
dis iuvantibus (abl. absol.)	z pomocą bogów	transeo, -īre, -ii, przechodzę -itum
obsidio longa, obsidionis longae (por. obsideo)	długie oblężenie	* audax, -cis odważny, śmiały (por. audacia)
veniam do, da- re, dedi, da- tum	daję pozwolenie	* timidus -a, -um trwożliwy, bo- (por. fr. timide) jaźliwy
		* repello, -ère, odpędzam, od- reppūli, repul- trącam sum

XXV.

forte (por. fortuna)	przypadkiem, przypadkowo	prodo, -ère, wydaję, zdra- -didi, -ditum dzam (por. do, dare)
immisceo, -ēre, -miscui, -mix- tum	wmieszać (por. mikstura)	comprenendo, chwytam, ujmu- -ère, -ndi, ję -nsum
scriba, -ae (por. scribo)	pisarz, sekretarz	iuventus Roma- młodzież rzym- na, iuventutis ska Romanae
uter, utra, utrum	który z dwu	

¹⁾ Katon nie wymieniał nazwisk wodzów, bo uważał, że nie jednostki, lecz cały naród rzymski tworzył swoje dzieje.

obeo, -īre, -ii, idę naprzeciw -itum	mortem minor, grożę śmiercią -ari, -atus sum
diem supremum umieram obeo	patior, pati, pas- znoszę, cierpię sus sum (por. pacjent)
servio, -ire, -ivi, jestem niewol- -itum nikiem, służę	ignis parvus, mały ogień ignis parvi
(por. servus; fr. ser- vir)	dimitto -ēre, odsyłam, pusz- -misi, -missum czam (por. mitto) (por. dymisja)
perterreo, -ēre, przerażam, prze- -ui, -itum straszam	

6.

pozwalam	patior, pati, pas- sus sum z <i>acc.</i> <i>c. inf.</i>	Salamina Plateje	Salāmis, -inis Plataeae, -arum
----------	---	---------------------	-----------------------------------

XXVI.

insignis, -e znakomity, od- (por. signum) znaczący się, wybitny (por. insygnja)	in philosophiae kształcę w filo- disciplinis ha- zofji beo
patrem allōquor, przemawiam, allōqui, allo- odzywam się cutus sum do ojca (por. ad i loquor)	Phaedon (-onis) Fedon z Elidy Elidensis (krajny w zach. Peloponezie)
aequus, -a, -um równy, zrów- noważony	Socraticus, -a Sokratesowy -um
aequo animo spokojnie, obo- jętnie	Cebes, -betis Cebes (bogaty Tebańczyk, przy- jaciel Sokratesa)
fero, ferre, tuli, niosę, znoszę latum	* durus, -a, -um twardy, przykry * levis, -e lekki * patientia, -ae cierpliwość (por. patior, fr. la patience)
patiens, -ntis cierpliwy (part. praes. od patior)	* corrigo, -ēre, poprawiam -rexi, -rectum (por. korekta, ko- rektura)
opem fero niosę pomoc, po- magam	* nefas niegodziwość, zbrodnia (rzeczownik nie- odmienny)
hortante Socrāte za namową So- (abl. absol.) kratesa	
emo, -ēre, ēmi, kupuję emptum	

XXVII.

cetĕrum (por. cetĕri)	zresztą	arbor Italĭca, ar- bōris Italĭcae	drzewo italskie
incredĭbilis, -e (por. credo)	niewiarygodny, nadzwyczaj- ny, niezwykły	atqui	a przecież, wsze- lako
flagro, -are, -avi, -atum	palę się, płonę, pałam	bellum indico, -ĕre, -xi, -ctum (por. dico)	wypowiadam wojnę
omni senatu	na każdym po- siedzeniu se- natu	aemūlus, -i (por. fr. l'émula- tion)	współzawodnik (por. emulacja)
affĕro, -ferre, attŭli, allatum (por. ad i fero)	przynoszę	aemŭla, -ae	współzawod- niczka
recens, -ntis	świeży	de terrarum orbe aemūlus	współzawodni- czący o pano- wanie nad światem
ficus pulchra, fici pulchrae	piękna figa	argumentum, -i	uzasadnienie, argument
tertium ante diem	przed trzema dniami	Punĭcus, -a, -um	punicki
decerpo, -ĕre, -psi, -ptum	zrywam		

XXVIII.

montanus, -a, -um (por. mons; fr. la montagne)	górski	humĭlis, -e (por. humus, fr. hu- milier)	niski
bos, bovis	wół, krowa	gravo, -are, -avi, -atum (por. gravis)	obciążam (por. grawitacja)
humus arĭda, humi arĭdae	sucha ziemia	umĕrus, -i	barki, plecy
asellus, -i	osiołek	rursus	znowu, z powro- tem
fatigo, -are, -avi, -atum (por. fr. fatiguer)	męcę, nużę (por. fatyguję, fa- tyga)		

XXIX. (ust. 2.)

eloquentia, -ae (por. loquor; fr. l'éloquence)	wymowa	impĕtus, -us	pęd, atak, gwał- towność, roz- mach (por. z impetem)
cum — tum	jak — tak, i — i		

celeritas sum- ma, celeritatis summae	najwyższa pręd- kość	fragor auditus, fragoris auditi labrum, -i (por. fr. la lèvre)	usłyszany huk, łoskot, grzmot warga
orationis cele- ritas	potoczystość, gładkość mo- wy	persuadeo, -ēre, -suasi, -sua- sum	przekonywam (por. perswaduje, perswazja)
fulmen celēre, fulminis celē- ris	szybki piorun	consilium, -ii	rada, plan, po- myśl; pomy- słowość, ro- zum
caelestis, -e (por. caelum)	niebiański, nie- bieski		

XXX. (ust. 4.)

publice	na koszt pań- stwa	volumen ma- gnum, volu- minis magni	wielki zwój, tom
deinde	następnie	incendo, -ēre, -cendi, -cen- sum	zapalam, podpa- lam
aufēro, -ferre, abstūli, abla- tum (por. fero)	zabrać, unieść,	Pisistrātus, -i	Pizystrat (tyran ateński od roku 560 – 528 przed Chr.)
libros reddendos curo, -are, -avi, -atum	staram się o od- danie książek, każę książki oddać		

XXXI. (ust. 7)

ars Graeca, ar- tis Graecae	sztuka grecka, greckie dzieło sztuki	marmor Parium, marmoris Pa- rii	marmur paryj- ski
sacrarium, -ii artificium, -ii (por. ars i facio; fr. l'artifice)	kapliczka artyzm	res eiusdem mo- di	rzecz tego sa- mego rodzaju, rzecz taka sa- ma
nobilitas magna, nobilitatis ma- gnae (por. nobilis)	sława wielka	verum	lecz, ale
marmoreus, -a, -um	marmurowy	venustas sum- ma, venusta- tis summae (por. Venus)	najwyższy po- wab, wdzięk
		habitus, -us	postać, wygląd

vestitus, -us (por. vestimentum, vestio)	ubiór, strój	Thespieae, -arum	Tespje (miasto w Beocji w órod- kowej Grecji)
tollo, -ère, sus- tūli, sublatum	wznoszę, podno- szę	Myro, -onis	Myron (sławny rzeźbiarz grecki, żył w pierwszej połowie V wieku przed Chr.)
Messana, -ae	Messana (miasto na Sycylji)	Polyclitus, -i	Poliklet (sławny rzeźbiarz grecki, żył w drugiej po- łowie V wieku przed Chr.)
Cupido, -inis	Kupidyn (bóg mi- łości zwany tak- że Amor)		
Praxitéles, -is	Praksyteles (sławny rzeźbiarz grecki, żył w IV w. przed Chr.)		

7.

uchodzić młodszy	tl. wydawać się iunior	to prawda	tl. to jest praw- dziwe
uczę się wymo- wy	declamo, -are (indic. impf.)	dwadzieścia lat temu	tl. przed dwu- dziestu laty

XXXII. (ust. 9)

magnificus, -a, -um (por. magnus i fa- cio; fr. magnifi- que)	wspaniały, oka- zały (por. magnificencja)	proximus, -a, -um (por. propinquus, prope, propior)	najbliższy
sequens, -entis (por. sequor, sequi)	następujący, na- stępny	triumphus Ale- xandrinus	triumf z powodu zwycięstwa w Aleksandrji ²⁾
triumphus Gal- licus	triumf z powodu podbicia Ga- lji ¹⁾	significo, -are, -avi, -atum (por. signum i facio)	oznaczam

¹⁾ Cezar nie odbył triumfu po podbiciu Galji, ale dopiero po pogębieniu Pompejusza i jego stronników w Azji i Afryce. Ponieważ nie wolno było triumfować nad obywatelami za zwycięstwo w wojnie domowej, upozorowano rzecz tak, że Cezar triumfuje nad Aleksandrją (r. 48—47), nad Farnacesem, królem Pontu (r. 47) i Jubą, królem Numidji (r. 46). Po tych triumfach wybuchła wojna w Hiszpanji, dokąd Cezar musiał pośpieszyć. Po zwyciężeniu zakończeniu wojny nastąpił triumf piąty (r. 45).

²⁾ Cezar w pościgu za Pompejuszem przybył do Egiptu, po śmierci Pompejusza wtrącił się w aleksandryjski spór o tron i oddał go Kleopatrze, skutkiem czego wybuchła wojna z Aleksandryjczykami.

benevölus, -a, życzliwy -um (por. bene i volo)		modius, -ii korzec ¹⁾
praeda, -ae łup, zdobycz		treceños sester- rozdziałam po
praedae nomīne pod imieniem		tios viritim di- 300 sesterców
	zdobyczy, ty- tułem łupu	vido, -ěre każdemu (mę- (por. vir) żowi) z osob- na, na osobę, na głowę
sestertius, -ii sesterc		Ponticus, -a, -um Pontyjski ²⁾
sestertium = sestertiorum (gen. plur. do se- stertius)		

XXXIII.

sophista, -ae sofista, nauczy- (por. sophisma) ciel wymowy (i filozofji) w Grecji		lis super merce- spór o zapłatę de
lis longa, litis długi spór, pro- longae ces		causam ago, -ěre, prowadzę spra- egi, actum. wę sądową, proces
pango, -ěre, pe- umawiam się, u- pigi, pactum kładam się (paciscor, pacis- (por. pakt, pacta ci, pactus sum, conventa) układam się)		promitto, -ěre, obiecuję, przy- -misi, -mis- rzekam sum (por. mitto)
merces iusta, słuszna zapłata mercedis ius- tae		Protagōras, -ae słynny sofista (wiek V przed Chr.)

XXXIV

progredior, pró- postępuję na- grēdi, -gressus przód, czynię sum postępy		disco, -ěre, di- uczę się, dowia- dłci duję się
consilium capio, układam plan -ěre, cēpi, captum		utroque modo w jednym i dru- gim wypadku, w każdym ra- zie
pactum, -i umowa (por. pango, ěre)		peto, -ěre, -ivi, żądam, doma- -itum gam się
ex pacto na mocy umowy		sive — sive czyto — czyto

¹⁾ Rzymska miara rzeczy sypkich, rzymski korzec (pojemności około 9 litrów).

²⁾ Pontus państwo króla Mitrydatesa, w Azji Mniejszej nad morzem Czarnem.

ex sententiā	na podstawie	pro te (abl.) iu-	wyrok wypada
sin vero	wyroku	dicatur	na twoją ko-
	jeśli zaś		rzyść

XXXV.

senectus hone-	zaszczytna	sta-	consurgo, -ĕre,	powstaję, pod-
sta, senectutis	rość		-surrexi, -sur-	noszę się
honestae			rectum	(por. rezurekcja)
(por. senex)			recipio, récipis,	przyjmuję, za-
soleo, -ĕre, solī-	zwykłem, mam		-ĕre, -cĕpi,	praszam
tus sum	zwyczaj		-ceptum	(por. recepta)
invito, -are, -avi,	zapraszam		(por. capio)	
-atum			sido, ĕre, sĕdi,	siadam
(por. fr. inviter)			sessum	
vulgus magnum,	wielki tłum		(por. sedeo, consido)	
vulgi magni			gaudeo, -ĕre, ga-	cieszę się
consido, -ĕre,	siadam		visus sum	
consedi			plausus, -us	oklask
(por. sedeo)				(por. aplauz)
accedo, -ĕre,	przystępuję		multiplex, -plĕcis	wielokrotny
-cessi, -ces-			(por. multus)	
sum			Lysander, -dri	Lizander ¹⁾
(por. ad i cedo)			Lacedaemon,	Lacedemon,
audeo, -ĕre, au-	śmiem, odwa-		-ōnis	Sparta
sus sum	żam się		* reverentia, -ae	poszanowanie
(por. audacia, au-			* canus, -a, -um	siwy
dax)				

XXXVI.

iniudicatus, -a,	nierozsądzony	dies, -diĕi f.	termin
-um		diffĕro, -ferre,	odkładam
(por. iudĕico)		distŭli, dila-	
in diem longis-	na termin bar-	tum	
sĕmam	dzo oddalony	(por. fero)	

8.

Krezus	Croesus, -i	niejasno	minus clare
Lidja	Lydia, -ae	Halys	Halys, acc. Ha-
Pytja	Pythia, -ae		lyn

¹⁾ Admirał spartański, zwycięzca w wojnie peloponeskiej.

XXXVII.

nepos, -otis	wnuk	summun ius mi-	naczelne do-
vestis pulchra,	piękna szata	litiae	wództwo nad
vestis pulchrae			wojskiem
(por. vestio, vesti-		praescribo, -ěre,	przepisuję, zle-
mentum)		-psi, -ptum	cam
intra vestem	wewnątrz szaty,	(por. scribo)	
	pod szatą	mutus, -a, -um	niemy
abdo, -ěre, -dīdi,	ukrywam ¹⁾	(por. fr. muet)	
-dītum		facundus, -a,	wymowny
conor, -ari, -atus	usiłuję	-um	
sum			

¹⁾ Wnuk Augusta przypuszczał, że wspomnienie Cyncerona może być przykre dla dziadka, Cyncero bowiem zwalczał 2-gi triumwirat, a Oktawjan nie uchronił Cyncerona od śmierci z rąk siepaczy Antonjusza.

I¹⁾.

committo, -ĕre, posyłam razem -misi, -mis- sum (mitto)		pedites, -um (plur.)	piechota
pugnā com- mitto	staczam bitwę	eques, -itis (equus)	konny, jeździec
4.		equites, -um (plur.)	konnica, jazda
Darius, -ii	Darjusz (król perski 521—485 przed Chr.)	causam interpo- no, -ĕre, -sui, -situm	podaję przy- czynę
redigo, -ĕre, -ĕgi, -actum	pędzę z powro- tem, zapę- dzam	Iōnes, -um	Jonowie (szcep grecki, mieszka- jący w środkowej części zachodnie- go wybrzeża Azji Mniejszej)
redigo in pote- statem	podbijam pod swoje pano- wanie	Sardis lub Sar- des, -ium (acc. Sardīs)	Sardes (stolica Li- dji w Azji Mniej- szej)
classis quingen- tarum navium	flota, złożona z 500 okrętów	praesidium, -ii	załoga
Datis, -is (i -idis)	wodzowie per- scy w II wy- prawie per- skiej	praefectus, -i (praeficio)	przełożony, do- wódca, wódz
Artaphernes, -is		classē appello, -ĕre, appūli, -pulsum	(przypędzam flo- tę), przybijam z flotą do brzegu
Datim classi praeficio, -ĕre, -feci, -fectum	stawiam Datysa na czele floty, oddaję Daty- sowi dowódz- two nad flotą	Euboea, ae	Eubea (wyspa wzdłuż wschod- niego wybrzeża Attyki)
pedes, -itis (pes)	piechur, żołnierz pieszy	Eretria, -ae	Eretrja (miasto na Eubei)

¹⁾ Cornelius Nepos, historyk z I w. przed Chr., napisał oprócz innych dzieł książkę o najznakomitszych wodzach obcych narodów, *De excellentissimis ductibus exterarum gentium*. Z tej książki wyjęto kilka urywków.

abripio, -ĕre, -ui, -reptum	odrywam, porywam, biorę do niewoli	castra facio, -ĕre, fĕci, factum (pass. castra fiunt)	rozbijam obóz, ruszam w pole
accedo, -ĕre, -cessi, -cessum	przystępuję, zbliżam się	5.	
passus, -us (fr. le pas)	krok; rzymska miara długości = 1,5 m	auxilio (dat.)	przychodzę z pomocą, na pomoc
nusquam nisi	(nigdzie, jeśli nie) jedynie	sum, esse, fui	
tumultus, us (fr. le tumulte)	zamieszanie, niebezpieczeństwo (tumult)	Plataeenses, -ium	Platejczycy, mieszkańcy miasta Plateje (w Beocji)
auxilium ab eo peto, -ĕre, -ivi, -itum	proszę go o pomoc	manus, -us f. (fr. la main)	ręka; garść, garstka
praetor, -oris	wódz (rzymskie tłumaczenie greckiej nazwy <i>strateg</i>)	quo factum est, ut (z con. impf.)	skutkiem tego stało się, że...
moenibus me defendo, -ĕre, -di, -nsum	bronię się z murów	impello, -ĕre, impŭli, -pulsum (pello)	skłaniam
hosti obviam eo ire, ii, itum	wychodzę naprzeciw wroga	dein	następnie
acies, -ĕi (acer, acutus; fr. l'acier stal)	szyk bojowy; bój; pole bitwy	postĕro die	następnego dnia, nazajutrz
acie decerno, -ĕre, -crevi, -cretum	staczam bitwę rozstrzygającą w otwartym polu	radix -icis f.	korzeń (radikalny)
nitor, -i, -nisusum	opieram się, na legam	sub radicibus montis	u stóp gór
primo quoque tempore	jak najprędzej, jak najrychlej	aciem instruo, -ĕre, -xi, -ctum	ustawiam szczyk bojowy
		apertus 3	otwarty
		regio non apertissima	okolica nie bardzo otwarta
		proelium, -ii	walka, bitwa
		proelium committo, -ĕre, -misi, -missum	staczam, zaczynam bitwę
		altitudo, -inis f. (fr. l'altitude)	wysokość
		tractus, -us	ciąg, szereg

impedio, -ire, -ivi, -itum	przeszkadzam ; pass. doznaję przeszkody, znajduję prze- szkodę	tanto plus valeo, o tyle więcej zna- -ēre, -ui częć, o tyle gó- ruję
fretus numēro (abl.)	ufny w liczbę	decemplex, -īcis profligo 1. pobijam, poko- nywam
subsidium, -ii (fr. le subside, subsi- diaire)	pomoc, odsiecz	perterreo, -ēre, -ui, -itum przestraszam, przerażam
subsidio (dat.) venio	przybywam na pomoc, z od- sieczą	castra peto, -ēre, -ivi, -itum dążę do obozu
arbitror, -ari, -atus sum (fr. l'arbitre)	uważam, sądzę, mniemam	exsisto, -ēre, ex- stīti powstaję, poja- wiam się (fr. l'existence)
dimīco 1.	walczę	opes, -um f. potęga prosterno, -ēre, -stravi, -atum rozścielam, po- walam, poko- (fr. prosterner) nywam

II. (ust. 6)

navalis, -e (fr. naval)	okrętowy	futurus 3 futura, -orum przyszły przyszłość
pugna navalis 1.	bitwa morska	conicio, -ēre, -ieci, -iectum (fr. la conjecture)
opus est	potrzeba	2.
reperio, -ire, rep- pēri, repertum	wynajduję, znaj- duję, wymy- ślam	pecunia publica dochody pań- ex metallis re- stwowe wpły- dit wają z kopalń kruszców
in rebus geren- dis promptus 3	skory, ochoczy w działaniu	metallum, -i metal, kruszec (fr. métal, niem. das Metall)
aio, ais, ait	mówię, twierdzę	metalla, -orum kopalnia krusz- ców (rząd ateński miał kopalnię srebra w górach Laurion w Attyce)
Thucydides, -is	Tucydides (sław- ny historyk grecki w. V prz. Chr.)	intereo, -ire, -ii, ginę -itum
insto, -are, institi (fr. instant)	stoję przy czemś, jestem obok	
instantia, -ium (nom. plur. neutr. part. praes. act.)	rzeczy obecne, obecne poło- żenie, teraż- niejszość	

aliqui salutis est	coś jest zbawie- niem, jest zba- wienie	3. deligo, -ere, -legi, wybieram -lectum (fr. déléguer, la délégation)
cognosco, -ere, poznaję -novi, -nitum		delecti, -orum wybrani, zastęp doborowy
bellum infero, wydaję wojnę -ferre, -tuli, illatum		Leonidas, -ae Leonidas (król spartański, padł w r. 480 w węż- wozie termopil- skim)
neque quisquam i nikt		Thermopylae, Termopile, (wą- -arum wóz, stanowiący przejście z Grecji północnej do środkowej)
Athenienses pe- godzę na Ateń- to, -ere, -ivi, czyków -itum		longius progre- postępuję, posu- dior, -grēdi, wam się dalej progressus naprzód sum
Athenienses pe- Ateńczycy są na- tuntur rażeni na na- jazd		Artemisium, -ii Artemizjum (przyładek w pół- nocnej Eubei)
consultum (su- posyłam, aby po- pinum) mitto, radzić się -ere, -si, -ssum		continens terra ład stały (fr. le continent, niem. der Konti- nent) (kontynent)
quis-nam, quid- kto? co? nam		confligo, -ere, -xi, ścieram się, sta- -ctum czam walę (fr. le conflit; niem. der Kon- flikt) (konflikt)
quid de rebus co mam czynić meis faciam? w mojem po- (con. praes.) łożeniu?		circumeo, -ire, obchodzę, ota- -ii, -itum czam hinc stąd
responsum eo odpowiedź zmie- valet rza do tego, ma to znacze- nie		pari proelio di- odchodzę bez scedo, -ere, rozstrzygnię- -cessi -cessum ciaz pola walki
omnia, quae mo- całe mienie ru- veri possunt chome		audeo, -ere, au- śmiem, odwa- sus sum zam się
conféro, -ferre, znoszę, przeno- contuli, colla- szę -tum		
Salāmis, -inis Salamina, wyspa (acc. Salamina) f. w zatoce saroń- skiej blisko Aten		
Troezen, -nis Trezena (miasto (acc. Troezena) f. na wybrzeżu Ar- golidy)		

ancipiti pericūlo premo, -ēre, -ssi, -ssum	biorę w dwa ognie	summus 3 summa, -ae Themistōclis	najwyższy całość (suma) donoszę w imie-
anceps, -ipītis premo, -ēre, -ssi, -ssum	podwójny cisnę, uciskam	verbis nuntio, -are, -avi, -a- tum	niu Temisto- klesa
Euboeam supē- ro, -are, -avi, -atum	opłynąć Eubeę	in fugā sum aggredior, aggrē- di, aggressus sum	zamierzam uciec uderzam, napa- dam (agresywny)
exadversum (przy acc.)	naprzeciw	brevi	w krótkim cza- sie
4. resisto, -ēre, -re- stīti (fr. résister)	sprzeciwiam się	invitus 3	niechętny, wbrew chęci, wbrew woli
par esse pos- sum	mogę sprostac, stawić czoło	nihil doli subest	niema (w tem) żadnego pod- stępu, nie kry- je się w tem żaden podstęp
par, paris (fr. pair, niem. das Paar)	równy (para, parzysty)	contra	przeciwnie
dispergo, -ēre, -spersi, -sum	rozpraszam	adeo	tak dalece, tak bardzo
pereo, -ire, -ii, -itum	ginę	angustum mare, angusti maris	wąska cieśnina morska
summae imperii praesum, -esse, -fui	piastuję naczel- ne dowództwo		

III.

ad societatem me applico, -are, -avi, -atum	przystępuję do związku	testūla, -ae suffragium, -ii (sub - frango = nadłamu'ę; fr. le suffrage, la suf- fragette sufraży- stka)	skorupka odłamek (sko- rupka); głos, głosowanie
1. collabefio, -fiēri, -factus sum	zostać zachwia- nym, zostać pokonanym	testularum suf- fragia, -orum	sąd skorupko- wy ¹⁾

¹⁾ Zgromadzenie Ateńczyków głosowaniem przy pomocy skorupek skazywało obywatela na opuszczenie kraju na przeciąg 10 lat, jeśli padło nań podejrzenie, że dąży do tyranji.

legitīmam poe- nam perfēro, -ferre, -tūli, -latum (fr. légitime)	(znieść), do koń- ca odbyć, od- cierpieć karę przepisaną prawem (legitymacja)	praetor, -oris	wódz (rzymskie tłumaczenie greckiej na- zwy <i>strateg</i>)
expello, -ēre, ex- pūli, -pulsūm	wypędzam, ska- żuję na wy- gnanie	Plataeae, -arum	Plateje (miasto w Beocji, nieda- leko granicy At- tyki)
scitum, -i (plebiscitum)	uchwała	fundo, -ēre, fu- di, fusum	sypię, rozsypu- ję, rozpraszam
populi scito	na mocy uchwa- ły ludu	res militaris, rei militaris	służba wojsko- wa, sztuka wo- jenna
restituo, -ēre, -ui, -utum (statuo, consti- tuo, restituo; fr. restituer)	stawiam z po- wrotem (restytucja)	aequitas, -atis f. (aequus)	szlachetność, uczci- wość
in patriam resti- tuo	odwołuję do oj- czyzny	eius aequitate factum est	jego uczciwość sprawiła
2.		innocentia, -ae (noceo; fr. l'in- nocence)	niewinność, nie- skazitelność
pugnae navali intersum, -esse, -fui	biore udział, u- czestniczę w bitwie mors- kiej	Pausanias, -ae	Pauzanjasz (król spartański, do- wódca wojsk greckich w bi- twie pod Plate- jami w r. 479)
Salāmis, -mīnis (acc. Salamī- na)	Salamina wyspa w zatoce Sa- rońskiej na za- chód od Aten	Pausaniā duce (abl. absol.)	pod dowódz- twem Pauza- njasza
pugnam facio, -ēre, fēci, fac- tum	staczam walkę	maritimus 3 (mare; fr. mari- time)	morski
		summa imperii maritimī	naczelne do- wództwo mors- kie, nad flotą

IV.

contendo, -ēre, -ndi, -ntum	napinam, natę- żam	contio, -onis f.	zgromadzenie ludowe
de principatu contendo	walczę o pierw- zeństwo	salutaris, -e (salus; fr. salu- taire)	zbawienny, po- żyteczny

opus est	trzeba
id scire non opus est	(nie trzeba tego wiedzieć) trzeba to zachować w tajemnicy
communīco,-are, -avi, -atum (communis: fr. communiquer; komunikacja; komunikować się)	wspólnie coś czynię, naradzam się z kimś, omawiam z kimś
classem subduco, -ĕre, -xi, -ctum	wyciągam flotę na ląd
Gythĕum, -i	Gyteum (port w południowym Pelopenezie, baza floty spartańskiej)

frango, -ĕre, frēgi, fractum (fr. le fragment, fragmentaire)	łamię (fragment, frakcja)
opes, -um f. cesse est	potęga (konieczne jest, aby potęga się złamała), potęga musi się zalać
perutilis, -e	bardzo pożyteczny
minīme	najmniej, wcale nie
honestus 3 (honor; fr. honnête)	zaszczytny, szlachetny, uczciwy
auctore Aristide (abl. absol.)	za sprawą Arystydesa

V.

restituo, -ĕre, -ui, -utum (constituo, instituo; fr. restituer)	stawiam z wrotem, odbudowuję
praecipuo suo periculō (abl.) 6.	ze szczególnem dla siebie niebezpieczeństwem
gloriam consequor, consequi, consecutus sum (sequor)	osiągam, zdobywam sławę
struo, -ĕre, -xi, -ctum (construo)	buduję (konstrukcja)
praesente medico (abl. absol.)	w obecności lekarza

suscipio, súscipis, -ĕre, -cēpi, -ceptum (sub i capio)	podejmuję się
exstruo, -ĕre, -xi, -ctum (struo; fr. construire)	buduję
praecipio, praecipis, -ĕre, -cēpi, -ceptum (capio; fr. le précepteur)	polecam, daję polecenie
neque ullus 3	i żaden
congĕro, -ĕre, -ssi, -stum (cum i gero)	znoszę razem, znoszę na jedno miejsce

sacellum, -i (sacra, sacrarium)	kaplica	fides, -ēi f.	wiara, wierność, zaufanie
7.		mihi fides ha- betur	darzą mnie zau- faniem
Lacedaemon, -ōnis f.	Lacedemon, Sparta	obses, -idis	zakładnik
ut z <i>ind. pf.</i> (por. ut = jak)	skoro	morem ei gero, -ēre, -ssi, -stum	spełniam jego życzenie
ad magistratus adeo, -ire, -ii, -itum	udaję się do władzy, do rządu	honore fungor, -i, functus sum	piastuję urząd
tempus duco, -ēre, -xi, -ctum	przeciągam czas, zwlekam	ut ne	aby nie
nihilō minus	mimo to	reor, reri, ratus sum	liczę, obliczam, sądzę
consequor, con- sequi, -secu- tus sum	idę za kimś, nad- chodzę	profiteor, -ēri, -fessus sum	wyznaję
munitio, -onis f. (munio; fr. la munition, niem. die Munition)	obwarowywanie (amunicja)	libere	wolno, swobod- nie, otwarcie
multum superest (super i sum)	wiele jest ponad, wiele zostaje	commune ius gentium	prawo wspólne wszystkim na- rodom, prawo przyrodzone
ephorī, -orum	eforowie, (najwyżsi urzęd- nicy spartańscy, sprawujący nad- zór nawet nad królami)	dei publici	bogowie pań- stwowi (całej Grecji)
penes amicum	w mocy, w ręku przyjaciela	dei patrii	bogowie ojczyści (Ateńczyków)
contendo, -ēre, -ndi, -ntum,	zapewniam	penates, -ium	bogowie domowi (każdej rodziny)
falsa defēro, -ferre, -tūli, -latum (niem. falsch)	donoszę fałszy- we wiado- mości	quo facilius (= ut eo facilius)	aby tem łatwiej
aequum est il- lum venire (aequus)	jest rzeczą słu- szną, jest rze- czą wskazaną, aby ów przy- był	saepio, -ire, -psi, -ptum	otoczyć, ogro- dzić
		oppono, -ēre, -sui, -situm (fr. opposer)	kładę naprze- ciw, przeciw- stawiam (opozycja)
		propugnaculum, -i (pro i pugno)	przedmurze, twierdza

nafragium, -ii	rozbitcie się okreću	intueor, -tueri	oglądam, oglą- dam się na..., mam na oku
(navis i frango; fr. le naufrage)			
classis naufragium fecit	flota rozbiła się		

VI.

caput, -itis n.	głowa, stolica	scilicet	oczywiście
(fr. le capital)		(scire i licet)	
3.		insum, -esse, -fui	jestem w czymś
modestus, 3	skromny	ei inest ingenium	on posiada talent
(modus, miara; fr. modeste)		pacem bello	przenoszę pokój
temporibus utor,	korzystam z o-	(dat.) antefē-	nad wojnę,
-i, usus sum	koliczności, stosuję się do okoliczności	ro, -ferre, -tū-	stawiam pokój
animo magno	odznaczam się	li, -latum	wyżej niż woj-
sum, esse, fui	szlachetnością umysłu, jestem szlachetny	a bello avōco 1.	odwołuję, odwo-
diligō, -ēre, -exi,	miłuję, kocham	otium, -ii	dzę od wojny
-ectum		otii nomine	bezczynność, spokój, spo-
veritatis diligens	miłujący prawdę, miłośnik prawdy	otii nomine	kojne życie
mentior, -iri,	kłamię	pario, -ēre, pe-	pod nazwą, imie-
mentitus sum		pēri, partum	niem pokoju
(fr. mentir)		6.	rodzę, tworzę, zdobynam
contineo, -ēre,	trzymam razem, powściągam	eluceo, -ēre, e-	świecić, jaśnieć, zabłyśnąć
-ui		luxi	
(cum i teneo)		(lux = światło)	
continens, -ntis	wstrzemięźliwy	pugna Leuctrica	bitwa pod Leuk-
(fr. continent)		trami (Leuktra,	miasto w Beocji, gdzie w r. 371
admirandum	w sposób budzą-	in modum	Beotowie pod
in modum	cy podziw		wodzą Epami-
5.			nondasa poko-
disertus 3	wymowny	conventus, -us	nali Spartan)
(fr. disert)		(convenio)	zebranie (konwent)

frequens -ntis (frequento; fr. fréquent)	licznie zebrany, liczny	sparus, -i emīnus (manus)	włócznia zdaleka
tyrannis, īdis f. (fr. la tyrannie; niem. die Tyrannei)	tyranja, samo- władztwo	percutio, -ĕre, -cussi, -cus- sum	przebijam
coarguo, -ĕre, -ui, -utum	obwiniam, o- skarżam, wy- kazuję	concido, -ĕre, -concīdi (cado)	padam
opes concutio, -ĕre, -cussi, -cussum	wstrząsnąć po- tęgą	animadverto, -ĕre, -verti, -versum (animum adver- to)	zwracam uwagę, spostzegam
post appareo, -ĕre, -ui (fr. l'apparition)	potem okazuję się	mortifer, -fĕra, -fĕrum (mors, fero)	śmiertelny
auxilio (abl.) eum privo 1. (fr. priver)	pozbawiam go pomocy	ferrum, -i (fr. le fer)	żelazo, żeleźce, grot
9.		hastile, -is n.	dzida, włócznia
Mantinĕa, -ae	Mantynĕa (miasto w Arkadji na Pe- loponezie; tu w r. 362 Epami- nondas pokonał Spartan, lecz sam padł na polu walki)	remaneo, -ĕre, -mansi (maneo; fr. rema- nent)	pozostaję
acies, -ĕi f.	szyk bojowy	extrahō, -ĕre, -xi, -ctum (traho)	wyciągam
aciem instruo, -ĕre, -xi, -ctum	ustawiam woj- sko w szyku bojowym	animam emitto, -ĕre, -si, -ssum	wyzionąć ducha
hostībus (dat.) insto, -are, -stīti	nacieram na wrogów	usque eo	aż dotąd, aż do tego czasu, tak długo
utrimque (uterque)	z obu stron	quoad confestim	aż, dopóki natychmiast, za- raz
occido, -ĕre, oc- cīdi, -occisum (caedo)	wyciąć, zabić	exanimō 1. (anima)	pozbawiać ży- cia; pass. um- rzeć, wyzio- nać ducha

10.				
ante Epaminon-	przed	narodze-	contra ea	przeciwnie,
dam natum	nieniem	Epami-		z drugiej stro-
	nondasa			ny
interitus, -us	śmierć		multi (gen.)	wiele znaczą
(intereo)			sum, esse, fui	
perpetuo	stale, ciągle		pluris sum	więcej znaczą

VII. (ust. 7.)

1.				
Dionysius supe-	Dionizjusz star-		artes optīmae, (bardzo dobre)	
rior	szy ¹⁾		artium opti-	szlachetne na-
matrimonium, -ii	małżeństwo		marum	uki, umiejęt-
in matrimonio	mam za żonę			ności
habeo			ingenium aptum	umysł podatny
procreo 1.	rodzę, wydaję na		ad artes opti-	na wpływ na-
(creo)	świat		mas	uki i sztuki,
procreo filium	mam syna			wrażliwy na
totidem	tyleż			sztukę i naukę
(tot)			corpōris digni-	wielka dostoj-
Arystomāchen	accusativ. singu-		tas, -atis f.	ność postaci;
Sophrosynen	laris z koń-			pełna godno-
Areten	cówką grecką			ści powierz-
	en (zamiast łac.			chowność
	-am)		commendo 1.	polecam, zysku-
nuptum (supinum)	wydaję zamaż		(cum i mando;	ję względy,
do, dare,			fr. commander)	zjednywam
dedi, datum				serca
bonum, -i	dobra rzecz, do-		munus, -ēris n.	dar
	bry przymiot,		intimus 3	najgłębszy, bar-
	zaleta		(intra, interior;	dzo zażyły, za-
docilis, -e	zdolny do nauki,		fr. intime, niem.	ufany, powier-
(doceo; fr. docile)	pojętny		intim)	nik
comis, -e	grzeczny, u-		mores, -um m.	obyczaje, cha-
	przejmy		(fr. les mœurs)	rakter
aptus 3	stosowny, odpo-		adsum, -esse,	jestem obecny,
	wiedni, zdolny		affui	pomagam

¹⁾ Dionizjusz starszy, władca (tyran) Syrakuz w latach 406—367 przed Chr. Z pierwszego małżeństwa miał syna, zwanego również Dionizjuszem. Objął po ojcu tron syrakuzkański jako Dionizjusz II czyli młodszy (366—357 i 346—344).

consilio eius mo- vetur tyran- nus	jego rada ma wpływ na władzę	ad filium sermo- nem refēro, -ferre, rettūli, relatum	odnoszę, dono- szę, powta- rzam rozmowę synowi (referat, relacja, sejmik relacyjny)
legatio per me administratur	kieruję posel- stwem, spra- wuję posel- stwo	agendi potestas	możliwość działa- nia
diligenter obo, -ire, obii, ob- itum	sumiennie (cho- dzą koło cze- go) spełniam	sopor, -oris m.	sen, środek na- senny, napój usypiający
fideliter admini- stro 1. (fides)	wiernie sprawu- ję	cogo, -ēre, coēgi, coactum	zmuszam
suspicio, súspi- cis, -ēre, -exi, -ctum	spoglądam w gó- rę; patrzę z szacunkiem, poważam, po- dziwiam	sumo, -ēre, -mpsi, -mptum	biore, zażywam
2.		sopio, -ire, -ivi, -itum (sopor)	usypiam
conflicto 1.	uderzam, zwa- lam	3.	
morbo gravius conflictor	ciężej zmagam się z chorobą, ataki choroby stają się coraz groźniejsze	simultas, -atis f.	nieprzyjaźń, na- prężenie
a medico quae- ro, -ēre, -sivi, -situm	pytam lekarza	simūlo 1. (similis)	udaję (symulować)
quem ad mo- dum (= quo modo)	jak	aliquamdiu	przez jakiś czas
a medico peto, -ēre, -tivi, -itum	proszę lekarza	primis temporā- bus (abl.)	w pierwszym o- kresie
fateor, -ēri, fas- sus sum	wyznaję, mówię prawdę	4.	
partior, -iri, par- titus sum (pars)	dzielę	vereor, -ēri, -rī- tus sum	obawiam się, lę- kam się
		occasio, -onis f. (fr. l'occasion)	sposobność (okazja)
		opprimo, -ēre, -pressi, -ssum (premo)	zgnieść, znisz- czyć, zgładzić
		occasio oppri- mendi tyranni	sposobność zgła- dzenia tyrana
		navis triremis f.	trójrzędowiec, okręt o trzech rzędach wio- seł

id est invidiae (dat.) tyranno (dat.)	to budzi niena- wiść do tyra- na	attingo, -ĕre, attigi, -tactum	dotykam, przy- bijam do brze- gu
omnia, quae mo- vĕri possunt	całe mienie ru- chome	percello, -ĕre, -cŭli, -culsum	wstrząsam, oba- lam
impono, -ponĕre, -posui, -po- situm	wkładam, ładuję	tutus 3	bezpieczny, pewny
existimari volo, velle, volui	chcę, aby mnie- mano, chcę wywołać prze- konanie	opperior, -iri, -tus sum	czekam, oczeku- ję
odium hominis	nienawiść do człowieka, nie- nawiść osobi- sta	reor, reri, ratus sum (ratio)	liczę, obliczam, mniemam, je- stem przeko- nany (racjonalny)
5.		fallo, -ĕre, fefelli	zawodzę, oszu- kuję, mylę (fałszywy)
expello, -ĕre, ex- pŭli, expul- sum	wypędzam	6.	
multorum anno- rum tyrannis, -idis f.	wieloletnie jedy- nowładztwo	prospĕrus 3 (fr. prospĕre, la prospĕrité)	pomyślny
tyrannis magna- rum opum pu- tatur	tyranja uchodzi za wielką po- tęgę	inopinatus 3	niespodziewany
sociĕtas, -atis f. (socius; fr. la so- ciété)	przymierze	has res consĕ- quor, -sequĕ- ris, consĕqui, -cutus sum (sequor; fr. la consequence)	następuję po tych wypad- kach (konsekwencja)
ad societatem pericŭli per- ducor	dają się skłonić do uczestnic- twa w niebez- piecznej wy- prawie	subitus 3	nagły, nieprze- widziany
classe fretus 3	ufny we flotę, polegający na flocie	concedo, -ĕre, -cessi, -ssum (cedo; fr. concé- der)	ustępuję, przy- znaję (koncesja)
intro-eo, -ire -ii, -itum (eo)	wchodzę, wkra- czam	7.	
		timorem inicio, inĭcis, -ĕre, -iĕci, -iectum	(wrzucam strach), wzbu- dzam, wywo- luję strach

licenter (licet)	wolno, swobodnie, nie krępując się	coniuratione eos confirmat	zapewnia ich sobie zapomocą sprzysiężenia
(compar.) licentius	zbyt swobodnie; (licencja)	9.	
adversus tyrannum sentio, -ire, sensi, sensum	nie sprzyjam tyranowi, jestem przeciwnikiem tyra	Zacynthus 3	pochodzący z wyspy Zakyntos (na morzu Jońskim na zachód od Peloponezu)
dispertio, -ire, -ivi, -itum (pars)	rozdzielam	negotium, -ii (nec i otium; fr. le négoce, le négociant)	zajęcie, zatrudnienie
fraus, fraudis f.	zdrada	negotium do, dare	polecam, każe
ad fraudem acutus	do zdrady bystry, prze-myślny, w zradach szczwany	inermis, -e (arma, -orum)	bez broni, bezbronne
religio, -onis f. (fr. la religion; n. die Religion)	religja, skrupuły religijny	conveniendi patris gratiā	celem odwiedzenia ojca
sine ullā religione	bez żadnych skrupułów	intromitto, -ĕre, -si, -ssum (mitto)	wpuszczam
conquiro, -ĕre, -sivi, -situm (quaero)	wyszukuję, zbieram, werbuję	fenestra, -ae (fr. la fenêtre; niem. das Fenster)	okno
adversarios convenio, -ire, -vĕni, -ventum	spotykam się z przeciwnikami, stykam się	gladius, -ii (gladiator)	miecz

VIII. (ust. 7)

1.			
Timolĕon, -ontis	Timoleon, wódz koryntyjski	servitatem depello, -ĕre, -pŭli, -pulsum	odpieram, usuwam niewolę, wyzwalam z niewoli
auxilio (dat.) mitto, -ĕre	poślam na pomoc	opprimo, -ĕre, -pressi, -pressum	uciskam, gnębię, ujarzmiam
inveteratus 3 (vetus)	zastarzały, zardawniony, mocno zakorzeniony	pristinus 3 (prior, primus)	pierwotny, dawny

in pristinum re-	przywracam do	possessio, -onis	posiadłość
stituo, -ĕre,	dawnego	f.	
-ui, -utum	stanu	possessionem	mam Sycylję
(constituo)		Siciliae teneo	w posiadaniu
2.		satis habeo, ĕre,	jestem zadowo-
Syracusarum	staję się panem	-ui, -ĭtum	lony, wystar-
potior, -iri,	Syrakuz, za-		cza mi, po-
potitus sum	władnąłem		przestaję na
	Syrakuzami		tem
opem a te peto,	proszę cię o po-	3.	
-ĕre, -ivi, -ĭtum	moc	colonus, -i	kolonista, osad-
huc	tu (na pytanie	(colo, agricola)	nik
	<i>dokąd?</i>)	vacuefacio, -ĕre,	opróżniam
tuto	bezpiecznie	-fĕci, -factum	
efficio, ĕffĭcis,	dokonywam, do-	disicio, dĭsĭcis,	rozzrucam, bu-
-ĕre, -fĕci, -fec-	kazuję	-ĕre, -iĕci, -iec-	rzę, rozbijam
tum (facio)	(efekt)	tum	w gruzy
adiũvo, -are,	wspieram, po-	invitus 3	niechętny
-adiuvi, -utum	magam	civĭbus invitĭs	rozkazuję, pa-
benignitas,	życzliwość	impĕro 1.	nuję wbrew
-atis f.			woli obywa-
exsto, -are	wystaję; istnieję,	metuo, -ĕre, -ui	obawiam się, lę-
(ex i sto)	utrzymuję się		kam się;
victoriam prae-	uważam zwycię-		pass. budzę
claram duco,	stwo za prze-		lęk, wzniecam
-ĕre, -xi, -ctum	sławne, za		obawę
	światne	cum primum	szybko, tylko

IX. (ust. 8, 9, 10)

2.		Mytilenae,	Mitylena ¹⁾
contubernium,	wspólny namiot	-arum	
-ii			
in contubernio	w orszaku, w to-		
praetoris	warzystwie		
	pretora		

¹⁾ Miasto na wyspie Lesbos, niedaleko od północno-zachodniego wybrzeża Azji Mniejszej (ojczyzna greckiej poetki Saffony).

3.

Publius Servi- Publjusz Serwi-
lius Vatia ljuusz Watja¹⁾
Cilicia, ae Cylicja, (kraina
w połudn.-wsch.
Azji Mniejszej)

6.

comperio, cóm- dowiaduję się
përis, -ire,
compëri, com-
pertum

L. Cornelius Lucjusz Korne-
Sulla ljuusz Sulla²⁾
amita, -ae siostra ojca,
ciotka

Iulia, -ae Julja (wdowa po
Marjuszu, zwy-
cięzcy Jugurty,
Cymbrów i Teu-
tonów)

Cornelia, -ae Kornelja (córka
L. Korneljusza
Cynny, stronni-
ka Marjusza)

defungor, -i, załatwiam się
-functus sum z czemś; koń-
czę, umieram

maternus 3 matczyzny, po
kądzieli

paternus 3 ojcowski, po
mieczu

Ancus Marcius Ankus Marcjusz,
czwarty król
rzymski

Iulii, -orum Juljusze³⁾

cuius gentis est do którego to
rodu należy

polleo, -ëre, -ui jestem potężny,
mam moc

caerimonia, -ae uroczysta cześć,
(fr. cérémonial) świętość
(ceremonja)

sanctitas, -atis f. świętość, niety-
(fr. la sainteté) kalność, do-
stojność

7.

Gades, -ium Gades (miasto
w południowo-
wschodniej Hi-
szpanji, dawna
osada fenicka,
dziś Kadyks)

ingemisco, -ëre, westchnąć
-gemui, -ge-
mitum

memorabilis, -e godny pamięci
(memoria)

subigo, -ëre, -ëgi, podbijam
-actum

missio, -onis f. zwolnienie
(mitto) (z wojska)

efflagito 1. żądam, doma-
gam się

¹⁾ Był konsulem w r. 79 przed Chr. W latach 78 — 74 prowadził wojnę z piratami w południowo-wschodniej części Azji Mniejszej. Był pierwszym Rzymianinem, który przekroczył góry Taurus; skutkiem zdobycia miasta Isaura otrzymał przydomek Isauricus.

²⁾ Przeciwnik Marjusza, jako dyktator (w latach 82 — 79 przed Chr.) krwawymi rządami starał się ugruntować władzę senatu.

³⁾ Praojcem Juljuszów jest Iulus (zwykle zwany Aescanias), syn trojańskiego bohatera Eneasza, wnuk Anchizesa i Wenery.

capto 1. (capio)	chwytam	aedes, -is f. (aedilis)	świątynia ³⁾
quam primum 10.	jak najrychlej	munificentia, -ae	szczodrość, hoj- ność
comitium, -ii	komicjum (miejsce zgroma- dzeń ludowych w półn.-wsch. stronie forum)	(munus-ēris i fa- cio; fr. la muni- ficence)	
venatio, -onis f.	polowanie, łowy; walki z dzikie- mi zwierzęta- mi w cyrku	13.	
separatim (fr. séparer)	oddzielnie, osobno	profusus 3 (fundo rozlewam, rozsypuję)	rozrzutny, nieumiarko- wany
impensarum gratiam capio, -ēre, cepi, captum	otrzymuję po- dziękowanie za wydatki	mane oscūlor, -ari, -atus sum (os, oris)	rankiem, rano całuję
dissimūlo 1. (simūlis)	czynię niepo- dobnym, ma- skuje, taję, ukrywam	fertur z <i>nom. c.</i> <i>inf.</i> (3 os. sing. praes, pass. do fero, ferre)	mówią, że
M. Calpurnius Bibūlus	Marek Kalpur- njusz Bibu- lus ¹⁾	nisi	jeśli nie, chyba
evēnit, -ire, evē- nit	wypada, zdarza się	revertor, -i, pf. reverti i rzadziej reversus sum	wracam
Pollux, -ucis	Polluks ²⁾	competitor, -oris (cum i peto)	współbiegają- cy się, współ- zawodnik, współkandy- dat
gemīnus 3	podwójny; ge- mīni fratres = dwaj bracia	tribus, -us f.	dzielnica ⁴⁾
		suffragia fero, ferre, tuli, la- tum	otrzymuję głosy

¹⁾ Przeciwnik polityczny Cezara, był jego kolegą w urzędzie edyla 65 r. przed Chr., pretora 62 r. i konsula 59 r.

²⁾ Polluks i Kastor, bracia Heleny, doznawali czci boskiej jako bóstwa opiekuńcze żeglarzy. W Rzymie uchodzili za patronów rzymskiej konnicy, konnych ćwiczeń i stanu rycerskiego. Zamiast *Castor et Pollux* mówili Rzymianie zwykle *Castōres*, a ich świątynię zwali *templum Castōrum*.

³⁾ Lokal urzędowy edylów był *ad aedem Cerēris*, opodal Circus Maximus

⁴⁾ Rzym składał się z 4 tribus miejskich i 31 wiejskich. *Pontifex maximus* był wybierany na *comitia tributa*.

14.			confio, -fieri, con-	sporządzam
delęgo, -ęre,	odkrywam		fectus sum =	
-texi, -tectum	(detektyw)		conficior, -fici,	
ultimus 3	najdalszy,		-fectus sum,	
	ostatni		(pass. do conficio)	
ultimam poenam	ustanawiam,		legem promul-	wniosek ob-
statuo, -ęre	uchwalam naj-		go 1.	wieszczam,
	wyższą karę,			ogłaszam ²⁾
	karę śmierci		obnuntio 1.	donoszę coś złe-
municipatim di-	rozdzielam po		(nuntio)	go, doniesie-
vido, -ęro,	miastach itał-			niem o nie-
-visi, visum	skich			pomyślnych
(municipium)				wróżbach sta-
bona, -orum	dobra			ram się nie
ad me transduco,	przeprowadzam,			dopuszcć do
-ęre, -duxi,	przeciągam			powzięcia u-
-ductum	(na swoją			chwały, prze-
(duco)	stronę)			szkadam u-
Ciceronis frater	brat Cyncerona ¹⁾			chwaleniu
labo 1.	chwięję się, je-			wniosku,
	stem niepewny			sprzeciwiam
ordo, -inis	stan senatorski,			się
(senatorius)	senat		desperatio, -onis	rozpacz, rezy-
20.			f.	gnacja, bezna-
ineo, -ire, -ii,	wchodzę, zaczy-		(spero)	dziejność
-itum	nam			(desperacja)
ineo honorem	zaczynam urzę-		arbitrium, -ii	zdanie, wola
	dowanie, obej-		ad arbitrium	wedle swej woli
	muję urząd		iocus, -i	żart
diurnus 3	dzienny		testor, -ari, te-	jestem świad-
(dies; fr. le jour-			status sum	kiem, po-
nal)			(testis)	świadczam
acta diurna se-	dzienne proto-		signo 1.	daję znaki; kła-
natus (-ōrum)	koły obrad se-		(fr. signer)	dę pieczęć,
(ago)	natu, dziennik			podpis, pod-
	urzędowy			pisuję

¹⁾ Młodszy brat Cyncerona, Q. Tullius Cicero, był w roku 62 pretorem, w r. 54 legatem Cezara w Galji.

²⁾ Wniosek, mający być przedmiotem obrad na zgromadzeniu ludowym, należało ogłosić na 24 dni przed zgromadzeniem.

actum scribo =	scribo actum esse	adicio, adicis, dorzucam, do- -ère, -iēci, daję
potissimum (potius)	najbardziej, przedewszyst- kiem	-iectum P. Vatinius Publjusz Waty- njusz (trybun ludowy w r. 59 przed Chr.)
Gallia Cisalpina	Galja przedal- pejska, (kraina, leżąca nad Pa- dem)	Gallia Comata Galja zaalpej- ska ²⁾
Illyricum, -i	Illirja ¹⁾	vereor, -ēri, -itus sum obawiam się

X.

situs, -us	położenie, poło- żenie geogra- ficzne	cultus, -us (colo)	uprawa, pielę- nowanie lep- szych warun- ków życia, wykwintne życie (kultura)
commenta- rius, -ii	pamiętnik, za- piski ³⁾		
Pomponius Mela	Pomponjusz Me- la ⁴⁾		
I. 1.		commeo, -are, -avi, -atum	zachodzę, przy- bywam
differo, differre, distuli, dilatum	różnię się	effemino 1. (ex i femina)	zmieniam w nie- wiastę, czynię zniewieścia- łym, osłabiam
a cultu atque hu- manitate lon- gissime ab- sum	jestem jak naj- bardziej od- legły od wyk- wintnego ży- cia i oświece- cenia, cywili- zacji i kultury	ea, quae ad effeminandos animos perti- nent	takie rzeczy, które przy- czyniają się do osłabienia hartu ducha

¹⁾ Północno-zachodnia część półwyspu Bałkańskiego, dzisiejsza Dalmacja i Albania.

²⁾ Tak zwano Galję zaalpejską, której mieszkańcy nosili długie włosy; (*coma*, -ae włosy głowy).

³⁾ Gajusz Juljusz Cezar pozostawił po sobie Pamiętniki o wojnie galijskiej, *Commentarii de bello Gallico*, i Pamiętniki o wojnie domowej, *Commentarii de bello civili*.

⁴⁾ Z pochodzenia Hiszpan, napisał w I w. po Chr. dzieło geograficzne *De chorographia*.

pertineo, pérti- nes, -ēre, -ui	odnoszę się, słu- żę, przyczyniam się	12.	
praecedo, -ēre, -ssi, -ssum (fr. précéder)	wyprzedzam, przewyższam	Sequāni per se minus valent	Sekwanowie, zdani na wła- sne siły, zbyt mało mają znaczenia
Germanos fini- bus prohibeo, próhibes, -ēre, -ui, -itum	powstrzymuję, odpieram Germanów od granic	antiquitus (antiquus)	zdawierendawna, oddawna
VI. 11.		magna clientela, -ae (cliens)	wielka ilość klientów, len- ników, wasa- łów
in pagis parti- busque	w powiatach i okręgach (nie każde pań- stwo dzieli się na powiaty, są także inne po- działy krajów na mniejsze o- kręgi)	adiungo, -ēre, -nxi, -nctum (coniunctus)	przyłączam
in singulis do- mibus	w poszczegól- nych domach, w każdym domu	adiungo mihi Germanos	łączę się z Ger- manami
summa, -ae (niem. die Sum- me)	ogólna liczba, całość, ogół (suma)	Ariovistus, -i	Arjowist ¹⁾
in summā	w całości, na- ogół	magnis iacturis perduco, -ēre, -xi, -ctum	za cenę wielkich ofiar sprowa- dzam
haec eādem ra- tio totius Gal- liae est	ten sam układ stosunków jest właści- wością ca- łej Galji, pa- nuje w całej Galji	iactura, -ae (iacio, conicio)	wyrzucanie, strata, szkoda
		pollicitatio, -onis f. (polliceor)	obietnica
		complures, com- plura (genet. com- plurium)	liczni, liczne, wiele
		secundus 3	pomyślny, szczęśliwy

¹⁾ Król Germanów; na czele swych wojsk wywalczył Sekwanom zwycięstwo nad współzawodnikami; został potem w Galji i sprowadził nowe zastępy Germanów. Cała Galja wraz z Sekwanami musiała znosić ciężkie rządy germańskiego zwycięzcy.

tantum potentiā tak wielce po-
antecedo, -ēre, tęgą wyprze-
-cessi, -ssum dzam, posia-
dam tak wiel-
ką przewagę

III. 2.

frumenti ac pa- urodzajny w zbo-
būli ferax, że i paszę
-acis (fero)

pabūlum, -i pasza
terra amoena kraina urocza
lucis dzięki gajom
amoenus 3 uroczy, pełen
wdzięku, po-
wabny

lucus, -i gaj
immanis, -e okrutny, dziki,
ogromny

facundia, -ae wymowa
(fa-undus)
Druīdes, -um Druidowie (ka-
i Druīdae, plani celtyccy)
-arum

mundus, -i świat
profiteor, -ēri, jawnie wyznaję
-fessus sum

clam potajemnie
specus, -us jaskinia, grotą
saltus, -us parów leśny, wą-
wóz górski

effluo, -ēre, -fluxi wypływam, wy-
(flumen) dostaję się

videlicet oczywiście
(videre licet)

manes, manium dusze zmarłych
m.

vita altera est istnieje drugie
ad manes życie w kra-
inie zmarłych,
na tamtym
świecie

cremo 1. palę
(krematorjum)

defodio -ēre, zakopuję, grze-
-fodi, -fossum bię
(fossa)

XI.

13.
alīquo numēro mam jakieś zna-
atque honore czenie i powa-
sum żanie

consilio adhibeo, przypuszczam
ādhibes, -ēre, do udziału
-ui, -itum w naradzie

aes alienum, ae- (cudzy spiż)
ris alieni dług, długi

dīco, -are, -avi, ogłaszam, po-
-atum święcam bo-
gom; oddaję

in servitute in oddajemy się
nos dicamus w niewolę
nobilibus szlachcie

mihi in te idem przysługuje mi
ius est to samo pra-
wo wobec cie-
bie, mam w

stosunku do
ciebie to samo
prawo

religiones inter- wyjaśniam, tłu-
prētor, -ari, maczę zasady
-atus sum wiary i prze-
pisy religijne

concurro, -ĕre, zbiegam się, gro-	14.
concurri madzę się	consuesco, -ĕre, przyzwyczajam
(curro)	-suevi, -sue-
de controversiā stanowią o spo-	tum się
constituo, rze, rozstrzy-	consuevi (pf.) przywykłem,
-ĕre, -ui, -utum gam spór	zwykłem
hereditas, -atis f. spadek, dzie-	militiae vacatio, zwolnienie od
(fr. l'hérédité) dzictwo	-onis f. służby woj-
decreto (abl.) sto, stoję przy roz-	(fr. vacant) skowej
-are, steti poddaję się	(wakacje)
wyrokowi	omnium rerum zwolnienie, wol-
sacrificiis (abl.) zakazuję udzia-	immunitas, ność od wszel-
interdico, -ĕre, łu w składaniu	-atis f. kich ciężarów
-xi, -ctum ofiar, wyklu-	nostrā sponte dobrowolnie,
czam od udzia-	convenimus z własnych
łu w obrzę-	dobrowolnie,
dach religij-	z własnych
nych	wewnętrz-
(interdykt)	nych pobu-
impious 3 bezbożny	dek scho-
aditum defugio, unikam spotka-	dzimy się
-ĕre, -fugi nia	fas est godzi się
aditus, -us dostęp, wejście,	disciplinam lit- polecam, powie-
zbliżenie	tĕris mando l. rzam naukę
petenti ius red- proszącemu wy-	pismu
do, -ĕre, red- mierzam spra-	in publicis ra- w obrachunkach
dīdi, -itum wiedliwość	tionibus publicznych
contagio, onis f. zetknięcie się	in vulgus disci- wynoszę naukę
(tango)	plinam effĕro, do ludu, roz-
incommōdum, -i niekorzyść,	-ferre, extūli, głaszam nau-
szkoda	elatatum kę wśród ludu
excello, excellĕ- odznaczam się,	rerum natura, istota wszech-
re góruję	-ae rzeczy, budo-
(fr. excellent) (ekscelencja)	wa świata
succedo, -ĕre, następuję, je-	15.
-ssi, -ssum stem następcą	iniuriam infĕro, wyrządzam
transfĕro, -ferre, przenoszę	-ferre, intūli, krzywdę
transtūli,	illatum
translatum	propulso l. odpieram

ut quisque est im kto jest ro- genere am- dem znacz- plissimus, ita niejszy, tem plurimos ha- więcej ma... bet..	hanc unam gra- znam ten jeden tiam novi, objaw wzięto- -isse ści, popular- ności, znacze- nia
--	---

XII.

16. religiones, -um służba boża, praktyki reli- gijne, zabo- bony	vim habeo ad mam wpływ na quaestum zarabianie
morbo afficior, nawiedza mnie affici, affectus choroba sum	imperium caele- panowanie, wła- stium dza nad nie- bianami
voveo, -ēre, vō- ślubuję vi, votum (wota kościelne)	devoveo, -ēre, ślubuję, prze- -vōvi, -votum znaczą na (voveo) ofiarę
numen, -inis n. wola boża, moc (bogów)	accidit, -ut zdarza się, że (ad i cado, fr. ac- cident zdarzenie, wypadek)
simulacrum, -i, podobizna, po- (similis) są	quispiam, quae- ktoś, jakiś piam, quid- piam (quod- piam)
contexo, -ēre, splatam, wypla- -xui, -xtum tam	cruciatu, -us męka
vimen, -inis n. pręt, gałązka; plur. wiklina	supplicium cum kara śmierci cruciatu wśród tortur
succendo, -ēre, podpalam -ndi, -nsum (incendo)	18. nisi chyba tylko, je- (po przeczeniu) dynie
furtum, -i (fero) kradzież	adolesco, -ēre, dorastam -olevi (adulescens)
latrocinium, -ii rozbój	munus militiae (mogę wytrzy- sustinere pos- mać, znieść sum obowiązek służby woj- skowej) je- stem zdolny do służby woj- skowej
noxia, -ae wina, przestęp- (noceo) stwo	
deficio, -ēre, brakować, uby- -feci, -fectum wać (fr. le déficit; n em. das Defizit)	
17. quaestus, -us nabywanie, za- (quaero) rabianie, za- robek, zysk	

palam	jawnie, publicznie	circumsisto, -ĕre, circumstīti	staję naokoło, otaczam
in publico	w miejscu publicznem	pronuntio l. (pro i nuntio; fr. prononcer)	ogłaszam, oznajmiam, opowiadam
assisto, -ĕre, astīti	stoję obok (asystować)	consilium in eo, -ire, -ii, itum (eo, ire)	układam plan, podejmuję postanowienie
(ad i sisto; fr. assister)		vestigium, -ii	ślad, trop
in conspectu patris assisto	ukazuję się w towarzystwie ojca	in vestigio	wśląd za tem, natychmiast, niezwłocznie
turpe duco, -ĕre, -xi, -ctum	uważam za rzecz haniebną	consilii me paenitet, -ĕre, paenituit	żał mi planu, jestem niezadowolony z planu
19.		necesse est me facĕre	trzeba, należy, abym uczynił; muszę uczynić
pro cultu	w stosunku do stopy życiowej	ad voluntatem	stosownie do woli, zgodnie z życzeniami
sumptuosus 3 cor, cordis n. (concordia; fr. le coeur)	kosztowny serce	tingo, -ĕre, finxi, fictum	zmyślam (fikcja, sfiingować)
id mihi cordi est	to leży mi na sercu, jest mi drogie	VI. 20.	
paulo supra hanc memoriam	(nieco przed tą naszą pamięcią) niedawno przed naszą epoką	rumoribus ac fama accipio, -ĕre, -cĕpi, -ceptum (ad i capio)	dowiaduję się z pogłosek i wieści
constat	jest rzeczą znaną, jest wiadomo	temerarius 3 videor, -ĕri, visus sum	nierozważny wydaję się
IV. 5.		id videtur	to wydaje się stosownem
consuetudo, -inis f. (consuesco)	zwyczaj, przyzwyczajenie	nisi non	chyba, jedynie
hoc est Gallicae consuetudinīs uti = ut	to jest zwyczajem galijskim		
consisto, -ĕre, constīti	staję, zatrzymuję się		

XIII.

21.			
rei divinae prae- sum	czuwam nad służbą bożą, mam pieczę nad składa- niem ofiar	Germani pelli- bus (abl.) utun- tur magnā corpōris parte nudā	Germanie postu- gują się, okry- wają się, skó- rami, przy- czem wielka część ciała po- zostaje nieo- słonięta
deorum numē- ro eos solos duco	do bogów zali- czam jedynie tych	pellis, -is f. (niem. das Fell)	skóra
deorum opibus aperte iuvor	doznaję od bo- gów pomocy w sposób zu- pełnie wido- czny	22.	
opes, opum f. (sing. nom. uży- wany jako imię własne bogini Ops; genet. opis, dat. opi, acc. o- pem, abl. ope)	potęga, zasoby, bogactwo, po- moc	agri culturae studeo	troszczę się o uprawę roli
iuvō, -are, iuvi, iutum	wspieram, po- magam	victus, -us (vivo)	żywność, poży- wienie
Sol, -is	Słońce, bóg słoń- ca	lac, -ctis n. (fr. le lait)	mleko
Luna, -ae	Księżyc, bogini księżycyca	caseus, -i (niem. der Käse)	ser
Vulcanus, -i	Wulkan, bóg ognia	caro, carnis f.	mięso
famā accipio	znam ze słysze- nia, dowie- działem się z opowiadania	modus agri	odmierzony ka- wał ziemi
a parvis labori et duritiae student	od dzieciństwa przywykają do znoszenia trudów i twar- dego sposobu życia	proprios fines habeo	mam własne po- siadłości
		in annos singū- los	na każdy rok
		gentes atque co- gnationes ho- mīnum (= co- gnati homī- nes)	rody i rodziny
		quantum visum est agri, attri- buunt	ile wydało się im stosowne, tyle roli przydzie- lają, przydzie- lają pewną ilość roli wedle swego uznania

consuetudine captus	ujarzmiony przyzwyczajeniem, opanowany	hoc proprium virtutis existimant	to uważają za istotną cechę dzielności
studium belligendi agriculturam communito 1.	zamieniam zajmowanie się wojną na zajmowanie się uprawą roli, zajęcie wojownika na zawód rolnika, zajęcie wojenne na rolnicze	neque quisquam audet consistere	i nikt nie odważy się stale zamieszkać
ne latos fines parare student potentiores	żeby możniejsi nie starali się nabywać na własność wielkich obszarów	defendo bellum illatum (inféro)	odpieram wojnę wydaną, zaczepną
contineo in aequitate animi	utrzymuję w spokoju ducha, w zadowoleniu skutkiem przestawiania na małym	bellum inféro, -ferre, intülü, illatum	wydaję wojnę
opes aequantur cum potentissimis	= cum opibus potentissimorum	vitae necisque habeo potestatem	mam władzę życia i śmierci
23. quam latissime circum se vastatis finibus solitudines habent	jak najszerszej dookoła siebie zniszczywszy obszary, mają pustkowia; jak najszersze obszary wkoło siebie zmieniają w pustynie	nex - cis f. (neco)	zabójstwo
		minuo contro- versias	łagodzę spory, doprowadzam do ugody
		minuo -ère, -ui, -utum (minus)	pomniejszam, ograniczam
		ius dico, -ère, -xi, -ctum	sprawuję sądy, wymierzam sprawiedliwość, sędzę
		latrocinium, -ii (latro)	rozbój
		infamiam habeo	okrywam się niesławą, ścigam na siebie hańbę
		infamia, -ae (fama)	niesława, hańba
		desidia, -ae (sedeo)	gnuśność, opie- szczość, leni- stwo

qui me sequi vult, profitea- tur	kto chce iść za mną, niech się zgłosi	ratio atque usus belli	znajomość woj- ny i doświad- czenie, umie- jętność i spraw- ność w prowa- dzeniu wojny, teoretyczna i praktyczna znajomość wo- jennej sztuki
desertor, -oris (deséro; fr. le déserteur, niem. der Deserteur)	zbieg z szere- gów, dezertor		
fides omnium o- gatur	odmawia się wiary (zaufa- nia) we wszel- kich sprawach	maximam par- tem	po największej części
derōgo 1. (rogo)	po zapytaniu ludu znoszę, unieważniam dawne prawo; odejmuję, od- mawiam	cibus, -i	pokarm
		a puëris assue- facio, -ëre, -fëci, -factum	od dzieciństwa przyzwyczaj- mam do obo- wiązku
violo 1.	znieważam, obrażam, krzywdzę, gwałt zadaję	(pass. assuefio, -iëri, -factus sum)	
prohibeo ab iniuriã	bronię przed krzywdã	officium, -i	powinność, obo- wiązek
quicumque, quaecumque, quodcumque	jakikolwiek	disciplina, -ae (disco, discipü- lus)	nauka, wycho- wanie, kar- ność
sanctum habeo	uważam, uznaję za nietykal- nego	contra volunta- tem	wbrew woli
		immanis, -e	straszny, ogrom- ny, olbrzymi
IV. 1.		in eam se con- suetudinẽ adduxit	do tego się przyzwyczaił
alo, -ëre, -ui	żywię, hoduję	vestitus, -us (vestio, vestis, vestmentum)	ubranie, odzież
rursus	znowu	neque vestitus i (genet.) habent quidquam	i nie mają (nie) odzieży
intermitto, -ëre, -misi, -missum	przerywam	exiguitas, -atis f. (exiguus)	szczupłość, krótkość
agri cultura, -ae (colo)	uprawa roli		

lavo, -are, lavi, myję, kąpię lautum	
2.	
aditus, -us (adeo), -ire	dostęp, dojście
eo (is, ea, id)	w tym celu
vendo, -ĕre, -dīdi, -dītum (fr. vendre)	sprzedaję
habeo, cui ven- dam, quae bel- lo cepi	mam komu sprzedać swą zdobycz wo- jenną
quam quo = quam ut	niż, żeby
quin	ba, nawet, co więcej
iumentum, -i	bydło juczne
impensum pre- tium, -ii	wysoka cena
impensus 3 (impendo łożę pieniądze; pendo, -ĕre płacę)	kosztowny, drogi (pensja)
deformis, -e	niekształtny, brzydki
desilio, -ire, de- silui	zeskakuję

pedibus proelior, -ari, -atus sum	pieszo walczę
eodem vestigio remaneo	pozostaję, cze- kam na tem samem miej- scu
vestigium, -ii	ślad
cum usus est	kiedy trzeba
iners, -rtis (ars, -tis)	niezgrabny, sła- by, tchórzliwy
ephippium, -ii	siodło
ephippiatus 3	używający siod- ła, jeżdżący na siodle
adeo, -ire, -ii, -itum	przystępuję, zbliżam się, napadam, uderzam
quamvis pauci	choćby naj- mniejsza garstka
quivis numerus	jakakolwiek liczba (choć- by najwięk- sza)
quivis, quaevis, quodvis (i quidvis)	jakikolwiek

XIV.

P. Annius Flo- Publjusz An-
rus njusz Florus¹⁾

45.

sufficio, súfficis, wystarczam
-ĕre, -fĕci, -fec-
tum
(fr. suffire)

moenia, -ium mury (miasta),
miasto

7.

maturō 1. śpieszę się
maturō profici- śpiesznie wyru-
sci szam

¹⁾ Autor dzieła *Bellorum Romanorum libri duo*, zwanego zwykle *Epitōma de Tito Livio* (wyciąg z Tytusa Liwjusza). Żył w II wieku po Chr.

Gallia (-ae) ulte- rior (-oris)	Galja dalsza (licząc od Rzymu), Galja zaalpejska	Rhodanus, -i mons Iura, montis Iurae	Rodan góry Jura
Genava, -ae	Genawa (dziś Genewa)	passus, -us (fr. le pas)	krok
rescindo, -ere, rescidi, rescissum	zrywam, burzę	mille passus	1000 kroków (1,5 km), mila rzymska
certiorem te facio, -ere, feci, factum	zawiadamiam cię, donoszę ci	dispono, -ere, -sui, -situm (dis-pono)	rozkładam, roz- mieszczam
pass. certior fio, fieri, factus sum	otrzymuję wiadomość, do- wiaduję się	castellum, -i (castra; niem. das Kastel)	miejsce obronne, szańce, okopy (kasztelan)
maleficium, -ii (male i facio; fr. malfaisant)	zły czyn, krzywda, szkoda	communio, -ire, -ivi, -itum (moenia)	obwarowuję, wzmacniam
homo inimico animo (abl. qualitatis)	człowiek o wrogiem usposobieniu, wrogo usposobiony	quo facilius	aby tem łatwiej
facultas, -atis (facio, facilis; fr. la faculté)	możliwość	(= ut eo facilius)	
ab iniuriā tempore 1.	wstrzymuję się od wyrządzenia krzywdy	more et exemplo	według zwyczaj u i przykładu, idąc za zwyczajem i przy- kładem
spatium intercedit	czas mija, następuje zwłoka	iter do, dare, dedi, datum	pozwalam przejść
spatium, -ii	przestrzeń; czas	spe deicio	pozbawiam nadziei
intercedo, -ere, -cessi, -cessum	wchodzę w środek	deicio, -ere, -iēci, -iectum	zrzucam
dum	aż, ażby	spes, -ei f. (spero; fr. l'espérance)	nadzieja
Idus (-uum) Apriles (-ium)	Idy kwietniowe, 13dzieńkwietnia	iungo, -ere, -nxi, -nctum	łączę, łączam
8. lacus (-us) Lemannus (-i)	jezioro Lemańskie, Genewskie	ratis, -is f. vadum, -i quā	tratwa, prom mielizna, bród którędy, gdzie

altitudo, -inis f.	wysokość, głą- bokość	si... possent	czyby nie mo- gli
nonnumquam	niekiedy	telum, -i	pocisk
interdiu	w dzień, za dnia	conatus, -us	usiłowanie, pró- ba
perrumpo, -ëre,	przedzieram się,	(conor)	
-rupi, -ruptum	przedostaję się	conatu desisto,	odstępuję od u- siłowania
		-ëre, destiti	

XV.

23.		eo, quod	dlatego, że
Bibracte n.	Bibrakte (stolica Heduów, nieda- leko dzisiejszego miasta Autun w Burgundji)	iter converto,	zwracam, zmie- niam kierunek
		-ëre, -rti,	
		-rsum	marszu
longe maximus 3	bezsprzecznie największy	insëquor, -i, -se-	ścigam
		cutus sum	
copiosus 3	zasobny, bogaty	laccio, -ëre,	drażnię, zacze- piam, napa- dam
(copia)		-ivi, -itum	
res frumentaria	żywność		
(frumentum)		24.	
rei frumentariae	staram się o ży- wność	collis medius	środek pagórka
(dat.) prospicio,		triplex, -icis,	potrójny
-ëre, -spexi,		(tres, multiplex)	
-spectum		iugum, -i	grzbiet góry; summum iu- gum wierz- chołek
averto, -ëre, -rti,	odwracam, zwraca- m w inną stronę	proxime	niedawno
-rsum		(proximus)	
ire contendo,	podążam śpie- sznie	con-scribo, -ëre,	spisuję razem
-ëre, -ndi,		-psi, -ptum	
-ntum		legionem con-	zaciągam legion
fugitivus, -i	zbieg	scribo	
(fugio)		auxilia, -orum	posiłki ¹⁾
decurio (-onis)	dowódca oddzia- łu jazdy (złożo- nego z 10 ludzi), deku- rjon	impedimenta,	bagaż, tabor
equitum		-orum	
(decem)		(impedio)	

¹⁾ Posiłki składały się z Gallów, Numidów, mieszkańców Krety i wysp Balearów.

consisto, -ĕre, staję -stīti		latus, -ĕris n. bok; flanka
confertus 3 gęsty, zbity		redintĕgro l. odnawiam, na (integer, -gra, nowo zaczy- -grum cały) nam
reicio, -ĕre, -iĕci, odrzucam -iectum (iacio)		signum, -i znak, znak woj- (fr. le signe) skowy, sztandar (sygnał)
phalanx, -angis, falanga (zwarty szyk piechoty, zwykle głęboki na 8 ludzi, tak gęsty, że tarcze stykały się brzegami)		signa convertō, zmieniam front -ĕre, -verti, -versum (cum i verto)
25.		signa infĕro, uderzam -ferre, -tūli, illatum
cohortor, -ari, zachęcam -atus sum		bipartito na dwie strony (bis, pars)
pilum, -i dzida, włócznia (długa na 2¼ m, z długim grotem żelaznym, używana do rzutu)		summoveo, -ĕre, usuwam -movi, -motum (sub i moveo)
perfringo, -ĕre, przelamuję -frĕgi, -fractum (frango)		26.
disicio, -ĕre, -iĕci, rozrzucam, roz- -iectum (iacio) bijam		anceps, -ĭtis podwójny (ambo i caput dwugłowy)
destringo, -ĕre, wydobywam, -strinxi, -stric- wyciągam tum		anceps proelium walka na dwa fronty
tandem wreszcie		cum (z con.) chociaż
defessus 3 zmęczony		vesper, -ĕri wieczór (niem. die Vesper) (nieszpory)
Boi, -iorum Bojowie ¹⁾		averto, -ĕre, odwracam -verti, -versum
Tulingi, -orum Tulingowie ²⁾		aversus odwrócony, uciekający
novissīmi, -orum ostatni; tylna (novus) straż		obicio, -ĕre, -iĕci, rzucam przed -iectum kimś, stawiam (ob-iacio) przed sobą;
praesidio (dat.) służę za obronę, sum, esse, fui tworzę osłonę		

¹⁾ Lud celtycki, wyparty przez Germanów z Noricum między Dunajem a Drawą (Salzburg, Austrija, Styria), połączył się z Helwetami.

²⁾ Lud germański, na zachód od jeziora Genewskiego, sprzymierzony z Helwetami.

carros pro vallo	zasłaniam się	amitto, -ere, -mi-	tracę
obicio	wozami niby	si, -missum	
	wałem	Allobröges, -um	Allobrogowie
27.			(lud celtycki na
inopia, -ae	niedostatek,		lewym brzegu
(ops, -um)	brak		Rodanu, w pro-
			wincji).
deditio, -onis f.	poddanie się	frumenti copiam	dostarczam zbo-
(dedītus, dare)		facio, -ēre, feci,	ża
posco, -ēre, po-	żądam	factum	
posci		vicus, -	wieś
in deditioem	przyjmuję w o-	restituo, -ēre, -ui,	odbudować
accipio, -ēre,	piekę (z powo-	-utum	
-cepi, -ceptum	du poddania	eā ratione	z tej racji, z tego
	się)		względem,
28.			z tego powo-
fruges, -um f.	plony, zboże		du

XVI.

31.		Diviciacus, -i	Dywiejak, (znako-
secreto (fr. secret;	oddzielnie, w ta-		mity mąż ze
sekret, sekre-	jemnicy, ta-		szczępu Heduów,
tarz)	jemnie		wielki przyjaciel
ut sibi liceat de	aby im było wol-		Rzymian i Cez-
suā omnium-	no pomówić w	Haedui, l. Aedui	zara)
que salute	sprawie ocale-	-orum	Heduowie ¹⁾
agēre	nia ich osobi-	Arverni, -orum	Arwernowie ²⁾
	stego i wszy-	factum est, ut	stało się, że Ar-
	stkich (naro-	ab Arvernis	wernowie we-
	dów galij-	arcesserentur	zwali, skut-
	skich)		kiem tego Ar-
me proicio, -ēre,	rzucam się		wernowie we-
-iēci, -iectum			zwali
(pro i iacio)		uti = ut	

¹⁾ Potężny lud celtycki, zamieszkały między rzekami Ligerem i Ararem, na południe zajmujący dziedziny, sięgające aż do dzisiejszego Lyonu. Heduwie byli sprzymierzeńcami narodu rzymskiego jeszcze przed przybyciem Cezara.

²⁾ Potężny lud celtycki ze stolicą Gergovia w dzisiejszej Auvergne, na zachód od średniego biegu Rodanu.

Sequāni, -ōrum	Sekwanowie ¹⁾	tur = dixit	pędzeni, że
arcesso, -ēre,	wzywam	omnes pul-	wszystkich
-ivi, -itum		sum iri	się wypędzi
merces, -ēdis f.	zapłata	(opisanie inf. fut.	
mercede arces-	wzywam za za-	pass).	
so Germanos	płatą Germa-	nisi quid auxiliī	jeżeli niema ja-
	nów	in Caesāre est	kiej pomocy
Rhenus, -i	rzeka Ren, dzie-		ze strony Ce-
	ląca Germa-		zara, jeżeli nie
	nów od Galji		znajdą pomo-
barbārus 3	barbarzyński,		cy u Cezara
	nieokrzesany	domo emīgro 1.	opuszczam swój
homines barbā-	ludzie prości		kraj, emigruję
ri			z domu, z kraju
clientes Haeduo-	ludy od Hedu-	remotus 3	odsunięty, od-
rum	ów zależne ²⁾	(removeo)	legły, daleki
peius accidit vic-	gorzej przydarza	34.	
toribus	się zwycięż-	ea res mihi cu-	ta rzecz jest
	com	rae (dat.) est	przedmiotem
accidit, accidē-	wypada, wyda-		mej troski,
re, accidit	rza się		tą sprawą
(cado)			troskliwie się
Ariovistus, -i	Arjowist ³⁾		zajmuję
Harudes	Harudowie ⁴⁾	locum medium	wybieram miej-
paucis mensibus	przed kilku mie-	utriusque de-	sce w środku
ante = ante	siącami, kilka	līgo	między obo-
paucos men-	miesiący temu		ma, w jedna-
ses			kowej odle-
dixit futurum	powiedział, że		głości od je-
esse, ut om-	wszyscy zo-		dnego i dru-
nes pelleren-	staną wy-		giego

¹⁾ Znaczny lud celtycki między rzekami Ararem (Saône), Rodanem i górami Jura, ze stolicą Vesontio (dziś Besançon).

²⁾ Mniejsze ludy galijskie oddawały się w opiekę potężniejszym sąsiadom, obowiązując się płacić im podatki i dostarczać sił zbrojnych.

³⁾ Wódz germańskich Swebów, z krainy nad górnym Renem, wezwany na pomoc przez Arwernów i Sekwanów, odniósł zwycięstwo nad przeciwnikami i otrzymał od senatu rzymskiego tytuł *socius atque amicus populi Romani*.

⁴⁾ Lud germański między Renem, Menem a Dunajem, prawdopodobnie z Jutlandji, niedobitki Cymbrów.

summae res, summarum rerum	najważniejsze sprawy, naj- istotniejsze kwestje	supporto 1. (sub i porto)	dowożę
si quid me vis	jeżeli chcesz cze- go ode mnie	ex eo die dies	od tego dnia,
te venire oportet	tyś powinien przyjść	continuos	przez pięć dni
quid negotii Caesari est?	co ma Cezar do czynienia, co za interes ma Cezar?	quinque	zrządu, pięć dni bez przer- wy
in sua Galliā	w jego (Arjo- wista) Galji	continuus 3 (cum i teneo)	ciągły, ciągnący się bez przer- wy
48.		aciem instruc- tam habeo (instruo)	trzymam wojsko w szyku bo- jowym
magnis itinēri- bus contendo	zdążam po- śpiesznie marszami	proelio (abl.)	staczam bitwę
magnum iter, magni itinēris	wielki marsz, po- śpieszny marsz (około dziewięciu godzin dziennie)	contendo, -ēre	
exploratores Caesarem certiorem faciunt	wywiadowcy, podjazdy do- noszą Ceza- rowi	ei potestas est	on ma możność, ma sposobność
Caesar ab ex- ploratoribus certior fit	Cezar dowiaduje się od wywia- dowców	exercitum ca- stris contineo	trzymam wojsko w obozie
milibus duobus ultra eum	o dwa tysiące kroków za nim	equestri proelio	staczam konne potyczki
intercludo fru- mento com- meatuque	odcinam dowóz zboża i innych zapasów żyw- ności	contendo, -ēre cotidie (dies)	codziennie
commeatus, -us	przewóz, dowóz środków żyw- ności, żyw- ność	totidem numero pedites	tyłuż w liczbie pieszych, ta- każ sama ilość piechoty
		durus 3	twardy, trudny, przykry
		si quid durius erat	jeżeli, ilekroć po- łożenie stawa- ło się trudniej- sze
		equo (abl. separ.) decido, -ēre -cīdi (de i cado)	spadam z konia
		si qui (pronom. inde- finitum)	jeżeli kto, jeśli który

si quo erat longius prod-eundum	jeżeli trzeba było pójść gdzieś dalej naprzód	propulso 1. (pello, -ère)	odpędzam, odpieram
prodeo -ire, -iitum (eo)	wychodzę, występuję, idę naprzód	opus, -ëris n.	praca, oszańcowanie
iubis sublevati	trzymający się za grzywy	50.	
iuba, -ae sublevo 1. (sub i levo)	grzywa podnoszę do góry	institutum, -i (institutio)	postanowienie, urządzenie, rozporządzenie
equi cursum adaequo 1. (aequus, aequo)	koniowi w biegu dorównywanam	suo instituto	według swego zwyczaju, swoim zwyczajem
49.		paulum	niewiele, cośkolwiek, trochę
castris me teno	trzymam się w obozie, nie wychodzę z obozu	potestatem pugnandi facio	daję sposobność do walki, daję możliwość stoczenia bitwy
prohibeo com-meatu	pozbawiam dowozu żywności	meridies, -diëi (medius, dies)	południe
eo mitto XVI milia expedita	posyłam tam 16.000 lekkozbrojnych	occasus, -us m. (occido, cado)	zachód
expeditus 3 (pes, ex-pedio, im-pedio)	nieobciążony	ex captivo quaero	wypytyuję jeńca
expediti, -orum	lekkozbrojni, lekka piechota	oppugno 1. (pugna, pugno)	zdobywam, szturmuję
munitione prohibeo	przeszkadzam w obwarowywaniu	multis vulneribus illatis	zadawszy wiele ran
nihilò setius	niemniej, mimo tego, bez względu na to	infëro, -ferre, intülü, illatum	wnoszę, zadaję
setius	inaczej, mniej	vulnus, -ëris n.	rana
		proelio decerto 1.	staczam rozstrzygającą bitwę
		decerto 1. (certo, certamen)	walczę do końca

hanc reperiebat causam, quod	znachodził tę przyczynę, że...; dowiady- wał się, otrzy- mywał odpow- owiedź, że przyczyna w tem leży	żyli, bogowie nie pozwalają Germanom zwyctiężyć
reperio, -ire, repperi, re- pertum	znachodzę, znaj- duję	prawo boskie
sortibus et vati- cinationibus declaro 1.	ogłaszam na pod- stawie losów, pokrytych znakami ru- nicznymi, jako też na podsta- wie wróżenia	nie godzi się, bogowie nie pozwalają
vaticinatio, -onis f. (vaticinor, va- tes, cano)	wieszczenie, wróżenie, przepowiada- nie, proroko- wanie	nova luna, -ae (fr. le lundi = dies Lunae)
sors, -rtis f.	los, tabliczka, na której były wryte znaki wróżebne (ru- ny)	51. novy księżyc, nów
declaro 1. (clarus)	wyjaśniam, gło- szę (deklaracja)	postridie eius diēi postridie (postēro die)
non est fas Ger- manos supe- rare	nie jest wołą boską, by Ger- manie zwyctię-	necessarius 3 (necesse) necessario generatim (genus) paribus inter- vallis intervallum, -i (vallus = kół w palisadzie, in- tervallum = od- stęp między pa- lami w często- kole)
		51. nazajutrz po tym dniu nazajutrz konieczny, nie- zbędny z konieczności plemionami, we- dle szczepów w równych od- stępach odstęp, oddale- nie (interwał)
		Marcomāni, -orum Tribōci, -orum Vangionēs, -um
		Markomano- wie ¹⁾ Trybokowie ²⁾ Wangionowie ³⁾

¹⁾ Szczep germański po obu brzegach Menu. Później wywędrowali do dzisiejszych Czech.

²⁾ Lud germański między Renem a Wogezami.

³⁾ Lud germański w Galji między Mozelą a Renem; później w tej okolicy było sławne miasto Wormacja.

Nemētes, -um	Nemetowie ¹⁾	ex consuetudine	według swego
Sedusii, -orum	Seduzjowie ²⁾	suā	zwyczaj
Suebi, -orum	Swebowie ³⁾	phalanx, -angis	falanga
passis manibus	z wyciągniętymi rękoma	f.	(zwarty szyk piechoty, zwykle głęboki na 8 ludzi, tak gęsty, że tarcze stykały się brzegami)
pando, -ēre, pando, -di, pansum	rozwijam, rozszerzam, rozpuszczam	gladiatorum impētum excipio	wytrzymuję natarcie mieczów, dotrzymuję placu nacierającym mieczami
52.		hostium acies multitudīne suorum nostram aciem premebat	linia bojowa wrogów liczebnością swoich przygniatała naszą linię bojową
singulis legionibus singulos legatos praefecit	poszczególnym legionom wyznaczył na dowódcę po jednym legacie ⁴⁾	tertiam aciem subsidio mitto nostris laborantibus	trzeci szyk (trzęcia linię) posyłam na pomoc naszym, uginającym się pod nawałką wroga
legioni quaestorem praeficio, -ēre, -feci, -fectum	stawiam kwestora na czele legionu, powierzam kwestorowi dowództwo legionu	laboro 1. ⁵⁾	pracuję, móżę się, uginam się, jestem w ciężkim położeniu
spatium coniciendi pila non datur	braknie czasu do rzucenia pocisków		
conicio, -ēre, -iēci, -iectum	rzucam, miotam		
pilum, -i	oszczep, pocisk ⁵⁾		
pugnatur comminus (cum i manus)	walczy się zbliska, wręcz		

¹⁾ Lud germański po lewym brzegu środkowego Renu.

²⁾ Lud germański po prawym brzegu Renu.

³⁾ Potężny lud germański między Dunajem a Łabą.

⁴⁾ Cezar miał sześć legionów; jeden powierzył kwestorowi, a każdemu z pięciu pozostałych legionów dał po jednym legacie na dowódcę.

⁵⁾ Broń piechoty rzymskiej, oszczep długi na 2 1/4 m, z czego połowę zajmują grot, u nasady z miękkiego żelaza, służący do rzutu. Żelazo, utkwivszy w tarczy lub pancerzu nieprzyjacielskim, zaginało się i trudno było je wyrwać, co obezwładniało walczących.

53.			
desisto, -ĕre,	zaprzeszaję		lenia, ocalał, uratował się
destiti			
linter, -ntris	czołno, łódź		
f. i m.			
viribus confisus	ufny w swe siły		
(confido)			
navicula, -ae	mały statek, o-		
(navis)	kręciak, czołno		
rex sibi salutem	król znalazł so-		
repperit	bie drogę oca-		
(reperio)			
		profugio, profu-	uciekam
		gis, -ĕre, pro-	
		fugi, -itum	
		nanciscor, -i,	osiągam, natra-
		nactus i nac-	fiam, napoty-
		tus sum	kam
		consequor, -i,	ścigam, doga-
		-secutus sum	niam, dopę-
		(sequor)	dzam

XVII. (ust. 8. 11)

longe longeque	daleko, daleko	Tentĕri, -orum	Tenkterowie
cruentus 3	krwawy		(szczep germań-
quippe (z partic.)	ponieważ		ski nad dolnym
Venĕti, -orum	Wenetowie (lud		Renem)
	celtycki w Bre-	transgredior,	przechodzę
	tanji)	-grĕdi, -gres-	
		sus sum	
rixa, -ae	kłótnia, walka	silva Hercynia	las hercyński
spelunca, -ae	jaskinia		(nad górnym Du-
includo, -ĕre,	zamykam, ota-		najem)
-clusi, -clusum	czam	respicio, -ĕre,	zwracam wzrok
(claudo)		-spexi, -spec-	na (ocean)
Morĕni, -orum	Morynowie	tum (Oce-	
	(szczep celtycki	ĕnum)	
	w pln. Belgji)	sufficio, -ĕre, -fe-	wystarczam
dilabor, -i, -la-	rozpadam się,	ci, -fectum	
psus sum	rozpraszam	(fr. suffire)	
	się	altĕrum orbem	myślę o drugiej
incursio, -onis f.	najazd, napad	cogito 1.	części świata
quid ad te?	co ciebie obcho-	parĕter	zarówno
	dzi?	(par)	
me Romanis in-	mieszam się,	Arverni, -orum	Arwernowie (lud
terpono, -ĕre,	wtrącam się		galijski w dzisiej-
-sui, -situm	w sprawę Rzy-	Bituriges, -um	szej Auvergne)
	mian		Biturygowie (lud
			celtycki, na pld.
			od Loary)

Carnutes, -um	Karnutowie (lud galijski, po obu brzegach Loary)	dilectum ago, -ère, egi, actum	przeprowadzam pobór wojska
Sequāni, orum	Sekwanowie (lud galijski nad górnym Rodanem)	dilectus, -us (lego wybieram)	pobór wojska
contrāho, -ère, -traxi, -ctum cum i traho; (fr. contracter)	ściągam, zbieram	hiems, -mis f.	zima
spiritus, -us (fr. l'esprit)	odwaga, męstwo	cresco, -ère, crevi, cretum	rosnę
terribilis, -e (terreo)	straszny	Alpes creverunt	Alpy urosły, szczyty stały się wyższe z powodu śniegu
quasi compono, -ère, -sui, -situm	jakgdyby, jakby składam, tworzę	nuntius, -ii (nuntio)	wiadomość
Vercingetōrix, -igis	Wercyngetoryks ¹⁾	ad nuntium rei	na wiadomość o tem
Ravenna, -ae	Rawenna (miasto nad morzem Adrjatyckim na pld. od ujścia Padu)	temeritas, -atis f. (temerarius)	lekkomyślność, zuchwałość
		invius 3 (via)	bezdrożny
		nix, -ivis f.	śnieg
		emetior, -iri, emensus sum (fr. la mesure)	przemierzyć, przebyć (mensurka)

XVIII.

63.	indico, ère, -xi, -ctum	zapowiadam	nullā re sublevāri possum	nie mogę otrzy- mać żadnej pomocy
	Bibracte	Bibrakte (stolica Heduwów, niedaleko dzisiejszego miasta Autun w Burgundji)	sublève 1. (levis)	podnoszę, sprawiam ulgę
	multitudinis suffragiis res permittitur	sprawę oddaje się pod głosowanie ludu	omnibus itineribus interclusis (abl. abs.)	ponieważ wszystkie drogi są zamknięte, skutkiem odcięcia
65.	superior sum	jestem górą, góruję		wszystkich dróg

¹⁾ Naczelnik Arwernów, kierował powstaniem Gallów przeciw Cezarowi w r. 52 przed Chr.

paco 1. (pax)	uspakajam, u- śmierzam, podbijam	ferre, tuli, la- tum	zaalpejskiej czyli Narbo- nensis)
levis armaturae pedites	lekkozbrojna piechota	trinis castris con- sido, -ëre, -se- di, -sessum	rozkładałam się w trzech obo- zach
consuevi (proe- liari)	zwykłem, mam zwyczaj (wal- czyć)	(terni, -ae, -a l. trini po trzy; przy pluralia tantum zamiast liczeb- ników głównych)	
consuesco, -ëre, -suevi, -sue- tum (consue- tudo)	przywykam, mam przy- zwyczajenie	praefectus equi- tum	dowódca jazdy
eorum adventu (abl. temporis)	po ich przybyciu	demonstro 1. (fr. démontrer)	wskazuję, obja- wiam, wyja- śniam
sumo, -ëre, sumpsi, sump- tum	biorę	conclamant equites	jeźdźcy podno- szą wspólny krzyk
distribuo, -ëre, -ui, -utum	rozdzielam	iure iurando confirmo 1.	pod przysięgą zapewniam, wiążę się przysięgą
reliquis equiti- bus	innym ze stanu rycerskiego ¹⁾	ius iurandum, iuris iurandi	przysięga
66.		tectum, -i (tego)	dach, dom
dum haec ge- runtur	podeczas gdy się to dzieje	perequito 1. (equus, eques)	przejeżdżam
equites impë- ro 1.	rozkazuję do- starczyć jazdy	67.	
cogo, -ëre, coëgi, coactum	zbieram	probatā re (abl. abs.)	kiedy wniosek przyjęto
Arverni, -orum	Arwernowie ²⁾	iure iurando	wiążę przysięgą
Lingōnes, -um	Lingonowie ³⁾	adigo, -ëre, -egi, -actum	
Sequāni, -orum	Sekwanowie ⁴⁾		
subsidiūm pro- vinciae fero,	niosę pomoc pro- wincji (Galji		

¹⁾ Trybuni są ze stanu rycerskiego, jak również wielu młodych ludzi, którzy w otoczeniu wodza zaprawiali się do służby wojskowej, aby mieć już doświadczenie wojenne, kiedy zostaną wodzami, jako pretorowie lub konsulowie.

²⁾ Potężny lud celtycki (Auvergne) na zachód od górnej Loary.

³⁾ Lud celtycki u źródeł Sekwany.

⁴⁾ Lud celtycki między Aisarem (Saône) a górami Jura.

latus, -ĕris n.	bok, flanka
aginen primum, agminis primi	straż przednia, czołowa ko- lumna
iter impedio, -ire, -ivi, -itum	przeszkadzam w marszu, wstrzymuję marsz
tripertito dividō, -ĕre, -si, -sum (pars)	dzielę na trzy części
unā	jednocześnie, ra- zem
loco depello, -ĕre, -pūli, -pulsum	spędzam, wy- pieram (ze stanowiska)
pedestres copiae	piesze wojska, piechota
fugae (dat.) me mando 1.	rzucam się do ucieczki
68.	
fugo 1. (fugio, fuga)	zmuszam do ucieczki, roz- bijam
Mandubii, -orum	Mandubjowie, (lud celtycki na północ od He- duów ze stolicą Alesia)
perspicio, -ĕre, -spexi, -ctum (conspicio)	przeoglądam, do- kładnie przy- patruję się
equitatu pulsi sumus	nasza konnica została pobita
instituo circum- vallare	postanawiam, zaczynam ota- czać okopami, zamykać o- szańcowania- mi

69.		
editus 3 (edo)	wyniosły, wy- soki	
obsidio, -onis f. (se/leo)	oblężenie, blo- kada	
expugno 1. (pugno)	zdobynam	
radix, -icis (fr. radical; niem. das Radie-chen)	korzeń; podnóże (radykałny)	
duo flumina di-	dwie rzeki	
abus ex parti- bus sublu- bant (od półno- cy Lutosa, l'Ose; od południa Oze- ra, l'Oser-in, wpadająca do rzeki la Brenne)	z dwóch stron podmywały	
subluo, -ĕre, -ui, -utum	podmywam	
71.		
priusquam mu- nitiones perfici- antur	zanim można dokończyć robót oblęż- niczych	
adeo meam ci- vitatē	zwracam się do rządu swego państwa	
per aetatem ar- ma ferre pos- sum	ze względu na wiek mogę no- sić broń, jestem w wie- ku zdolnym do broni	
merita mea in te propono, -ĕre, -posui, -positum	przytaczam, wspominam, przypominam moje zasługi wobec ciebie	

obtestor 1.	zaklinam	candos statuo,	trzeba wezwać
rationem salutis habeo	mam wzgląd na ocalenie, myślę o ratunku	-ĕre, -ui, -ulum	wszystkich
dedo ĕre, -dīdi, -dītum	wydaję	certum numĕrum impĕro 1.	nakazuję pewną liczbę (dostarczyć)
cruciatus, -us (crux)	męka, męczarnia	tantā multitudīne confusā (abl. abs.)	gdy się zbierze, połączy tak wielki tłum
capītis poenam constituo, -ĕre	ustanawiam karę śmierci	confundo, -ĕre, -fudi, -fusum (fundo)	zlewam, mieszam, łączę bezładnie, gmatwam
pecus virilim distribuit	bydło rozdzielił pomiędzy żołnierzy, każdemu tyle, ile na głowę (na jednego) wypadło	modĕror 1 (modus; fr. modĕrer)	wyznaczam miarę, rządzę, kieruję
virilim (vir)	ile każdemu mężowi wypada, każdy z osobna, na głowę, oddzielnie	discerno, -ĕre, -crevi, -cretum (fr. discernere)	oddzielam, odróżniam, rozróżniam
metior, -iri, mensus sum	wymierzam, odmierzam	frumentor 1. (frumentum)	staram się o żywność, szukam żywności
his rationibus	temi sposobami, tak zabezpieczywszy się, przy zastosowaniu takich środków	rationem frumentandi habeo, -ĕre	mam na uwadze zaopatrywanie się w żywność, mam wzgląd na staranie się o żywność, mogę w rozsądny (planowy, racjonalny) sposób zaopatrzyć się w zboże
paro bellum administrare	zamierzam, zamysłam, przysposabiam się kierować działaniami wojennymi		
75.			
censeo, -ĕre, -ui	sądzę, myślę		
omnes convo-	postanawiam, że		
		77.	
		is qui obsidetur	oblężony
		praeteritā die (abl. abs.)	kiedy minął dzień, termin

auxilia suorum	odsiecz ze stro- ny rodaków	despectus, -us	widok w dół (conspicio, de- spicio)
consumo, -ĕre, -mpsi, -mptum (cum i sumo)	niszczę, zuży- wam, spoży- wam (konsument, kon- sum)	fit gratulatio in- ter eos	składają sobie wzajemnie gratulacje
exĭtus, -us (-ex-eo)	wyjście, koniec, wynik	omnium anĭmi ad laetitiam excitantur	radość budzi się w sercu u wszystkich
de exĭtu suarum fortunarum consultant	naradzają się nad ostatecz- nym wyni- kiem, rozmy- ślają o roz- strzygnięciu losu	fossam expleo, -ĕre, -eri, -etum	wypełniam rów, zasypuję
78.		eruptio, -onis f. (erumpo)	wycieczka, wy- pad z oblężo- nego miasta
aetate (abl. causae)	z powodu swego	80.	
inulĭs est bello (dat.)	wieku nie na- daje się do wojny	dubiā . victoriā pugnatur	prowadzi się bój z niepewnem zwycięstwem, walczy się tak, że szala zwy- cięstwa prze- chyła się raz na tę stronę, raz na drugą
inulĭs, -e (ulĭlis)	bezużyteczny	confertis turmis impĕtum fa- ciunt	zwartemi od- działami kon- nicy rzucają się
oppĭdo (abl.) re- cipio, -ĕre	przyjmuję do miasta	turma, -ae	oddział konnicy, pluton (30 koni)
oro l.	proszę, błagam	confertus 3	gęsty, zwarty
prex, -cis f. (w sing. zwykle dat., acc., abl.)	prośba, plur. preces, -cum prośby, modły	propello, -ĕre, -pŭli, -pulsum	odpieram, zmu- szam do u- cieczki,
vallum, -i	wał	quibus in fu- gam coniectis (abl. abs.)	gdy ci rzucili się do ucieczki
recĭpi (inf. praes. pass.) prohi- beo, -ĕre, -ui, -ĭtum	przyjmować za- braniam, nie pozwalam		
79.			
summa imperii permissa est	powierzono na- czelne do- wództwo		

conicio, -ĕre, -ieci, -iectum (cum i iacio)	wrzucam, rzu- cam	quā significa- tionē	po którym to znaku, po ta- kim to znaku
sagittarius, -ii (sagitta)	łucznik	de suo adventu cognoscere possent	mogliby dowie- dzieć się o ich przybyciu, po- znać ich na- dejsie
item	również	proicio, -ĕre, -ie- ci, -iectum (pro i iacio)	rzucam naprzód, przed siebie, wyrzucam
facultatem sui colligendi non damus	nie dajemy mo- żności zebra- nia się (w so- bie), przyjścia do siebie, nie pozwalamy im o hłonać z po- p'ochu	crates, -is f. zwykle w plur. crates, -ium	plecionka, faszy- na (kocata)
maestus 3	smutny	funda, -ae	proca, rzut z pro- cy
desperatā prope victoriā (abl. abs.)	prawie zupełnie straciwszy na- dzieję zwycię- stwa	sagitta, -ae lapis, -idis m.	strzała kamień (lapidarny)
despero 1. (spes, spero)	tracę nadzieję, wątpię, rozpa- czam	proturbo 1.	strącam, spy- cham
81.		quae ad oppug- nationem per- tinent, admi- nistrare parant	wszystko inne, co należy do szturmu, co jest potrze- bne..., usiłują wykonać
uno die inter- misso (abl. abs.)	po jednodniowej przerwie	ut suus cuique locus attribu- tus erat (łumacz: Nostri accedunt ad muni- tiones, ut suus...)	tak, jak każdemu przydzielone było (swoje) jego miejsce, ka, dy na so- bie wyznaczo- ne miejsce
mediā nocte (abl. temp.)	o północy	82.	
silentio (abl. modi)	w milczeniu	plus proficio, -ĕre, -fēci, -fec- tum	mogę więcej do- konać, osią- gam większą skuteczność
silentium, -ii	milczenie, cisza		
clamorem tollo, -ĕre, sustūli, sublatum	podnoszę krzyk		
subitus 3	nagły, niespo- dziewany,		
subito	nagle, niespo- dzianie		

telum, -i	pocisk	lux appētit	zbliża się świt
inopinantes sti-	niespodzianie	lux, -cis f.	światło, blask,
mūlis (dat.) se	nadziewali się	(fr. lucide, la lu-	świt
induebant	na pale z o-	eur)	
	strzem żela-	appēto, -ēre, -ivi,	staram się, dążę;
	znem	-itum	nachodzę,
inopinans, -ntis	nie spodziewa-	(ad i pēto)	zbliżam się
(opinor, opinio)	jący się, nie	interior, -ius	wewnętrzny
	oczekujący	(comparat.; intra)	
induo, -ēre, -ui,	wdziewam	interiores	zamknięci w o-
-utum			blężonemmie-
scrobis, is f. i m.	dół, jama ¹⁾	re in'ectā	ście, oblężeni
trans'odio, -ēre,	przebijam	(facio)	niczego nie do-
-fōdi, -fossum			konawszy, nie
(fodio, fossa)			nie wskóraw-
traicio, -ēre, -ieci,	przebijam, prze-		szy, z kwit-
-iectum	szynam		kiem
(trans i iacio)			
intereo, -ire, -ii, gine		83.	
-itum		detrimentum, -i	szkoda, strata
pilum murale	oszczep oblężni-	repello, -ēre, rep-	odpieram
(murus)	czy, do rzuca-	pūli, repulsum	
	nia z murów ²⁾	maximam opi-	mam największą
nullā munitione	nie przerwaw-	nionem virtu-	opinię dziel-
perruptā	szy oszańco-	tis habeo	ności, cieszę
(abl. abs.)	wań w żadnem		się sławą (opi-
	miejscu		nją) dzielno-
perrumpo, -ēre,	przerywam		ści, słyne
-rupi, -ruptum			z największej
(rumpo; fr. rom-			dzielności
pre)		sub lucem	przed świtem

¹⁾ Dno było najeżone częstokołem, mianowicie ostro zaciosanemi pałkami drzew, których gałęzie zaostrzono i powiązano ze sobą lub spletano.

²⁾ *Pilum* był to oszczep do rzucania, którego używała piechota pierwszej i drugiej linii. Drzewce było długie na półtora metra i grot tej samej długości, do połowy wpuszczony w drzewo tak, że długość pocisku wynosiła $2\frac{1}{4}$ m. U Cezara ostrza były hartowane, a reszta żelaza była miękka tak, że pocisk, utkwivszy w tarczy lub w zbroi, zaginał się i nie dając się wyrwać, utrudniał nieprzyjacielowi walkę. Przeciw oblężającym używano *pila muralia*, które były cięższe i miały drzewce nieomal trzy razy grubsze.

primā vigiliā	o pierwszej stra- ży ¹⁾	omnia temptan- tur	próbują wszyst- kiego, chwy- tają się wszel- kich sposobów
ex nocturno la- bore me refi- cio, -ēre, -fēci, -fectum	pokrzepiam się, wypoczywam po całonocnym trudzie	85. nanciscor, -i, na(n)ctus sum	osiągam, dostę- puję, dostaję się na... (najwyższe wzgó- rze na płd. od Alezji)
obtineo, -ēre, -tinui, -tentum	dzierżę, zajmuję	utrisque ad aņi- mum occurrit	obu stronom przychodzi na myśl
C. Antistius Reginus	legaci Cezara (zajmowali obóz na płn.-wsch., na stoku góry, więc na niedogodnym miejszu)	unum est id tem- pus	to jest właśnie ta jedyna chwila
C. Caninius Rebilus		maxime conten- di (inf. praes. pass.) convēnit	wypada najwię- cej wyteżyć się w walce
campestres mu- nitiones, cam- pestrium mu- nitionum		okopy od stro- ny pola, ze- wnętrzne o- szańcowania	perfringo, -ēre, -fregi, -frac- tum (frango)
campester, -stris, -stre (campus)	polny, polowy	de omni salute despero 1.	tracę wszelką nadzieję ra- tunku
copiae osten- dunt se pro castris	wojsko pokazuje się przed obo- zem ²⁾	rem obtineo, -ēre, -tinui, -tentum	wygrywam wal- kę, zwyciężam
84. conspicor 1. (conspicio)	sposzrzegam	T. Labienus	Tytus Labje- nus ³⁾
conspicatus	sposzrzegłszy, dojrzawszy		
egrēdior, égrēdi, egressus sum (gr. dior)	wychodzę		

¹⁾ Ncc dzieliła się na cztery straże, dwie przed północą, a dwie po północy.

²⁾ Odsiecz galijska obozowała na zachodnim brzegu rzeki la Brenne. Obozy rzymskiej jazdy były po drugiej stronie, na południowych brzegach rzeki l'Ose i l'Oserain. Jeden obóz jazdy leżał na północ od Alezji, na półn. zachód od wyżej wspomnianego obozu czterech legionów, po obu brzegach rzeczki Rabutin, prawego dopływu Ozery.

³⁾ Najzdolniejszy z 10 legatów Cezara; w wojnie domowej (49) przeszedł na stronę Pompejusza i padł w bitwie pod Mundą w Hiszpanji w r. 45.

accelero 1. (ad i celer)	przyśpieszam, pośpiesznie przybywam	desperatā salute, straciwszy na- (abl. abs.) dzieję ratunku
proelio (dat.) in- tersum	biorę udział, u- czestniczę w walce	fit fuga zaczyna się u- cieczka
88.		protinus natychmiast
pilum omitto -ēre, -misi, -missum	porzucam osz- czep (jest nie do uży- cia, bo nieprzy- jacieli atakuje z góry)	deleo, -ēre, -evi, -etum niszczyć
gladiis rem ge- rimus	walczymy mie- czami	89.
equitatus cerni- tur	daje się widzieć, pokazuje się jazda	suscipio, -ēre, podejmuję -cepi, -ceptum (sub i capio)
hostes terga ver- tunt	nieprzyjaciele podają tył	suarum necessi- dla swoich oso- tatum causā bitych celów
occurro, -ēre, occurri i occu- curri, -rsum	zabiegam drogę	necessitas, -atis potrzeba, ko- f. nieczność
occido, -ēre, -cī- di, -cīsum (caedo, caedes)	zabijam	fortunae cedo, ustępuję, ule- -ēre, -cessi, gam losowi -cessum
vivum compre- hendo, -ēre, -ndi, -nsum	chwytam żyw- cem	offēro, offerre, ofiaruję obtūli, obla- (oplatek) tum
vivus 3 (vivo, vita)	żywy	ad utramque na jeden lub dru- rem gi cel
incolumis, -e	nieszkodzony, cały, bez rany	seu — seu = si- albo — albo ve — sive
reduco, -ēre, -xi, -ctum	odprowadzam zpowrotem	satisfacio, -ēre, daję zadość- -feci, -factum czynienie, zadowolalam
		trado, -ēre, -dīdi, wydaję -dītum
		mitto de his re- wysyłam w tej bus sprawie
		consido, -ēre, siadam -sedi, -sessum
		Vercingetōrix wydaję Wercyn- deditur getoryksa ¹⁾

¹⁾ Cezar trzymał go w niewoli aż do odbycia triumfu (r. 46), którego naj-
piękniejszą ozdobą był prowadzony przez ulice Rzymu wódz całej Galji. Po triumfie
nieszczęsnego Wercyngetoryksa zabito.

ius dico, -ēre, sprawuję sądy, -xi, -ctum wydaję wyroki	im-mensus 3 niezmierzony, (metior) nieskończony
laboriosus 3 pełen trudu, pracowity (labor)	digēro, -ēre, porządkuję -gessi, -gestum
43. repetundae, zdzierstwo -arum (re-pēto żądam zwrotu)	sicco 1. osuszam paludes (-um) bagna pompyńskie (w La jurnach na zachodnim wybrzeżu środkowej Italji)
repetundarum ten, któremu udowodniono convictus 3 zdzierstwo jako zarządcy (cum i vinco) provincji	mare (-is) Supērum (-i) morze (górne) Adrjatyckie
portorium, -ii cło (porto)	dorsum, -i grzbiet perfodio, -ēre, przekopać -fōdi, -fossam (fossa)
44. maiora in dies z dnia na dzień destino 1. coraz większe plany układam	Isthmus, -i Istm (przesmyk, łączący Grecję środkową z Pełoponezem)
ius civile ad certum modum ściągam, skracam, upraszczam prawo prywatne do pewnej objętości redigo, -ēre, (redaktor) -egi, -actum (fr. rédiger)	talia agentem et takie rzeczy meditantem działającego mors praevenit i zamyślającego śmierć nit uprzedziła...; śmierć przecięła te plany i zamysły

Słowniczek łacińsko-polski.

A.

a (ab) przy abl.	od	accuso 1.	oskarżam
abdo, -ĕre, -dīdi, -dītum	ukrywam	acies, ĕi f.	szyk bojowy, linja bojowa; bój
abeo, -ire, -īi, -ītum	odchodzę; potestate składam władzę	acriter	zacięcie, zawzięcie
abscedo, -ĕre, -cessi, -cessum	odstępuję, ustępuję	acutus 3	ostrzy; bystry, mądry, genialny
absum, -esse, -afui	jestem nieobecny, jestem oddalony; a bello — nie biorę udziału w wojnie	ad (przy acc.)	do, na; obok, przy, u; około (o liczbie)
accedo, -ĕre, -cessi, -cessum	przystępuję, podsuwam się, zbliżam się, udaję się	adaequo 1.	dorównywam
accidit, -ĕre, accidit, ut z con.	zdarza się	adāmo 1.	polubić
accipio -ĕre, -cepi, -ceptum	otrzymuję, ponoszę, przyjmuję; słyszę, dowiaduję się	addo, -ĕre, -dīdi, -dītum	dodaję
accuratus 3	dokładny, stary	adeo, -ire, -īi, -ītum (ad magistratum)	udaję się, przychodzę
accusator, -oris	oskarżyciel	adeo	tak bardzo, tak dalece
		adhuc	dotychczas, do- tąd
		adiūvo, -are, -iūvi, -iutum	wspieram, pomagam
		adlēgo, -ĕre, -lēgi, -lectum	wybieram nadto przybieram
		administro 1.	zarządzam państwem

admiror, -ari, podziwiam	aequo 1.	zrównać, wy
-atus sum		równać
admirandum in w sposób godny	aequus 3	równy, odpowiedni, wygodny
modum podziwu		aequo animo
admitto, -ĕre, dopuszczam się,		(abl.) z równowagą umysłu,
-misi, -missum popelniam		spokojnie, obojętnie
admōdum bardzo	aequum est	jest rzeczą słuszną, godzi się
admoneo, -ĕre, napominam,	aes, aeri-, n.	spiz, miedz
-ui, -itum przestrzegam	aestas, -atis f.	lato
adsum, -esse, jestem obecny;	aetas, -atis f.	wiek
affui pomagam;	aeternus 3	wieczny
animō uważam	affĕro, -ferre,	przynoszę; przytaczam
adulescens, -ntis młodzienc	attŭli, allatum	
adulescent a, -ae młodość	afficio, -ĕre,	zadaję (kłeskę wrogowi)
adventus, -us przybycie; tuo	-feci, -fectum	(hostem elade)
adventu za	affirmo 1.	wzmacniam; twierdżę, udowadniam
twojem przybyciem, po		
twojem przybyciu	ager, -i	rola, pole
adversarius, -ii przeciwnik, wróg	aggredior, -i,	napadam, uderzam, atakuję
adversus przeciw	-gressus sum	
(przy cac.)	agmen, -inis, n.	wojsko w pochodzie, pochod
aedifico 1. buduję	agmen novissimum	straż tylna
aedilis, -is edyl	ago, ĕre, egi,	wprawiam
aeger 3 chory	actum	w ruch, pędzję, działam; omawiam, traktuję; triumphum odbywam
aemŭla, -ae współzawodnic/ka, rywka		triumf; cen-
aemŭlus, -i współzawodnik, rywal		
aĕneus 3 spizowy, miedzany		
aequalis, -e równy		
aequitas, -atis f. równość, słuszość, uczciwość, sprawiedliwość; równowaga umysłu, spokój		

	sum, dilec- tum przepro- wadzam osza- cowanie, po- bór; causam prowadzę pro- ces; gratias dziękuję; de- cimum an- num liczę rok dziesi ty	amo 1.	kocham; amans patriae pa- trijota
agrarius 3	rolny; lex agra- ria prawo rol- ne	amor, -oris m.	miłość
agricola, -ae	rolnik	amplus 3	obszerny, wiel- ki, rozległy
ago, ais, ait	mówię, twierdzą	non amplius mi- libus sex	nie więcej jak sześć tysięcy
alienus 3	cudzy, obcy, nieodpowied- ni, niedogodny	an	czy
aliquamdiu	przez jakiś czas	angustiae, -arum	miejsce wąskie, ciasne, cie- śnina
aliquando	pewnego razu	angustus 3	wąski, ciasny; angustum ma- re — wąska cieśnina
aliquantum	przez jakiś czas, na chwilę	anima, -ae	dusza
aliquis, aliquid	ktoś, coś	animadverto, ere, -verti, -versum	spozrzeć, zoba- czyć
alius, -a, -ud	inny; alius-alius jeden drugi	animal, -alis n.	istota żyjąca, zwierzę
alloquor, -i, -locutus sum	przemawiam, odzywam się	animus, -i	umysł, duch, odwaga
alo, ere, -ui	żywię	annus, -i	rok
alter 3	jeden z dwu; alter — alter jeden-drugi	ante	przedtem; an- te... quam przedtem... nim; (przy acc.) przed
altitudo, -dinis f.	wysokość, głę- bokość	antea	przedtem
altus 3	wysoki	antecedo, -ere, -cessi, -cessum	przewyższam
amicitia, -ae	przyjaźń	antefero, -ferre, tuli, -latum	przenoszę, wy- żej stawiam
amicus, -i	przyjaciół	(patriam patri)	
amitto, -ere, -misi, -missum	tracę	antiquus 3	stary, dawny

aperio, -ire, -rui, otwieram -rtum		assigno 1. przydzielam	
apertus 3 otwarty, nieo- słonięty, wi- doczny, jaw- ny		assuefacio, -ĕre, przyzwyczajam -feci, factum	
appareo, -ĕre, okazuję się -ui		atque i	
appellatio, nazwa -onis f.		atqui przecież	
appello 1. nazywam		attribuo, -ĕre, przydzielam -tribui, -utum	
appropinquo 1. zbliżam się		auctoritas, powaga, znacze- -atis f. nie; upoważ- nienie, za- twierdzenie	
aptus 3 odpowiedni, sto- sowny, zdat- ny		audacia, -ae odwaga, śmia- łość, zuchwa- łość	
apud (przy acc.) u, przy, obok		audacius	
aqua, -ae woda		p. audax	
aratrum, -i pług		audax, -acis odważny, śmiały; au- dacter odważ- nie; audacius (comp.) zbyt odważnie	
arbitror, -ari, sądzę, mnie- -atus sum mam, myślę, uwagam		audeo, -ĕre, au- śmiem, odwa- sus sum żam się	
arbor, -ōris f. drzewo		audio, -ire, -ivi, słyszę -itum	
arcesso, -ĕre, wzywam -ivi, -itum		auditio, -onis f. słuchanie; pogłoska	
argumentum, -i uzasadnienie, argument		auditor, -oris słuchacz, uczeń	
arma, -orum broń, oręż		aufĕro, -ferre, unoszę, zabie- -abstŭli, abla- ram -tum	
armatura, -ae uzbrojenie		augeo, -ĕre, -xi, powiększam, -ctum pomnażam	
aro 1. orzę		augur, -ŭris augur, wróżbita, wróżący z lotu ptaków	
ars, -rtis f. sztuka, dzieło sztuki		aut albo, lub	
artifex, -icis mistrz, artysta		autem zaś	
artificium, -ii sztuka, artyzm			
ascendo, -ĕre, wchodzę, wsia- -ndi, -nsum dam (asellum)			
asellus, -i osiołek			
asporto 1. zanoszę, zawożę			
assiduus 3 ciągły			

auxilium, -ii	pomoc; auxilia, -orum posiłki; auxilio (dat.) sum poma- gam; auxilio (dat.) venio przychodzę	avidus 3 avus, -i	na pomoc; auxilio (dat.) mitto posyłam na pomoc chciwy dziadek
---------------	--	----------------------	---

B

barbārus 3	nieokrzesany, barbarzyń- ski; rzeczownikowo barbarzyńca	benevolentia, -ae benevōlus 3 bibliotheca, -ae biennium, -ii bonitas, -atis f.	życzliwość życzliwy biblioteka przeciąg dwu lat dobroć; bonitas agrorum uro- dzajność ról
basilica, -ae	bazylika	bonus 3	dobry; bona, -orum dobra, majątki; do- bre przymio- ty, zalety
beatus 3	szczęśliwy	bos, bovis	wół, krowa
bellicosus 3	wojowniczy		
bellicus 3	wojenny		
bello 1.	wojuję, prowa- dzę wojnę		
bellum, -i	wojna; bellum civile wojna domowa		

C

cado, -ĕre, ceci- di, casum	padam, upadam	callidus 3	chyttry, sprytny, rozumny
caedes, -is f.	zabójstwo, mord, rzeź	campus, -i	pole
caedo, -ĕre, ce- cidi, caesum	tnę, wycinam, zabijam	capio, -ĕre, cepi, captus	chwytam, zdo- bywam, bio- rę, podejmuję; zajmuję; con- siliūm ukła- dam plan, postanawiam; detrimentum ponoszę szko- dę; partem
caelestis, -e	niebiański, nie- bieski; cae- lestes, -ium niebianie, bo- gowie		
caelum, -i	niebo		
calamitas, -tis f.	kłęska		

	biore udział; gratiam odbie- ram podzięko- wanie	certamen, -mī- nis n.	walka; mihi cer- tamen est to- czę walkę
captivus, -i	jeniec	certus 3	pewny, określo- ny; certe pew- nie; ce tiorem facio donoszę, oznajmiam
caput, -itis n.	głowa; główna siedziba, sto- lica; rozdział	cetēri, -ae, -a	wszyscy inni, re- szta
carrus, -i	wóz ciężarowy (o 4 kołach), fura	cetērum	zresztą
carus 3	drogi	cibus, -i	pokarm, jado, potrawa
castra, -orum	obóz	circiter	około
casus, -us	upadek, wypa- dek, przypa- dłość	circum (przy acc.)	około, dookoła
causa, -ae	przyczyna, po- wód; amici causā dla przyjaciela	circumdo, -āre, -dēdi, -datum	otaczam
caveo, -ēre, cavi, cautum	strzegę się, za- strzegam	circumdeo, -ire, -iī, -itum	otaczam
cedo, -ēre, cessi, cessum	ustępuję	circumsisto, -ēre, -siēti	staję naokoło, obstępuję, o- taczam
celebratus 3	sławiony	circumvenio, -ire, -veni, -ventum	otaczam
celer, -ēris, -ēre	szybki; celeriter szybko	citerior, -ius	bliższy, leżący z tej strony
celeritas, -atis f.	szybkość, pręd- kość	civilis, -e	obywatelski
cena, -ae	obiad, uczta	civis, -is	obywatel, współ- obywatel
censeo, -ēre, -nsui, -nsum	sądzę, stawiam wniosek; sza- cuję, obliczam	civitas, -atis f.	państwo; mia- sto; obywatel- stwo, prawa obywatelskie
ensor, -oris	cenzor	clades, -is f.	klęska
ensura, -ae	cenzura, urząd cenzora	clam	potajemnie
census, -us	oszacowanie, spis ludności	clarus 3	sławny
cerno, -ēre, cre- vi, cretum	widzę	classarius 3	należący do flo- ty; classarii,

	-orum marynarze, marynarka, wojsko morskie	colonus, -i	osadnik, kolonista
classis, -is f.	flota; klasa	columna, -ae	kolumna
claudo, -ĕre, -si, -sum	zamynam	comicus, -i	komedjopisarz
clemens, -ntis	łagodny	comitium, -ii	miejsce zgromadzeń ludowych; comitia, -orum zgromadzenie ludowe, wybory
clementia, -ae	łagodność	commeatus, -us	przewóz, dowóz żywności, żywność
cliens, -ntis	klient	commemoro 1.	wspominam
clientela, -ae	klientela, klienci	commendo 1.	polecam
coepi, -isse	zacząłem	committo, -ĕre, -misi, -missum	posyłam razem; pugnam, proelium staczam
cogito 1.	myślę, zamysłam	commoedus 3	walkę, bitwę stosowny, należyty
cognatio, -onis f.	pokrewieństwo; hominum rodzina	commoveo, -ĕre, -mōvi, -mōtum	wzruszam, niepokoję, przerażam
cognitus p. cognosco		communico 1.	czynię coś wspólnem, donoszę; udzielam, daję udział; hospitium victus communicatur dzielę się z gościem żywnością; dzielę się wiadomością; honorem przydzielam zaszczyt
cognosco, -ĕre, -gnovi, -gnitum	poznaję, dowiaduję się	colonia, -ae	osada, kolonja
cogo, ĕre, coęgi, coactum	zapędzam; zmuszam; ściągam, zbieram, gromadzę		
collaudo 1.	chwalę		
collega, -ae	kolega		
coligo, -ĕre, -lēgi, -lectum	zbieram		
colloco 1.	umieszczam		
colloquium, -ii	rozmowa		
colloquor, -i, -locutus sum	rozmawiam		
colo, -ĕre, colui, cultum	uprawiam; colendi causa w celu uprawy roli		
colonia, -ae	osada, kolonja	communis, -e	wspólny

commutatio, -onis f.	zmiana	concilium, -ii	zebranie, zgromadzenie ludu; per concilium na zebraniu ludu
commuto 1.	zmieniam, zamieniam	concurro, -ĕre, -curri, -cursum	zbiegam się
comoedia, -ae	komedja	concursum, -us	natarcie, atak
compāro 1.	porównywan; nabywan, gromadzę; przygotowuję; bellum przygotowuję się do wojny; classem, exercitum zbieram flotę, wojsko; factionem tworzę stronnictwo	condo, -ĕre, -didi, -ditum	zakładam; leges spisuję prawa
com-pello, -ĕre, -pūli, -pulsum	spędziam	confĕro, -ferre, contūli, collatum	znoszę, zanoszę, zestawiam, porównywan; in libros wciągam, wpisuję do ksiąg; me confĕro udaję się
comperio, -ire, compĕri, compertum	dowiaduję się	confestim	natychmiast, zaraz
compleo, -ĕre, -evi, -etum	napełniam, wypełniam	conficio, -ĕre, -feci, -fectum	sporządzam, tworzę, układam; funus urządzan pogrzeb; bellum kończę wojnę
complures, -a, (gen. -ium)	liczni, wiele	confido, -ĕre, -fissus sum	ufam, wierzę. mam zaufanie, pokładam nadzieję
comprehendo, -ĕre, -ndi, -nsum	chwytam, ujmuję	confirmo 1.	wzmacniam; podnoszę na duchu
compulsus p. compello		confligo, -ĕre, -xi, -ctum	walczę, staczam walkę
concedo, -ĕre, -cessi, -cessum	ustępuję, przyznaję, pozwalam	congĕro, -ĕre, -gessi, -gestum	znoszę, zwożę
concido, -ĕre, -cidi, cĭsum	wycinam, zabijam		
concilio 1.	zyskuję, jednam, gotuję		

conicio, -ĕre, -ieci, -iectum	rzucam, miotam; conicio in fu- gam zmuszam do uciezki	consisto, -ĕre, -stĭti	przystawać, składać się; polegać; stale mieszkam
coniungo, -ĕre, -iunxi, -iunc- tum	łączę	conspectus, -us	widok
coniuratio, -onis f.	sprzysiężenie, spisek	conspicio, -ĕre, -exi, -ectum	spoglądam, spo- strzegam, do- strzegam
coniuro 1.	sprzysięgam się	conspĭcor, -ari, -alus sum	sposstrzegam
connumĕro 1.	wliczam	constituo, -ĕre, -ui, -utum	postanawiam, u- stanawiam; classem usta- wiam; rem pu- blicam urzą- dzam, organi- zuję państwo
conor, -ari, -atus sum	usiłuję, próbuję	consto, -are	składam się; constat jest wiadomo
conquiro, -ĕre, -quisivi, -qui- situm	wyszukuję, wer- buję	consuesco, -ĕre, -suevi, -sue- tum	nawykam, przy- zwyczajam się
conscribo, -ĕre, -psi, -ptum	spisuję; legio- nem zaciągam legjon	consuetudo, -inis, f.	zwyczaj
consecratus 3	poświęcony	consul, -is	konsul
consĕquor, -i, -secutus sum	następuję po kimś, ścigam, doganiam, do- pędzam; nad- chodzę; zy- skuję, zdoby- wam	consularis, -e	konsularny
consido, -ĕre, -sedi, -sessum	siadam, osia- dam, zatrzy- muję się, roz- kładam się (obozem)	consulatus, -us	konsulat, urząd konsula
consilium, -ii	rada, narada, plan, pomysł; pomysłowość, rozum; hoc consilio w tym celu, w tym zamiarze	consũlo, -ĕre, -ui	radzę się, pytam o radę
		consulto 1.	naradzam się, rozmyślam
		consurgo, -ĕre, -surrexi, -sur- rectum	powstaję, podno- szę się

contendo, -ĕre, -ndi, -ntum	napinam (się), walczę; de principatu walczę o pierwszeń- stwo; dążę; twierdzę, oświadczam	converto, -ĕre, -rti, -rsum	obracam, odwra- cam
contentio, -onis f.	natężenie, wy- silek, spór	convoco 1.	zwołuję
contentus 3	zadowolony	copia, -ae	mnóstwo, wielka ilość; copiae, -arum zasoby, dostatek; woj- sko
contineo, -ĕre, -ui	trzymam razem, obejmuję, utrzymuję	cor, cordis n.	serce; id mihi cordi est to leży mi na sercu, jest mi drogie
continens, -ntis	wstrzemięźliwy	coram (przy abl.)	wobec
continenter	wciąż, bez przerwy	corona civica, -ae	wieniec obywa- telski (wieniec z liści dębowych jako nagroda żołnie- rza za ocalenie kogoś życia w walce)
continuo	natychmiast, za- raz	corpus, -ōris n.	ciało
continuus 3	ciągły, nieprzer- wany, bez przerwy	corrigo, -ĕre, -rexi, -rectum	poprawiam
contio, -onis f.	zgromadzenie	cotidianus 3	codzienny
contra	przeciwnie; przy acc. przeciw, wbrew	cot die	codziennie
contra ea	przeciwnie	credo, -ĕre, -di- di, -ditum	wierzę, jestem przekonany
contrāho, -ĕre, -xi, -ctum	ściągam, zbie- ram	cremo 1.	palę
controversia, -ae	spór, sprzeczka	creo 1.	wybiram
convenio, -ire, -vĕni, -ventum	schodzę się, gro- madzę się, spotykam się; te: odwiedzam cię; convēnit przystoi	crimen, -inis n.	zarzut, wina, zbrodnia
conventus, -us	zebranie	crudelis, -e	okrutny
conversus 3	obrócony, zwró- cony	crudelitas, -atis f.	okrucieństwo
		culpo 1.	obwiniam
		cultura, -ae	uprawa; agri cultura upra- wa roli

cultus, -us	cywilizacja; kultura materialna, stopa życiowa		syna; cura operum opieka nad budowlami
eum (przy abl.)	z (kims)	curia, -ae	kurja, budynek, w którym odbywały się obrady senatu
cum	gdym; ponieważ; chociaż; cum primum skoro tylko	curo 1.	staram się, troszczę się; cenam przygotowuję obiad; libros reddendos każe oddać książki
cum — tum	jak — tak, i — i	cursus, -us	bieg
cunctus 3	wszystek, cały	curulis, -e	kurulny, senatorski
cupiditas, -atis f.	żądza, pragnienie, chciwość	custodia, -ae	straż, warta
cupidus 3	chciwy, żądny	custodio, -ire, -ivi, -itum	strzegę
cupio, -ere, -ivi, -itum	pragnę; cupiens, -ntis żądny		
cupressus, -i f.	cyprys		
cur	dłaczego		
cura, -ae	troska; cura filii troska o		

D

damno 1.	skazuję, capitis na śmierć	decerto 1.	walcę, staczam rozstrzygającą bitwę
de (przy abl.)	z, od; o	decido, -ere, -cidi	upadam
dea, -ae	bogini	declaro 1.	wyjaśniam, głoszę
debeo, -ere, -ui, -itum	powinienem, winienem, zawdzięczam	decretum, -i	postanowienie, uchwała, dekret
decedo, -ere, -cessi, -cessum	ustępuję, odchodzę; de vita umieram	decus, -oris n.	ozdoba, chluba
decerno, -ere, -crevi, -cretum	postanawiam, uchwalam, rozstrzygam	deditio, -onis f.	poddanie się, poddaństwo
decerpo, -ere, -psi, -ptum	zrywam	deditus 3	oddany
		deduco, -ere, -duxi, -ctum	sprowadzam, odprowadzam

defendo -ëre, -fendi, -nsum	bronie; me moe- nibus bronie sie z poza mu- row	descendo, -ëre, -ndi, -nsum	sch odzë; wkra- czam
defëro, -ferre, -tuli, -latum	zanoszë, dono- szë	desertus 3	opuszczony, o- pustoszały
dein	nastëpnie	desidia, -ae	gnuśnośë, leni- stwo, ospałośë
deinde	nastëpnie	desino, -ëre, -sii, -situm	przestajë
delectus 3	wybrany	desisto, -ëre, -stiti	przestajë
deleo, -ëre, -evi, -etum	niszczë	desuper	zgóry
delibëro 1.	rozważam, na- myślam sie	deterreo, -ëre, -ui, -itum	odstraszam
deligo, -ëre, -egi, -ectum	wybieram	detrimentum, -i	szkoda
deligo 1.	przywiązujë; na- vis ad ripam deligata okrët przycumowa- ny do brzegu	deus, -i	bóg
demigro 1.	udajë sie, wy- jeżdżam	dico, -ëre, -xi, -ctum	mówië, twier- dzë; nazywam
demonstro 1.	oświadczam	dictito 1.	mawiam, powta- rzam
demum	dopiero	dies, diëi m. i f.	dzień, termin $\frac{E}{E}$
densus 3	gësty	diffëro, -ferre, distuli, dilatam	odkładam; róż- nië sie
depello, -ëre, -puli, -pulsum	odpëdzam, wy- pëdzam; usu- wam; servitu- tem wyzwa- lam z niewoli; morbum usu- wam chorobë	difficilis, -e	trudny
depono, -ëre, -sui, -situm	składam	dignitas, -atis f.	godnośë, dostoj- nośë
deporto 1.	zanoszë, zawozë	dignus 3	godny; dignus memor ā go- dny pamięci
depugno 1.	staczam stanow- czą walkë	diindico 1.	rozsądzam, roz- strzygam
derogo 1.	ujmujë, odma- wiam	diligens, -entis	pilny
		diligo, -ëre, -lexi, -lectum	miłujë
		dimico 1.	walczë
		dimidium, -ii	połowa
		dimitto, -ëre, -misi, -missum	wypuszczam, puszczam; roz- syłam, odsy- łam

discedo, -ĕre, odchodzię, odda-	divitiae, -arum bogactwa
-cessi, -cessum lam się	divus 3 boski
disciplina, -ae nauka	do, dare, dedi, daję; curam po-
discipulus, -i uczeń	datum lecam troskę
disco, -ĕre, di- uczę się; dowia-	o ...; veniam
dīci duję się	daję przeba-
disertus 3 wymowny	czenie, prze-
disicio, -icĕre, rozrzucam, bu-	baczam;
-ieci, -iectum rzę; phalan-	opĕram hono-
	rībus poświę-
	cam się kar-
	jerze politycz-
	nej; me od-
	daję się, po-
	święcam się;
	dono (dat.)
	daję w darze;
	crimīni poczzy-
	tuję za winę
displiceo, -ĕre, nie podobam się	
-ui	
dispono, -ĕre, rozkładam, roz-	
-sui, -sītum mieszczam,	
	rozstawiam
dispūto 1. rozprawiam	
dissensio, -onis f. niezgoda, roz-	
	terka
dissentio, -ire, nie zgadzam się,	
-sensi, -sen- różnię się	
sum	
disto, -are jestem oddalo-	
	ny; różnię się
distribuo, -ĕre, rozdzielam	
-ui, -utum	
diu długo	
diutius (compar.) dłużej	
diuturnitas, długotrwałość	
-atis f.	
dives, -ītis bogaty	
divido, -ĕre, -visi, dzielę, rozdzie-	
-visum lam, oddzie-	
	lam
divinus 3 boski, res divina	
	służba boża,
	składanie o-
	fiar
	doceo, -ĕre, -ui uczę, donoszę
	doctrina, -ae nauka
	doctus 3 uczony
	domi w domu
	domicilium, -ii mieszkanie, sie-
	dziba
	dominatio, panowanie
	-onis f.
	domīnus, -i pan, właściciel
	domo, -are, poskrwiam,
	-domui, -ītum podbijam
	domus, -us f. dom; domum
	do domu;
	domi w domu
	dono 1. daruję, obda-
	rzam
	druīdes, -um druidzi, kapłani
	lub druīdae, galijscy
	-arum,

dubĭto 1.	waham się; wątpię; non dubĭto, quin z con. nie wątpię, że		kam; sądzę, uważam; te felicem uwa- żam ciebie za szczęśliwego
dubius 3	wątpliwy, nie- pewny, nie- zdecydowany	dum	dopóki, jak dłu- go; aż, ażby
duco, -ĕre, -xi, -ctum	prowadzę, wio- dę; tempus przeciągam czas, zwle-	duritia, -ae durus 3 dux, -cis	twardość, hart twardy, trudny, przykry wódz

E

e (ex)	z, od	egregius 3	wyborny, znako- mity; egregie
edi o, -ĕre, -xi, -ctum	wydaję edykt		di ta, -orum
edictum, -i	obwieszczenie, edykt		trafne powie- dzenia
edisco, -ĕre, ed dĭci	wyuczam się napamięć	eligo, -ĕre, -lēgi, -lectum	wybijam
edo, -ĕre, edĭdi, editum	wydaję; ludos urządzą igrzyska	eloquentia, -ae emĭgro 1.	wymowa emigruję, wyno- szą się
edūco 1. edūco, -ĕre, -xi, -ctum	wychowuję wyprowadzam	emo, -ĕre, emi, emptum	kupuję
efficio, -ĕre, -fĕci, -fectum	stwarzam, wy- twarzam, two- rzę, sprawiam, dokazuję, do- konywam, doprowadzam do tego, że...	en enim	oto bowiem, albowiem
effugio, -ĕre, -fūgi	uciekam, unikam, wymykam się	eo, ire, ii, itum eo	idę tam, dotąd; tem; eo magis, tem bardziej; eo, quod, dlatego, że
egredior, -i, -gressus sum	wychodzę	eodem epistūla, -ae	w to samo miej- sce, tamże list

eques, -itis	jeździec, rycerz; equites, -um jazda, konnica; rycerstwo	exemplum, -i	przykład
equester, -stris, -stre	konny, rycerski	exeo, -ire, -ii, -itum	wychodzę
equidem	doprawdy, w istocie	exerceo, -ēre, -ui	ćwiczę; pass. ćwiczę się
equitatus, -us	jazda, konnica	exercitatio, -onis f.	ćwiczenie, wpra- wa; exercita- tione dzięki ćwiczeniu, wskutek wprawy
equus, -i	koń	exercitatus 3	wyćwiczony, biegły
ergo	więc	exercitus, -us	wojsko
etiam	także, również, nawet	exiguus 3	mały, szczupły
etsi	chociaż	existimatio, -ōnis f.	mniemanie, opi- nja, dobre imię
exaequo 1.	wyrównuję	existimo 1.	sądzę, mnie- mam, uwa- żam, poczy- tuję
exanimo 1.	pozbawiam ży- cia; pass. wy- zionać ducha	expello, -ēre, expūli, -pul- sum	wypędzam
ex-audio, -ire, -ivi, -itum	słyszę; clamore exaudio (abl. abs.) usły- szawszy krzyk	explīco 1.	rozwijam, wyja- śniam
excedo, -ēre, -cessi, -ces- sum	wychodzę, od- chodzę; pugna opuszczam pole walki	explorator, -oris	wywiadowca, exploratores oddziały wy- wiadowcze, patrole, pod- jazdy
excipio, -ēre, -cepi, -ceptum	przyjmuję, po- dejmuję, przejmuję; wytrzymuję	exploro 1.	badam
excito 1.	pobudzam, podniecam, wzbudzam	expono, -ēre, -sui, -situm	wykładam
exclamo 1.	krzyczę, wołam	expugnatio, -onis f.	zdobycie
excogito 1.	wymyślam	expugno 1.	zdobywam
exemplar, -aris n.	odpis		

expulsus p. expello		exspecto 1.	wyglądam, oczekuję, wyczekuję
exsilium, -ii	wygnanie	exsto, -are	istnieję
exsisto, -ĕre, exstiti	powstaję	exstruo, -ĕre, -xi, -ctum	buduję, wznoszę
exspectatio, -onis f.	oczekiwanie; magnā expectatione wśród wielkiego oczekiwania	externus 3	obcy, zagraniczny
		extra (przy acc.)	poza
		extrāho, -ĕre, -xi, -ctum	wyciągam
		extremus 3	ostatni

F

fabrīco 1.	sporządzam, buduję		zawieram pokój; proelium (pugnam) staczam bitwę; sacra składam ofiary; stipendia służę w wojsku; vim używam przemocy; copiam frumenti dostarczam zboża; te certiozem donoszę ci, oznajmiam ci; quo factum est, ut skutkiem tego stało się, że
facete	dowcipnie		
facetiae, -arum	dowcip		
facilis, -e	łatwy; facile łatwo		
facinus, -ōris	zły czyn, występpek. zbrodnia		
facio, -ĕre, feci, factum	czynię; facio te aedilem wybieram..; castra rozbijam obóz; impētum urządzam atak, uderzam; initium zaczynam; iter odbywam podróż, maszeruję, udaję się, przecho-dzę; naufragium rozbijam się (na morzu); pacem	factio, -onis f.	stronnictwo
		factum, -i	czyn
		facultas, -atis f.	możliwość
		facundus 3	wymowny
		fallo, -ĕre, fefelli	oszukuję, zwo-dzę, myślę

falsus 3	falszywy		hi fides habe-
fama, ae	wieść, sława		tur darzą mnie
fames, -is f.	głód		zaufaniem
familia, -ae	rodzina, czeladź	figura, -ae	figura
familiaris, -e	zażyły, zaprzy-	filia, -ae	córka
	jażniony	filius, -ii	syn
fanum, -i	świątynia	finis, -is m.	koniec, granica;
fas nieodmienne n.	prawo boskie;		fines, -ium
	est fas godzi		kraj, dzierża-
	się, non est		wy
	fas nie godzi	finitimus 3	sąsiedni; sąsiad
	się, bogowie	fio, fiēri, factus	stają się, dzieję
	nie pozwalają;	sum	się; passiv. do
	fas non puto		facio
	uważam, że się		
	nie godzi, że	firmus 3	silny
	grzech	flagro 1.	plonę, pałam
fateor, -ēri, fas-	wyznaję, mówię	flamma, -ae	plomień
sus sum	prawdę	flecto, -ēre, -xi,	gnę, zg'nam; iter-
fatigo 1.	męczę	-xum	kieruję drogę
faveo, -ēre, favi,	sprzysiam	fleo, -ēre, -evi,	plakać
fautum		-tum	
felicitas, -atis f.	szczęście	flumen, -inis n.	rzeka
felix, -icis	szczęśliwy	fluo, -ēre, -xi	plynę
fere	prawie, mniej	forem = essem	
	więcej	forma, -ae	forma, kształt
feriae, -arum	święto	forte	przypadkiem
fero, ferre, tuli,	niosę, znoszę;	fortis, -e	dzielny
latum	opem niosę	fortuna, -ae	los, szczęście
	pomoc, poma-	fossa, -ae	rów
	gam; fertur	frango, -ēre, fre-	łamię
	i ferunt opo-	gi, fractum	
	wiadają, że	fraus, -dis f.	zdrada, podstęp
ferrum, -i	żelazo; żeleźce,	frequens, -ntis	licznie uczęsz-
	grot		czany, liczny
ficus, -i f.	figa	frequento 1. (cu-	uczęszczam (do
fidelis, -e	wierny	riam)	kurji)
fides, -ēi f.	wiara, wierność,	fretus 3	ufny
	uczciwość; mi-	(copiis, abl.)	(w wojsko)
		frigidus 3	zimny, mroźny

frumentarius 3	zbożowy; res frumentaria żywność	fulmen, -inis n.	piorun
frumentum, -i	zboże	fundo, -ēre, fudi, fusum	rozpraszam, rozbijam
fuga, -ae	ucieczka; in fugā sum zamierzam uciec	fungor, -i, functus sum (honore)	pełnię, piastuję urząd
fugitivus, -i	zbieg	funus, -eris n.	pogrzeb
fugo 1.	rozpraszam, zmuszam do uciezki, pobijam	futurus 3	przyszły; futura, -orum przyszłość

G

gaudeo, -ēre, gavisus sum	cieszę się		czynów wojennych; mo-rem tibi spełniam twoje życzenie
generatim	wedle szczepów, wedle plemion		
genitus	p. gigno		
gens, -ntis f.	lud, szczep, ród	gigno, -ēre, genui, genitum	rodzē
genu, -us n.	kolano	gladius, -ii	miecz
genus, -eris n.	rodzaj; ród	gloria, -ae	sława
gero, -ēre, gessi, gestum	działam, dokonuję; bellum prowadzę wojnę; consulatum piastuję urząd konsula; res dokonuję	gratiā (po gen.)	dla, w celu (n. p. scribendi gratiā dla, w celu pisania)
		gravis, -e	ciężki, poważny
		gravo 1.	obciążam

H

habeo, -ēre, -ui, -itum	mam, posiadam; te amicum uważam ciebie za przyjaciela; pass. uchodzę; in numēro ci-	vium zaliczam do obywateli; servi loco uważam za niewolnika; in animo zamierzam; in phi-
-------------------------	---	--

	losophiae di- sciplinis	kształcę w fi- lozofji	honorificus 3	zaszczytny, chlubny
habito 1.	mieszkam		honoro 1	czczę; zaszczy- cam
habitus, -us	postawa, wygląd		hora, -ae	godzina
hic, haec, hoc	ten, ten, tu; na- stępujący		hortor, -ari, -atus sum	zachęcam, wzy- wam, napo- minam
hiems, -mis f.	zima		hospes, -itis	gość
hinc	stąd		hostis, -is	wróg, nieprzy- jaciół
historia, -ae	historja		huc	tu (na pytanie <i>do- kąd?</i>)
historicus, -i	historyk		humanitas, -atis f.	ludzkość, wy- kształcenie
hodie	dziś		humilis, -e	niski
homo, -inis	człowiek		humus, -i f.	ziemia
honestus 3	zaszczytny; szlachetny, uczciwy			
honor (honos), -oris m.	zaszczyt			

I

iam	już	ignotus 3	nieznany
ibi	tam	illo	tam (na pytanie <i>do- kąd?</i>)
idem, eadem, idem	ten sam, ta sa- ma, to samo	illustris, -e	znakomity, sławny
idoneus 3	zdatny, stosow- ny, dogodny, odpowiedni; locus castris idoneus miej- sce dogodne na obóz	imago, -inis f.	wizerunek, obraz, posąg
igitur	więc, przeto	immisceo, -ēre, -miscui, -mix- tum	wmieszać
ignarus 3 (sermonis)	nie znajcy (mowy)	immōlo 1.	zabijam na ofia- rę, ofiaruję
ignis, -is m.	ogień	immortalis, -e	nieśmiertelny
ignoro 1.	nie znam, nie wiem	impedimenta, -orum	pakunki, bagaż, tabor
		impedio, -ire, -ivi, -itum	przeszkadzam, powstrzymuję

impello, -ĕre, impŭli, -pul- sum	popędzam, po- budzam; na- kłaniam, po- woduję; pass. daję się na- kłonić, daję się porwać	incertus 3 incido, -ĕre, in- cīdi, -cīsum incido, -ĕre, incīdi	niepewny wycinam, ryję wpadam; in morbum po- padam w cho- robę; incidit zdarza się
impensa, ae imperator, -oris imperitus 3	koszt, wydatek wódz; cesarz niedoświadczo- ny	incipio, -ĕre, -cēpi, -ceptum incōlo, -ĕre, -colui, -cultum	zaczynam zamieszkuję
imperium, -ii	rozkaz, władza, panowanie; naczelna wła- dza wojskowa	incredibilis, -e	niewiarygodny, niezwykły, nadzwyczajny
impĕro 1.	rozkazuję, naka- zuję	inde	stąd; następnie; dlatego
impĕtro 1.	uzyskuję, osią- gam, wyjed- nywam	index, -icis m. indico, -ĕre, -xi, -ctum (bellum)	spis, wykaz wypowiadam wojnę
impĕtus, -us	atak, napad; rozruch, gwał- towność	indignor, -ari, -atus sum	uznaję za nie- godne, obu- rzam się
imploro 1.	błagam, zakli- nam	industria, -ae	skrzętność, pra- cowitość
impono, -ĕre, -posui, -posi- tum	wkładam, nakła- dam, wsadzam, umieszczam	ineo, -ire, -ii, -itum	wchodzę; hono- rem obejmuję urząd; consi- lium układam
importo 1.	przynoszę, przy- wożę	inermis, -e	plan, posta- nawiam bezbronny, bez broni
imposui p. im- pono		infĕro, -ferre, intŭli, illatum	wnoszę; bellum wydaję woj- nę; iniuriam wyrządzam krzywdę; sig- na uderzam
in przy acc. przy abl.	w, do; w, na		
incendium, -ii	pożar		
incendo, -ĕre, -cendi, -cen- sum	zapalam, podpa- lam		

	in ignem wrzucam do ognia	instituo, -ĕre, -ui, -utum	ustanawiam, po- stanawiam; u- rządzam; za- rządzam; u- czę, kształcę
infirmĭtas, -atis f.	niemoc, słabość	institutum, -i	urządzenie, roz- porządzenie, zwyczaj
infirmus 3	bezsilny, słaby	insto, -are, instĭti (hostĭbus)	nacieram na wrogów
influo, -ĕre, -fluxi	wpływam, wpa- dam	instruo, -ĕre, -xi, -ctum	układam; usta- wiam; porząd- kuję, wyposa- żam; aciem ustawiam woj- sko w szyku bojowym
ingenium, -ii	talent, umysł, zdolności		
ingens, -ntis	ogromny		
inicio, -ĕre, -iĕci, -ctum	wrzucam; timo- rem wywołuję strach, naba- wiam strachu		
inimicus, -i	nieprzyjaciel		
initium, -ii	początek		
iniuria, -ae	krzywda		
iniuste	nieślusownie, nie- sprawiedliwie	insŭla, -ae	wyspa; dom czynszowy
innŏcens, -ntis	niewinny	insum, -esse, -fui	jestem w czymś; vis inest gen- ti lud posiada siłę
innocentia, -ae	niewinność		
inopia, -ae	brak		
inquirō, -ĕre, -quisivi, -qui- situm	badam	intellĕgo, -ĕre, -xi, -ctum	rozumiem, widzę
inscribo, -ĕre, -psi, -ptum	piszę na czymś; liber inscribi- tur Brutus książka ma tytuł Brutus	inter przy acc.	między, wśród
		intereludo, -ĕre, -usi, -usum	zamykam, odcii- nam; re fru- mentariā od- cinam dowóz żywności
inscriptio, -onis f.	napis		
insĕquor, -sĕqui, -secutus sum	ścigam	interea	tymczasem
insignis, -e	odznaczający się, wybitny	intereo, -ire, -ii, -itum	ginę
insilio, -ire, -ui, -sultum	wskakuję, ska- czę na, rzu- cam się	interficio, -ĕre, -fĕci, -fectum	zabijam
		intĕrim	tymczasem

interpono, -ĕre, kładę między...; -sui, -sĭtum	causam podaję jako przy- czynę	iocus, -i	żart; per iocum w żarcie
interrŏgo 1.	pytam	ipse 3	sam
intersum, -esse, -fui	jestem wśród...; pugnae (dat.) uczestniczę w walce; rebus divinis biorę czynny udział w służ- bie bożej	irascor, -i (tibi)	gniewam się (na ciebie)
intervallum, -i	odstęp	iratus 3	rozgniewany
introeo, -ire, -ii, -itum	wchodzę	ita	tak
intromitto, -ĕre, -misi, -missum	wpuszczam	itāque	i tak; przeto, więc
inutilis, -e	niepożyteczny, nieużyteczny	iter, itinĕris n.	droga, podróż, marsz; ex in- tinĕre prosto z marszu
invenio, -ire, -invĕni, -ventum	znajduję	itĕrum	znowu, po raz drugi
inventor, -oris	wynalazca	iuba, -ae	grzywa
invictus 3	niezwyciężony	iubeo, -ĕre, iussi, iussum	rozkazuję
invidia, -ae	nienawiść, za- wiść; id est invidiae (dat.) to budzi nie- nawiść	iudex, -icis	sędzia
invito 1.	zapraszam	iudicium, -ii	sąd, wyrok
invitus 3	niechętny; me invito wbrew mojej woli	iudĭco 1.	sądzę, wydaję wyrok
		iurisconsultus, -i	prawnik
		ius, iuris n.	prawo; ius ci- vile prawo prywatne
		iustitia, -ae	sprawiedliwość
		iustus 3	sprawiedliwy; należyty, przepisany
		iuvĕnis, -is	młodzieniec
		iuventus, -utis f.	młodzież
		iuvo, -are, iuvi, iutum	wspieram, po- gam

L

labor, -oris m.	praca, trud, trud wojenny, zdolność pracy, wytrzymałość, siła robocza	libĕro 1.	uwalniam
laboro 1.	pracuję, mozę się, męcę się, uginam się, jestem w ciężkiem położeniu	libertas, -atis f.	wolność, swoboda
lacrima, -ae	łza	licenter	wolno, swobodnie; licentius (compar.) zbyt swobodnie
laetitia, -ae	radość	licentia, -ae	wolność, swoboda
largitio, -onis f.	hojność	licet, -ĕre, licuit	wolno, można
latrocinium, -ii	rozbój	lingua, -ae	język
latus 3	szeroki, obszerny	linter, -ntris f.	czółno, łódź i m.
laudatio, -onis f.	pochwała	lis, -litis f.	spór, proces
laus, -dis f.	chwała	litterae, -arum	litery, pismo; literatura, nauki
legatio, -onis f.	poselstwo	locus, -i	miejsce; okolica
legatus, -i	poseł; legat (zastępca i towarzysz naczelnego wodza)	longus 3	długi, daleki, odległy; navis longa okręt wojenny; longe długo, daleko; longe maximus bezsprzecznie największy; longius dość daleko
legio, -onis f.	legion	loquor, -i, locutus sum	mówię
lego, -ĕre, legi, -ctum	wybieram; czytam	ludo, -ĕre, lusi, lusum	bawię się, igram; lusum pulchrum gram w piękną zabawę
lenio, -ire, -ivi, -itum	łagodzę	ludus, -i	gra, zabawa, igrzyska
levis, -e	lekki	luna, -ae	księżyc
lex, -legis f.	prawo, ustawa		
libenter	chętnie; libentius (compar.) chętniej		
liber, -bri	książka		
liber, -bĕra, -bĕrum	wolny, swobodny		
libĕri, -orum	dzieci		

M

magis	bardziej, więcej, raczej	memorabilis, -e	godny pamięci
magister, -tri	nauczyciel	memoria, -ae	pamięć
magistratus, -us	urzędnik, urząd	mens, -ntis f.	umysł
magnificus 3	okazały, wspa- niały	mensis, -is m.	miesiąc
magnitudo, -inis f.	wielkość	mercator, -oris	kupiec
magnus 3	wielki	mercatura, -ae	kupiectwo, han- del
maiores, -um	przodkowie	merces, -edis f.	zapłata
malo, malle, malui	wolę	mereo, -ēre, -ui, -itum i mere- or, mereri, me- ritus sum	zasługuję; służę; stipendia słu- żę w wojsku
malus 3	zły	meridies, -ēi f.	południe
mando 1.	zlecam, polecam	merx, -cis f.	towar
maneo, -ēre, mansi	pozostaję, zo- staję	metus, -us	strach, obawa; mortis obawa przed śmiercią
manus, -us f.	ręka, garść, od- dział (żołnie- rzy)	miles, -itis	żołnierz
mare, -is n.	morze	militaris, -e	żołnierski, woj- skowy, wojen- ny; res milita- ris służba woj- skowa, sztuka wojenna
marmor, -ōris n.	marmur	militia, -ae	służba wojsko- wa, wojsko
marmoreus 3	marmurowy	minor, -ari, -atus sum	grożę
mater, -tris	matka	minuo, -ēre, -ui, -utum	zmniejszam
mathematicus, -i	matematyk	mirabilis, -e	dziwny, nad- zwyczajny
matrimonium, -ii	małżeństwo; in matrimonio habeo mam za żonę	miror, -ari, -atus sum	dziwię się, po- dziwiam
medicus, -i	lekarz	mirus 3	dziwny
meditor, -ari, -atus sum	myślę, zamy- ślam	mitto, -ēre, misi, missum	posyłam: pilum rzucam dzidę
medius 3	środkowy; me- dia urbs śro- dek miasta		
membrum, -i	członek		
memini, -isse	pamiętam		
memor, -ōris	pomny, pamięt- ny		

moderatio, -onis f.	umiarkowanie, opanowanie	natorio usu- wam ze sta- nu senator- skiego
modestus 3	skromny	wnet, wkrótce
modius, -ii	miara rzeczy sypkich, rzymski ko- rzec	kobieta, niewia- sta
modus, -i	miara, sposób; eo modo w ten sposób; nullo modo w za- den sposób; quem ad mo- dum w jaki sposób; non modo nietylko	multiplex, -icis wielokrotny multitudo, -dinis f. wielka ilość, mnóstwo, licz- ba; tłum, gmin, lud, po- spółstwo
moenia, -ium	mury	multo 1. karzę; exsilio skazuję na wygnanie
mons, -ntis m.	góra	multus 3 liczny, wiele; multum (przy- słówkowo) wie- le, bardzo, znacznie (compar. plus, superl. pluri- mus 3)
monstro 1.	pokazuję	mundus, -i świat
monumentum, -i	pomnik	munificentia, -ae szczodrość, hoj- ność
morbus, -i	choroba	munio, -ire, -ivi, obwarowuję, za- -itum bezpieczam; viam buduję drogę
morior, mori, mortuus sum	umieram	munitio, -onis f. obwarowanie, oszańcowa- nie, okopy, wały
moror, -ari, -atus sum	przebywam	munus, -ëris n. dar; obowiązek
mors, -rtis f.	śmierć	murus, -i mur
mos, moris m.	zwyczaj, oby- czaj; mores, -um charakter	muto 1. zmieniam
motus, -us	ruch, porusze- nie; wojna	
moveo, -ëre, movi, motum	poruszam; na- kłaniam, prze- konywam; pass. daję się nakłonić, ule- gam wpływo- wi; ordîne se-	

N

nam	albowiem	nego 1.	zaprzeczam, od- mawiam
namque	albowiem, bo- wiem	negotium, -ii	zajęcie; nego- tium do dając polecenie
nanciscor, -i, na- ctus lub nan- ctus sum	osiągam, napo- tykam, natra- fiam	nemo	nikt
narro 1.	opowiadam	nepos, -otis	wnuk
nascor, nasci, natus sum	rodzę się	neque	i nie; neque — neque ani — ani; neque quisquam i nikt; neque umquam i ni- gdy
natio, -onis f.	lud	nescio, -ire, -ivi, -itum	nie wiem
natu minor, mi- nimus	młodszy, naj- młodszy	neuter 3	żaden z dwu
natura, -ae	natura, przyroda	neve	i aby nie
natus annos de- cem	liczący 10 lat	nex, -cis f.	zabójstwo
navalis, -e	okrętowy; bel- lum navale wojna morska; pugna navalis bitwa morska	nihil	nic; nihilo se- tius = nihilo minus pomi- mo tego
navicula, -ae	okrężnik, czółno	nimius 3	zbyt, zbyt wielki; ni- mium zbyt, zbyt
navigo 1.	żegluję	nisi	jeżeli nie, gdyby nie; non -nisi jedynie, chyba
navis, -is f.	okręt	nobilis, -e	szlachetny, sławny, zna- komity; zna- komitego rodu
ne	aby nie; ne quis aby nikt; ne quid aby nie; ne - quidem nawet nie	nobilitas, -atis f.	szlachetność; szlachta; sła- wa
nec (neque)	i nie	noctu	w nocy
necessarius 3	konieczny, ne- cessario z ko- nieczności		
necesse est z acc. c. inf.	trzeba; jest rze- czą konieczną		
necne	czy nie		
neco 1.	zabijam		
neglego, -ere, -lexi, -lectum	zaniedbuję, lek- cewałę		

nolo, nolle, no- lui	nie chcę	nox, noctis f.	noc; ad multam noctem do późnej nocy
nomen, -inis n.	imię; nomīne pacis pod pła- szczykiem po- koju; nomīne praedae tytu- łem łupu	nubo, -ēre, nup- si, nuptum	wychodzę za- mąż; nuptum do, wydaję zamąż
nomīno 1.	nazywam po imieniu	nudus 3	nagi, goły, nie- osłonięty
nonne	czy nie	nullus 3	żaden
nonnullus 3	niektóry, nieje- den	num	czy
nonnumquam	niekiedy	numērus, -i	liczba, deorum numēro duco do bogów za- liczam
notitia, -ae	znajomość	numquam	nigdy
noto 1.	zaznaczam	nunc	teraz.
novus 3	nowy; novissī- mus 3 ostatni; novissīmi, -orum straż tylna; novis- sīme wreszcie	nuntio 1.	donoszę, oznaj- miam
		nusquam	nigdzie

O

ob (przy acc.)	z powodu; ob eam causam z tego powo- du; quam ob rem dłaczego; dlatego	obsidio, -onis f.	obleżenie
obeo, -ire, -ii, -itum	idę naprzeciw; legationem sprawuję po- selstwo; diem supremum umieram	obtineo, -ēre, -ui, -entum	zatrzymuję, otrzymuję; utrzymuję się przy swoim zdaniu; prin- cipem locum zajmuję pierwsze miejsce
obses, -idis	zakładnik	obtingo, -ēre, obtigi	przypaść, dostać się w udziale
obsideo, -ēre, -sedi, -sessum	oblegam	obvēnit, -ire, -vēnit (provin- cia)	provincia przy- pada, dostaje się w udziale

obviam (hostibus)	naprzeciw (wrogów)	oppugno 1.	zdobynam, szturmuje
occasio, -onis f.	sposobność	opus, -ëris n.	dzieło; oszań- cowanie; opë- ris munitio
occasus, -us	zachód		potężne obwa- rowanie, silny
occido, -ëre, oc- cidi, occisum	zabijam		wał; opëra, -um budowlę;
occulto 1.	ukrywam		opus est po- trzeba
occupo 1.	zajmuję, biorę w posiadanie	oratio, -onis f.	mowa
odi, -isse	nienawidzę	orator, -oris	mowca
odium, -ii (ty- ranni)	nienawiść (do tyrana)	orbis, -is m.	krąg; orbis ter- rarum świat, część świata
officio, -ëre, -fe- ci, -fectum	przeszkadzam	ordo, -inis m.	porządek; stan
officium, -ii	powinność, obo- wiązek; urząd	oriens, -ntis m.	wschód
olim	kiedyś, nigdyś	origo, -inis f.	pochodzenie, początek
omnino	wogóle	orior, -iri, ortus sum	powstaję; ortus pochodzący
omnis, -e	wszystek, każ- dy, wszelki,	orno 1.	zdobie, ozda- biam
onerarius 3	ciężarowy	oro 1	proszę, błagam
onus, -ëris n.	ciężar	os, oris n.	usta; wymowa
opëra. -ae	praca; opëram do staram się	ostendo, -ëre, -tendi, -ten- tum	oświadczam, za- powiadam
opes, -um f.	zasoby, bogae- two, potęga; pomoc	otium, -ii	spokój, wypo- czynek
opinio, -onis f.	mniemanie, sąd		
opportunus 3	dogodny		
opprimo, -ëre, -pressi, -pres- sum	gniotę, niszczę, obalam		

P

pactio, -onis f.	warunek	paene	prawie
pactum, -i	warunek; ex pacto wedle umowy	pagus, -i	powiat
		palam	jawnie
		pallium, -ii	plaszcz

pando, -ĕre, pandi, passum i pansum	rozwijam, rozciągam	patiens, -ntis	cierpliwy, wytrzymały
pango, -ĕre, pangi, pactum	umawiam się, układam się	patientia, ae	cierpliwość, wytrzymałość
par, paris	równy; par esse possum mogę sprostać	patior, pati, passus sum	znoszę, cierpię; pozwalam
parco, -ĕre, parceri (hosti)	oszczędzam (wroga)	patricius, -ii	patrycjusz
parcus 3	oszczędny; parce oszczędnie, skąpo	patrius 3	ojczysty
parens, -ntis	rodzic	pauci, -ae, -a	nieliczni, mało
pareo, -ĕre, -ui	jestem posłuszny, ulegam	paulum	niewiele, cośkolwiek, trochę
pario, -ĕre, parĕri, partum	rodzę, nabywam, kupuję	pauper, -ĕris	ubogi, biedny
pariter	zarówno	pax, pacis f.	pokój
paro 1.	gotuję, przygotowuję, zamierzam; nabywam	pecco 1.	błądzę, grzeszę
parricida, -ae	ojcobójca	pecunia, -ae	pieniądze,
pars, -rtis f.	część, strona; partja; okręg; ex altĕrā parte z drugiej strony	pecus, -ōris n.	bydło
partim	częścią	pedes, -itis	pieszy; pedites, -um piechota
partior, -iri, partitus sum	dzielię	pellis, -is f.	skóra
parvus 3	mały	pello, -ĕre, pĕpŭli, pulsum	pędzę, wypędzam; gromię
passus, -us	krok (= 1·5 m)	penates, -ium	penaty, bóstwa domowe
pateo, -ĕre, -ui	jestem otwarty, stoję otworem	pendo, -ĕre, pendi, pen-sum	wieszam; ważę; płacę
pater, -tris	ojciec; patres (conscripti) senatorowie	penes (przy acc.)	u, przy
		per (przy acc.)	przez
		perāgo, -ĕre, -ĕgi, -actum	przepędzam
		perāgro 1.	podróżuję przez ...; przebiegam
		percutio, -ĕre, -cussi, -cussum	przebijam

perduco, -ĕre, -duxi, -ductum	przeprowadzam, doprowadzam, przeciągam na swoją stronę; pass. dają się nakłonić	perutilis, -e	bardzo użyteczny
peregrinus 3	obcy	pervenio, -ire, -vĕni, -ventum	przybywam, przychodzę
pereo, -ire, -ii, -itum	ginę	pes, pedis m.	noga; stopa (około 30 cm).
perfĕro, -ferre, -tŭli, -latum	znoszę	peto, -ĕre, -ivi, -itum	dążę; żądam; proszę; a te auxilium, veniam proszę cię o pomoc, o przebaczenie; Siciliam, castra dążę do Sycylii, do obozu; Athenienses godzę na Ateńczyków; pontificatum ubiegam się o godność kapłańską; sedem szukam siedziby
perficio, -ĕre, -fĕci, -fectum	dokazuję, dokonywam, kończę		
perfugio, -ĕre -fŭgi	uciekam, zbiegam		
periculŭm, -i	niebezpieczeństwo		
peritus 3	doświadczony		
perluo, -ĕre, -ui, -utum	przemywam, kąpię		
permaneo, -ĕre, -mansi	pozostaję		
permitto, -ĕre, -misi, -missum	powierzam, poruczam	phalanx, -ngis f.	falanga
permovĕo, -ĕre, -movi, -motum	poruszam, niepokoję, przerażam	philosophia, -ae	filozofja
perniciēs, -ĕi, f.	zguba	pilum, -i	oszczep, pocisk
perpauci, -ae, -a	bardzo niewielu	placeo, -ĕre, -ui, -cĭtum	podobam się; Caesari placet
persĕquor, -sĕqui, -secutus sum	ścigam		Cezar postanawia, uznaje za stosowne
persuadeo, -ĕre, -suasi	przekonywam, wykazuję; namawiam	placo 1.	łagodzić; przebłagać
perterreo, -ĕre, -ui, -itum	przestraszam, przerażam	plausus, -us	oklask
		plebes, -ĕi f.	lud
		plebiscitum, -i	uchwała ludu
		plebs, -is f.	lud

plenus 3	pełny	postquam	skoro
plerique, plerae- que, plerāque	liczni, wielu	postridie	w następnym dniu, naza- jutrz
plerumque	często	postūlo 1.	żądam
plus, plures	p. multus	potens, -ntis	potężny, mocny
poena, -ae	kara	potentia, -ae	potęga
polliceor, -ēri, pollicitus sum	obietuję, przy- rzekam	potestas, -atis f.	możliwość, wła- dza; sposob- ność
pono, -ēre, -sui, -sūtum	kładę, stawiam, umieszczam; bibliothecam zakładam bi- bliotekę; ca- stra rozbijam obóz	potior, -iri, -itus sum	zawładnąć (cas- tris abl.); opa- nować (Syrac- usarum)
pons, -ntis m.	most	potius	raczej; potissi- mum przede- wszystkiem
pontifex, -īcis	pontyfeks, ka- płan	potui p. possum	
pontificatus, -us	pontyfikat, god- ność kapłań- ska	praebeo, -ēre, - ui, -ītum	dostarczam
popūlus, -i	naród, lud	praecedo, -ēre, -cessi, -cessum	przewyższam
porta, -ae	brama	praecipio, -ēre, -cepi, -ceptum	polecam, nau- czam
porticus, -us f.	portyk	praecipuus 3	szczególny; praecipuo pe- ricūlo wśród szczególnego niebezpieczeń- stwa; praeci- pue szczegól- nie
possessio, -onis f.	posiadanie; po- siadłość		
possum, posse, potui	mogę		
post	potem, anno post w rok później; przy acc. po	praeclarus 3	przesławny
postea	potem	praeda, -ae	łup, zdobycz
posteaquam	skoro, kiedy, gdy	praedico 1.	głoszę
postēri, -orum	potomni, potom- ność	praedico, -ēre, -xi, -ctum	przepowiadam, zapowiadam, polecam
postērus 3	późniejszy; po- stēro die w na- stępnym dniu, nazajutrz		

praefectura, -ae	zwierzchność, prefektura	praetorium, -ii	namiot naczelnego wodza
praefectus, -i	dowódca	praevenio, -ire,	przychodzę na-
praeficio, -ěre,	stawiam na cze-	-veni, -ven-	przeciw, wy-
-eci, -ectum	le, oddaję do-	tum	przedzam; mors praevē-
praemitto, -ěre,	posyłam na-		nit śmierć za-
-misi, -missum	przód, pusz-		skoczyła
	czam naprzód		
praemium, -ii	nagroda	premo, -ěre,	gniotę, uciskam
praescribo, -ěre,	przepisuję, pole-	pressi, pres-	
-psi, -ptum	cam	sum	
praesens, -ntis	obecny; me praesente w mojej obecności	primo (primus)	zrazu, początkowo
praesidium, -ii	załoga; obrona; pomoc; praesidio (dat.) sum służę jako obrona	princeps, -ipis	pierwszy, najznakomitszy; naczelnik, władca
praesum, -esse,	staję na czele,	principatus, -us	pierwszeństwo, naczelne dowództwo, naczelna władza
-fui	kieruję, zarządzam, sprawuję nadzór; exercitui dowodzę woj- skiem; urbi zarządzam miastem	prior, prius	poprzedni, pierwszy z dwu; prius pierwej
praeter (przy acc.)	oprócz; obok, mimo	pristinus 3	dawny, poprzedni; in pristinum do dawnego stanu
praeterea	oprócz tego,	priusquam	nim, zanim
praetereo, -ire,	przechodzę mi-	privatus 3	prywatny
-ii, -itum	mo, mijam	privo 1. (pecunia)	pozbawiam (pieniędzy)
praetor, -oris	pretor; wódz naczelny (łacińskie tłumaczenie greckiej nazwy strateg)	pro (przy abl.)	przed; w obro- nie; za, za- miast; w sto- sunku do

probo 1.	pochwalam, u- znaję; udo- wadniam	progredior, pro- grēdi,-gressus sum	posuwam się na- przód, odda- lam się
procreo 1.	rodzę, wydaję na świat	prohibeo, -ēre, -ui, -itum	przeszkadzam, wzbraniam, powstrzymuję
procul	daleko, zdala	proicio, -ēre, -ieci, -iectum	rzucam
procuro 1. (sacra, sacri- ficia)	troszczę się o (ofiary), mam pieczę nad (składaniem ofiar)	promitto, -ēre, -misi, -mis- sum	obiecuję, przy- rzekam
procurro, -ēre, procurri(i pro- cucurri), -cur- sum	wybiegam, wy- stępuję	pronuntio 1.	opowiadam, roz- głaszam
prodeo, -ire, -ii, -itum	występuję, idę naprzód	prope	blisko, prawie; przy acc. bli- sko, obok
proditor, -oris	zdrajca	propere	śpiesznie
prodo, ēre, -dīdi, -ditum	podaję (do wia- domości), ogłaszam, wy- daję; zdra- dzam	propero 1.	śpieszę się, po- śpieszam
produco, -ēre, -xi, -ctum (in aciem)	wyprowadzam do bitwy, na pole bitwy	propinquus 3	bliski, krewny
proelium, -ii	bitwa, walka, po- tyczka	propono, -ēre, -posui, -posi- tum	przedkładałam
profanus 3	świecki	proprius 3	własny, właści- wy; proprium, -ii rzeczowniko- wo właściwość
proficiscor, -i, profectus sum	wyruszam	propter przy acc. z powodu	
profiteor, -ēri, professus sum	wyznaję, zgła- szam się; uczę publicznie	propterea, quod dlatego, że	
profligo 1.	pobić, pokonać	propulso 1.	odpędzam, od- pieram
profugio, -ēre, profugi, -fugi- tum	uciekam	prospereus 3	pomyślny, szczęśliwy
		prosterno, -ēre, -stravi, -stra- tum	powalić, pobić
		protinus	natychmiast

provideo, -ēre, -vidi, -visum	patrzę naprzód, dokładam sta- rań		bliźce na koszt, kosztem pań- stwa; e pu- blico ze skar- bu państwa; in publico w miejscu pu- blicznem; res publica rzecz pospolita, państwo
provincia, -ae	prowincja		
proximus 3	najbliższy; proxime nie- dawno		
prudens, -ntis	przezorny, roz- tropny, mą- dry; iuris prawnik		
publico 1.	publicznie ogła- szam; konfi- skuję; biblio- thecam otwie- ram bibliote- kę na użytek publiczny	puer, -ēri puerilis, -e pugna, -ae pulcher 3 pulsus p. pello punio, -ire, -ivi, -itum	chłopiec chłopięcy walka piękny karzę
publicus 3	publiczny, pań- stwowy; pu-	puto 1.	sądzę, mnie- mam; uznaję

Q

quā	którędy; gdzie	quasi	jakgdyby
quaero, -ēre, -sivi, -situm	szukam; ex amico pytam przyjaciela	queror, -i, que- stus sum	skarżę się, żalę się
quaestor, -oris	kwestor	qui, quae, quod	który, -a, -e
qualis, -e	jaki	qui, quae (i qua), quod	ktos; si qui jeśli kto, jeśli który
quam	jak	(pronomem inde- finitum)	
quamdiu	jak długo, do- póki	quia	ponieważ
quamquam	choć	quidam, quae- dam, quiddam, (i quoddam)	pewien, jakiś
quando	kiedy	quidem	doprawdy
quantus 3	jak wielki; quanto o ile; quantum jak wiele, ile	quietus 3	spokojny
quare	dla czego; dla- tego	quis, quid (pronomem inter- rogativum)	kto, co

quisquam, quid- quam	ktoś, coś; neque quisquam i nikt	quod	że, ponieważ; dlatego że,
quisque, quae- que, quid- que (i quod- que)	każdy	quo modo	w jaki sposób
quisquis, quid- quid	ktokolwiek, co- kolwiek	quondam	kiedyś, niegdyś
quoad	póki, jak długo	quoniam	ponieważ
		quoque	także, również
		quot	ile
		quotannis	corocznie
		quotiens	ile razy, ilekroć

R

raeda, -ae	wóz (czteroko- łowy) (wyrząd celtycki)	redeo, -ire, -ii, -itum	wracam; pecunia redit pienią- dze wpływają
rarus 3	rzadki	redigo, -ere, -ēgi, -actum	pędzę z powro- tem; in potes- tatem podbi- jam pod swą władzę; in de- ditionem zmu- szam do pod- dania się; in formam pro- vinciae podbi- jam i zamie- niam w pro- wincję
ratio, -onis f.	rachunek, myśl, sposób, wy- gląd; omni ra- tione wszel- kiemi sposo- bami; eā ra- tione z tego względu	reduco, -ere, -duxi, -ductum	odprowadzam
ratus p. reor		refero, -ferre, rettūli, rela- tum	odnoszę (zpo- wrotem), przynoszę, do- noszę, opo- wiadam; pe- dem cofam się
recens, -ntis	świeży, niedaw- ny	reficio, -ere, -ēci, -ectum	naprawiam
recipio, -ere, cēpi, -ceptum	otrzymuję (zpo- wrotem); za- przymuję; za- praszam; me cofam się		
recito 1.	odczytuję		
rectus 3	prosty; słuszny, uczciwy; recte słusznie		
reddo, -ere, -dī- di, -ditum	oddaję, zwra- cam, przywra- cam		

regio, -onis, f.	okolica; okolica otwarta, nie- obwarowana; obwód, okręg	repente	nagle
regius 3	królewski	reperio, -ire, reppēri, re- pertum	znajduję, wy- myślam
regnum, -i	królestwo	repēto, -ēre, -ivi, -itum	powtarzam
rego, -ēre, -xi, -ctum	kieruję	reprīmo, -ēre, -essi, -essum	zgniatam
reicio, -ēre, -ieci, -iectum	rzucam za siebie, odrzucaam	repugno 1.	stawiam opór
religio, -onis f.	pobożność; służ- ba boża; reli- gija; plur. przepisy reli- gijne, prakty- ki religijne; zabobony	res, rei f.	rzecz; res ges- tae czyny (do- konane), dzie- je; res mili- taris sprawy wojny, rze- miosło wojen- ne
relinquo, -ēre, -liqui, -lictum	pozostawiam	rescribo, -ēre, -psi, -ptum	odpisuję
reliquus 3	pozostały	resisto, -ēre, -stīti	sprzeciwiam się, stawiam opór
remaneo, -ēre, -mansi	pozostaję	respondeo, -ēre, -ndi, -nsum	odpowiadam
remitto, -ēre, -misi, -misum	odsyłam	responsum, -i	odpowieź
removeo, -ēre, -mōvi, -motum	usuwam, odsu- wam	restituo, -ēre, -ui, -utum	przywracam, od- daję; przy- wracam do dawnego sta- nu; wzna- wiam; muros odbudowuję mury; in pa- triam odwołu- ję do o czysz- ny; proelium odnawiam bi- twę
reno, -onis m.	futro; tegimenta renonum fu- trane okrycie		
renōvo 1.	odnawiam		
renuntio 1.	donoszę		
reor, reri, ratus sum	liczę, sądzę, mniemam; ra- tus sądząc, przekonany		
repello, -ēre, reppūli, re- pu.sum	odpędzam, od- pieram, od- trącam	retineo, -ēre, -ui, -tentum	zatrzymuję

revello, -vellere, wyrrywam	ripa, -ae	brzeg
-velli, -vulsum	rogo 1.	pytam; proszę
revertor, -i, re- wracam	rogus, -i	stos
verti (rzadziej	rostra, -orum	mównica
reversus sum)	rumor, -oris m.	pogłoska
rex, regis	rursus	znowu

S

sacer, -cra, -crum	święty; sacra, -orum ofiary; święte naczynia	sceleratus 3	zbrodniczy, zbrodniarz
sacerdos, -dotis	kapłan	scio, -ire, -ivi, wiem	
sacra, -orum	p. sacer	-itum	
sacramentum, -i	przysięga	scitum, -i	uchwała; scito (abl.) na mocy uchwały
sacrificium, -ii	ofiara	scriba, -ae	pisarz, sekretarz
saepe	często	scribo, -ere, -psi, -ptum	piszę
saepio, -ire, sae-psi, saeptum	otaczam, ogradzam	scriptor, -oris	pisarz
saluber, -bris, -bre	zdrowy	secreto	oddzielnie, tajemnie, w tajemnicy
salus, -utis f.	ocalenie, zbawienie, dobro; id saluti est to jest zbawienne	secundus 3	pomyślny
salutaris, -e	zbawienny	securis, -is f.	siekiera
sanc-titas, -atis f.	świętość	sed	ale, lecz
sanctus 3	uświęcony, święty, nietykalny	sedeo, -ere, sedi, sessum	siedzę
sapiens, -ntis	mądry, mędrzec, filozof	sedes, -is f.	siedziba
sapientia, -ae	mądrość	seligo, -ere, -le-gi, -lectum	wyбирам
sapio, -ere	jestem mądry	semel	raz, semel atque iterum raz i drugi
satis	dosyć; satis est wystarczy; satis habeo zadawałam się	semper	zawsze
		senatus, -us	senat; senatus consultum uchwała senatu
		senectus, -utis f.	starość

senex, senis	starzec	sic	tak
sententia, -ae	myśl, zdanie, wniosek; ex sententiā we- dług wyroku sądu	sido, -ĕre, sedi, sessum	siadam
sentio, -ire, sen- si, sensum	czuję, myślę	sidus, -ĕris n.	gwiazda
separatim	oddzielnie	significo 1.	oznaczam
sepulcrum, -i	grób, grobowiec	signum, -i	znak; posąg; sztandar
sequor, -i, secu- tus sum	idę za kimś, ści- gam; sequens, -ntis następny	similis, -e	podobny
sermo, -onis m.	mowa, rozmowa	simul	razem, zarazem, równocześnie
servio, -ire, -ivi, -itum	służę; ulegam	simulacrum, -i	posąg
servitus, -utis f.	niewola	simulo 1.	udaję
servo 1.	ocalam, zacho- wuję, prze- chowuję; me- mōri animo zachowuję w pamięci	sin	jeżeli zaś, gdyby zaś
servus, -i	niewolnik	sine (przy abl.)	bez
sese =	se	singŭli, -ae, -a	poszczególni, po jednemu
sestertius, -ii	sesterc (moneta rzymska war- tości 15 gro- szy za Cezara)	situs 3	położony
setius	inaczej	situs, -us	położenie
seu p. sive	poważny, surowy	sive (seu) - sive	czyto - czyto
severus 3	jeżeli, jeśli, gdy- by; si quis jeśli (gdyby) ktoś, si quid jeśli, (gdyby) coś	socius, -ii	towarzysz, sprzymierze- niec
si		sol, -is m.	słońce
		soleo, -ĕre, solī- tus sum	zwykłem
		solitudo, -inis f,	pustkowie, pustynia
		solus 3	sam, jedyny, sam jeden
		solvo, -ĕre, sol- vi, solutum	rozwiązuję
		sophisma, -ātis n.	sofizmat
		sophista, -ae	sofista
		soror, -oris	siostra
		sors, -rtis f.	los
		spatium, -ii	przestrzeń, przeciąg czas

spes, -ei	nadzieja	subduco, -ĕre,	wyprowadzam
statim	natychmiast, zaraz	-xi, -ctum	(do góry); classem wy- ciągam flotę na ląd
statuo, -ĕre, -ui,	ustawiam, usta-	subicio, -ĕre,	podbijam pod
-utum	nawiam	-iĕci, -iectum	władzę, pod
stipendium, -ii	żołd, służba wojskowa; wyprawa wo- jenna	(imperio dat.)	panowanie
sto, are, steti	stoję	subiġo, -ĕre,	podbijam
struo, -ĕre, -xi,	buduję	-ĕgi, -actum	
-ctum		subitus 3	nagły
studeo, -ĕre, -ui	usiłuję, staram się, przykla- dam się, dbam; memo- riae (dat.) dbam o pa- mięć	sublĕvo 1.	podnoszę
studiosus 3	żądny, gorliwy, pilny; studio- se gorliwie, z wielką gor- liwością	subsidium, -ii.	pomoc; subsi- dio (dat.) ve- nio przyby- wam na po- moc, w od- siecz
studium, -ii	nauka, studjum, dążność, gor- liwość, zaję- cie się; stu- dium rei mili- taris zajmo- wanie się sprawami wojny	subsum, -esse,	jestem pod
stultus 3	głupi	-fui	czemś; mons subest góra jest blisko
suadeo, -ĕre,	radzę, dora-	succedo, -ĕre,	podchodzę, pod- stępuję, pod- suwam się; patri nastę- puję po ojcu
suasi, suasum	dzam, nama- wiam	-cessi, -ces- sum	odłamek sko- rupki; głos, głosowanie
sub (przy acc. i pod abl.)		suffragium, -ii	najwyższy; naj- ważniejszy; summus mons szczyt góry; sum- mae imperii praesum pia- stuję najwyż- szą władzę
		summus 3	

sumo, -ĕre, sumpsi, sumptum	bioreę, zażywam	suppleo, -ĕre, -evi, -etum	uzupełniam
super (przy acc. i abl.)	nad, ponad; oprócz, na	supplex, -icis	pokorny, błagający
superbia, -ae	pycha, duma	supplicium, -ii	kara śmierci
superbus 3	pyszny, dumny	supporto 1.	dowożę
superior, -ius	wyższy; starszy, dawniejszy	supra	wyżej
supĕro 1.	przewyższam; zwyciężam; pokonywam; Euboeam opłynąć Eubeę	supremus 3	ostatni, najwyższy
		suscipio, -ĕre, -cĕpi, -ceptum	podaję się
		sustineo, -ĕre, -ui, -tentum	podtrzymuję, trzymam; powstrzymuję; wytrzymuję

T

taceo, -ĕre, -ui	milczę, zamilczam	teneo, -ĕre, -ui	trzymam; imperium dzierżę władzę; (memoriā) pamiętam; principatum factionis teneo
talis, -e	taki		stoję na czele stronnictwa
tam	tak	tergum, -i	plecy, grzbiet; hostes terga vertunt nieprzyjaciele podają tył, zwracają się do uciezki
tamen	jednak		
tandem	nareszcie, wreszcie, na koniec	terra, -ae	ziemia, ląd
tantus 3	tak wielki; tanto plus o tyle więcej; tantum tyle; tylko	terreo, -ĕre, -ui, -itum	straszę, odstraszam
tĕgimentum, -i	nakrycie, okrycie, zasłona	terribilis, -e	straszny
tĕgo, -ĕre, texti, tectum	kryję	testis, -is	świadek
tĕmplum, -i	świątynia		
tĕmpto 1.	próbuję, kuszę		
tĕmpus, -oris n.	czas, pora; tempora okoliczności		

testor, -ari, -atus sum	poświadczam, dowodzę	transfĕro, -ferre, przenoszę -tŭli, -latum	
testŭla, -ae	skorupka; testu- larum suffra- gia sąd sko- rupkowy	transgredior, przechodzę -grĕdi, -gres- sus sum	
theatrum, -i	teatr	tribunus, -i	trybun; milĭtum trybun woj- skowy
timeo, -ĕre, -ui	boję się	tributum, -i	danina, podatek
timĭdus 3	bojaźliwy	triplex, -icis	potrójny; acies potrójny szyk bojowy
titŭlus, -i	napis	triumpho 1. de (ex) hoste	triumfuję, odby- wam triumf nad wrogiem
tolĕro 1.	znoszę, zaspoka- jam	triumphus, -i	triumf
tollo, -ĕre, sus- tŭli, sublatum	podnoszę, zno- szę, zabieram, usuwam, niszc- zę	triumvir, -i	triumwir
totĭdem	tyleż	tuba, ae	trąba
totus 3	cały	tueor, -ĕri	strzegę, pilnuję, dbam
trado, -ĕre, -dĭdi, -dĭtum	podaję, przeka- zuję, wydaję	tum	wtedy
traduco, -ĕre, -xi, -ctum	przeprowadzam; ad me przecią- gam na swoją stronę	tumŭlus, -i	wzniesienie; pa- górek, szczyt; stos
traho, -ĕre, -xi, -ctum	ciągnę	turba, -ae	tłum
trans (przy acc.)	za, z tamtej stro- ny	turpis, -e	szkaradny, szpe- tny, haniebny
transeo, -ire, -ii, -itum	przechodzę	turrĭs, -is f.	wieża
		tuto	bezpiecznie
		tutus 3	bezpieczny
U			
ubi	gdzie; skoro; ile razy	ultĭmus 3	ostatni; ultĭma poena naj- wyższa kara (kara śmierci)
ullus 3	jakiś; neque ul- lus i żaden	ultra	dalej; przy acc. poza, za
ulterior, -ius	dalszy; Gallia ulterior Galja zaalpejska	umbra, -ae	cień

umērus, -i	barki, plecy		trzeba; ex
umquam	kiedyś; nemo umquam nikt		usu est jest
	nigdy	ut	korzystne
unā	razem		aby; że; jak;
unde	skąd		ut — ita
undīque	zewsząd		jak — tak
universus 3	wszystek razem, cały	uter 3	który z dwu
unus quisque,	każdy z osobna	uterque, utrā-	jeden i drugi,
una quaeque,		que, utrum-	obaj
unum quid-		que	
que (i unum		uti = ut lub inf.	
quodque)		praes. pass. od	
urbanus 3		utor	
urbis, -is f.	miejski; pokojo-	utilis, -e	pożyteczny
usque ad	wy	utor, -i, usus sum	posługuję się,
usque eo	miasto	(pelle)	używam (skó-
	aż do		ry); korzy-
	aż do tej chwili,		stam
	tak długo	utrimque	z obu stron
usus, -us	użytek, pożytek;	utrum — an	czy — czy
	usus est	uxor, -oris	żona
	istnieje po-		

V

vaco 1.	jestem wolny,	vaticinatio,	przepowiadanie,
	jestem pusty	-onis f.	prorokowanie
valeo, -ēre, -ui	znaczę, mam	vehēmens, -ntis	gwałtowny
	znaczenie; vir-	vehementer	gwałtownie
	tute odzna-	vel	albo, lub
	czam się mę-	velle p. volo	
	stwem; eo va-	velox, -ocis	szybki, chyży
	let do tego	venatio, -onis f.	polowanie, łowy
	zmierza; quo	venia, -ae	łaska, przeba-
	valet dokąd		czenie
	zmierza	venio, -ire, vē-	przybywam,
valetudo, -inis f.	zdrowie	ni, ventum	przychodzę;
vallum, -i	wał		venit mihi in
vasto 1.	pustoszę		mentem przy-

	chodzi mi na myśl	veto, -are, ve- tui. vetitum	zakazuję
verbum, -i	słowo; meis ver- bis w mojem imieniu	vetus, -ēris	stary dawny
vereor, -ēri, ve- rītus sum	boję się, oba- wiam się	vexo l.	trapię, nękam
veritas, -atis f.	prawda	via, -ae	droga
verītus p. vereor		viator, -oris	podróżny
vero	zaś	vicis f. (genet.; nom. nie używa się)	kolejność, in vi- cem zkolei, kolejno, na- przemieszanie
versor, -ari, -atus sum	obracam się, przebywam; in bello, in proeliis ucze- stniczę w woj- nie, w bit- wach; in peri- cūlo znajduję się w niebez- pieczeństwie; in causis zaj- muję się spra- wami sądo- wemi	vicisse p. vinco	
versus, -us	wiersz	victima, -ae	zwierzę ofiarne, ofiara
verto, -ēre, -ti, -sum	obracam	victor, -oris	zwycięzca
verum	ale, lecz	victoria, -ae	zwycięstwo
verum, -i	prawda	video, -ēre, vīdi, visum	widzę, oglądam; videor wyda- ję się, videtur wydaje się stosownem
verus 3	prawdziwy; vere prawdziwie, zgodnie z prawdą	vinco, -ēre, vici, victum	zwyciężam, po- konywam
vesper, -ēri	wieczór	vindico l.	uwalniam, ratu- ję; in liberta- tem przypro- wadzam do wolności
vestis, -is f.	szata	violo l.	gwałcę, zniewa- żam, obrażam
vestitus, -us	odzież, strój	vir, -i	mąż
veteranus 3	stary, wysłu- żony	virgo, -inis	dziewica
		virtus, -utis f.	męstwo, cnota
		vis f.	siła
		viso, -ēre, visi	odwiedzam
		vita, -ae	życie
		vitium, -ii	błąd, wina; vicio z winy
		vito l.	unikam

vivo, -ēre, vixi	żyję			tem zgodnie
vivus 3	żywy			z życzeniem;
vix	zaledwie, ledwo, z trudem			voluntate tuā za twoją zgo- dą
vixit p. vivo				
voco 1.	wołam; nazy- wam	voceo, -ēre, vōvi, votum		ślubuję
volo, velle, volui	chcę	vox, vocis f.		głos
voluntas, -atis f.	wola; chęć, życzliwość; ad volunta-	vulgus, -i n.		tłum, lud
		vulnĕro 1.		ranię
		vulnus, -ĕris n.		rana

Słowniczek polsko-łaciński.

ale	sed	gdymby	si
bawię	moror, -ari, -atus sum	gdzie	ubi
bez (ojca)	sine (patre)	gwałtowny	vehemens, -ntis
bezkarny	impunitus, -a, -um	idę	eo, ire, ii, itum
chę	volo, velle, volui	idę za przy-	exemplum sequor,
chowam	condo, -ere, -didi, -ditum	kładem	-i, secutus sum
ciężki	gravis, -e	jak	ut
czas	tempus, -oris n.	jakiś	quidam, quaedam, quoddam
człowiek	homo, -inis; vir, -i	jakkolwiek	quamquam
czy	num	jednak	tamen
dawny	vetus, -eris; anti- quus, -a, -um	jeśli	si
dla czego	cur	jeszcze nie	nondum
dodaję	addo, -ere, -didi, -ditum	już	iam
dom	domus, -us f.	karzę	punio, -ire, -ivi, itum
do domu	domum	każę	iubeo, -ere, -iussi, iussum
donoszę	nuntio, -are, -avi, -atum	kiedy	cum
dowiaduję się	cognosco, -ere, co- gnovi, cognitum; certior fio, fieri, factus sum	kilka	aliquot; pauci, -ae, -a
dzieło	opus, -eris n.; liber, -bri	klęska	clades, -is f.
dzień	dies, diei m. i f.	knuję spisek	coniuro, -are, -avi, -atum
gdy	cum	kończę wojnę	bellum conficio, -ere, -feci, -fec- tum
		koniec	finis, -is m.
		kość	os, ossis n.

król	rex, regis	nienawidzę	odi, odisse
krótki	brevis, -e	nieszczęście	calamitas, -atis f.
krzyczę	clamo, -are, -avi, -atum; voco, -are, -avi, -atum	nim	priusquam
lecz	sed	niszczę	deleo, -ēre, -evi, -etum
liczę	decimū annū a-	nowy	novus, -a, -um
ty rok życia	go, -ēre, egi, actum	o (ojcu)	de (patre)
literatura	litterae, -arum	obawiam się	timeo, -ēre, -ui
mam	habeo, -ēre, -ui, -itum	oddaję się	operam do, dare, dedi, datum; me do, dare, dedi, datum
mam 10 lat	decem annos natus sum; undecimū annū ago, -ēre, egi, actum	oddaję się za- rządowi państwa	me do rei publicae administrandae
mąż	vir, -i	odpowiadam	respondeo, -ēre, -ndi, -nsum
mianuję	nomino, -are, -avi, -atum	odповідź	responsum, -i
miasto	urbs, -bis f.; oppi- dum, -i	ojczyzna	patria, -ae
mogę	possum, posse, po- tui	opowiadam	narro, -are, -avi, -atum
morduję	neco, -are, -avi, -atum; interficio, -ēre, -fēci, -fec- tum	opuszczam	relinquo, -ēre, -liqui, -li tum
mowa	oratio, -onis f.	państwo	civitas, -atis f.
mówię	dico, -ēre, -xi, -ctum; loquor, -i, locutus sum	pilny	diligens, -ntis
myślę	cogito, -are, -avi, -atum	piszę	scribo, -ēre, -psi, -ptum
naprawdę	re verā	plan	consilium, -ii
narada	consilium, -ii	po (klęsce)	post (cladem)
naród	populus, -i	pobijam	vinco, -ēre, vici, victum; supēro, -are, -avi, -atum
następnie	deinde, postea	początek	initium; z początku initio
niektóry	nonnullus, -a, -um; quidam, quae- dam, quoddam	poseł	legatus, -i
		posiedzenie senatu	senatus, -us
		pośpieszam	propēro, -are, -avi, -atum

posyłam	mitto, -ĕre, misi, missum	rozumiem	intellĕgo, -ĕre, -lexi, -lectum
poświęcam się	opĕram do, dare, dedi, datum	równy	par, paris
potęga	potentia, -ae; vires, -ium f.; opes, -um f.	rzeczpospo- lita	res publicā
powiadam	dico, -ĕre, xi, -ctum	rzeka	flumen, -inis n.
pozostaję	maneo, -ĕre, mansi	sądzę	puto, -are, -avi, -atum
pozwalam	sino, -ĕre, sivi, situm; patior, -i, passus sum	skłaniam	adduco, -ĕre, -xi, -ctum
pożyteczny	utilis, -e	sławny	clarus, -a, -um
prawda	verum, -i	słowo	verbum, -i
przebywam	moror, -ari, -atus sum	słucham	pareo, -ĕre, -ui
przeciw (przeciwko)	contra; przeciw Werresowi in Verrem	słyszę	audio, -ire, -ivi, -itum
przed(klęską)	ante (cladem)	spodziewam się	spero, -are, -avi, -atum
przekraczam	transeo, -ire, -ii, -itum	sposób	modus, -i; w ten sposób eo modo
przeto	itāque	sprowadzam	duco, -ĕre, -xi, -ctum
przodkowie	maiores, -um	śmiem	audeo, -ĕre, ausus sum
przykład	exemplum, -i	śmierć	mors, -rtis f.
puszczam	dimitto, -ĕre, -si, -ssum	tak	ita
pytam	interrōgo, -are, -avi, -atum	taki	talis, -e; hic, haec, hoc
rada	consilium, -ii	tam	ibi
razem	unā	ten sam	idem, eādem, idem
razu pew- nego	aliquando	towarzysz	socius, -ii
rodzę się	nascor, -i, natus sum	twierdę	dico, -ĕre, -xi, -ctum
rok	annus, -i	uchodzę za mądrego	sapiens habeor, -ĕri, habitus sum
roześmiać się	rideo, -ĕre, risi, risum	uczę się wy- mowy	declamo, -are, -avi, -atum
		uczęszczam do szkoły	scholam frequento, -are, -vi, -atum

umieram	de vitā decedo, -ēre, -ssi, -ssum; moriōr, mori, mortuus sum	wyruszam	proficiscor, -i, pro- fectus sum
upadam	cado, -ēre, cecidi	z (ojcem)	cum (patre)
widzę	video, -ēre, vīdi, visum	z (miasta)	ex (urbe)
wiek	aetas, -ātis f.	zabieram głos	verba facio, -ēre, feci, factum
więzienie	carcer, -ēris m., więzić in carcē- rem abduco, -ēre, -xi, -ctum	zacząłem	coepi, coepisse
wino	vinum, -i	zaczynam	incipio, -ēre, -cepi, -ceptum
wnet	mox	zajmuję	occūpo, -are, -avi, -atum
wojna	bellum, -i; w. domo- wa bellum civile	zakładam	condo, -ēre, -dīdi, -dītum
wojsko	exercitus, -us	zasługuję na	poenam mereo, -ēre, -ui
wolny	liber, -bēra, -bērum	karę	muto, -are, -avi, -atum
wracam	revertor, reverti, reverti; remigro, -are, -avi, -atum	zmieniam	nobilis; nobili ge- nēre natus
wróg	hostis, -is	znakomitego	nobilis, -e; clarus, -a, -um
współobywa- tel	civis, -is	rodu	nobilis, -e
wszystek	omnis, -e	znakomity	fero, ferre, tuli, latum
wtedy	tum	znany	voco, -are, -avi, -atum; convoco, -are, -avi, -atum
wygląszam	orationem habeo, -ēre, -ui, -ītum; wygląszam sło- wa verba facio, -ēre, -feci, fa- ctum	znoszę	victoria, ae
wypowiadam	bellum indico, -ēre, -xi, -ctum	zwycięstwo	vinco, -ēre, -vici, victum; supēro, -are, -avi, -atum
wojnę		zwyciężam	soleo, -ēre, solitus sum
wyprawiam	mitto, -ēre, misi, missum	zwykłem	złe
		źle	male
		żarty	facetiae, -arum
		życie	vita, -ae

F

23.862/2